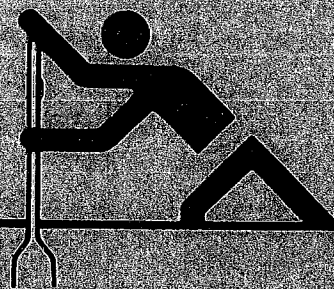

**kanosejladsen
på Gudenåen
1982**

VEJLE AMTSKommUNE

FORVALTNINGEN FOR TEKNIK OG MILJØ - februar 1983

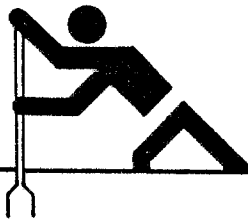
Kortmaterialet er reproduceret til tjenestebrug ved Vejle amtskommune
som særtryk med Geodætisk Instituts tilladelse (A400/76)

Kanosejladsen på

GUDENÅEN

rapport vedrørende sæson 1982

VEJLE AMTSKommUNE

Forvaltningen for teknik og miljø

<u>Indholdsfortegnelse</u>	<u>Side</u>
1. <u>Indledning</u>	3
2. <u>Bemærkninger og synspunkter vedrørende forløbet af 1982 m.v.</u>	4
3. <u>Undersøgelser i 1982</u>	8
3.1 Sejladsens omfang og karakter.	9
3.2 Interview af de sejlende.	10
3.3 Fiskebestand	11
3.4 Fuglebestand	12
4. <u>Sammenfatning</u>	13
 <u>Bilag:</u>	
Nr. 1 Sejladsens omfang og karakter.	15
Nr. 2 Interview af de sejlende	20
Nr. 3 Fiskeribiologiske undersøgelser	29
Nr. 4 Undersøgelse af fuglelivet.	61
 Nr. 5 Indkomne skriftlige bemærkninger 1982	 95

1. Indledning

Hermed den fjerde rapport angående de af amtet iværksatte løbende undersøgelser vedrørende forholdene omkring kano-sejladsen på Gudenåen oven for Mossø.

Amtsrådet indledte undersøgelserne i 1979, og disse fortsattes i 1980 og 1981 for hvert af årene med efterfølgende rapportudsendelse.

Nærværende rapport omhandler de i 1982 gennemførte undersøgelser m.v. Stoffet er ligesom tidligere disponeret således, at bilagene indeholder detaljeret redegørelse om de enkelte undersøgelser m.v., medens afsnittene 2-4 indeholder korte gengivelser af undersøgelserne i hovedtræk samt bemærkninger og synspunkter om forholdene i øvrigt.

2. Bemærkninger og synspunkter vedr. forløbet af 1982 m.v.

Som nævnt i sidste års rapport afgav amtsrådet den 9/7 1981 indstilling til miljøministeren om totalt sejladsforbud på Gudenåen Tørring-Mossø fra 1/1-15/6 (eventuelt 1/1-31/5) med virkning fra og med 1982, som en foreløbig prøveordning, men behandlingen i ministeriet trak ud og det blev i begyndelsen af 1982 klart, at mulighederne for en gennemførelse af ordningen i 1982 var forpasset.

Den 19/2 1982 afholdt fredningsstyrelsen et stort møde i Vejle med deltagelse af interesseorganisationer, kommuner m.v. som forberedelse til udstedelse af en bekendtgørelse vedrørende sejladsregulering på Gudenåen i Vejle amt (referat af mødet blev udsendt af fredningsstyrelsen den 9/3 1982). Underdirektør Niels Ole Hansen konkluderede, at der på mødet var bred tilslutning til tanken om en regulering af kanosejladsen, men vidt forskellig opfattelse af, hvordan det skal gøres. Endvidere konkluderede Niels Ole Hansen, at der burde nedsættes en bred arbejdsgruppe, der skal kulegrave problemstillingerne og søge frem mod en langsigtet ordning.

Fredningsstyrelsen afgav den 15/3 1982 skriftlig indstilling til miljøministeriets departement om udstedelse af bekendtgørelse vedrørende sejladsregulering i overensstemmelse med amtsrådets indstilling, men af hensyn til allerede indgåede kontrakter om leje af kanoer, først med virkning i 1983. Fredningsstyrelsen anførte samtidig, at der i forbindelse med prøveordningen i 1983 burde ske en vurdering af mulighederne for en mere nuanceret og langvarig løsning, bl.a. på baggrund af erfaringerne med det totale sejladsforbud i forsøsonen 1983, og de forslag der i løbet af 1982 fremkommer fra Århus amtsråd, med henblik på revision af bekendtgørelsen ved udgangen af 1983.

I april 1982 udsendtes miljøministeriets færdige bekendtgørelse nr. 102 af 19/3 1982 om udøvelse af ikke erhvervsmæssig sejlads på Gudenåen Tørring-Mossø i overensstemmelse med fredningsstyrelsens indstilling (jvf. bilag 5 - skrivelse nr. 6 med bilag).

Efter korrespondance mellem amtskommunen og miljøministeriet (jvf. bilag 5, skrivelse nr. 7 og 11) om den nævnte arbejdsgruppes virke, blev medlemmer til denne udpeget i løbet af sommeren 1982. Arbejdsgruppen holdt i 1982 3 møder, den 22/9, 27/10 og 24/11, men indstilling ventes tidligst afgivet i 2. kvartal af 1983.

Arbejdsgruppen har fået følgende sammensætning:

1. Amsrådsmedlem Erik Rasmussen, Vejle amtskommune (formand).
2. Borgmester Vagn V. Petersen, Brødstrup kommune.
3. Byrådsmedlem Ida Petersen, Gedved kommune.
4. Byrådsmedlem Hans J. Kaltoft, Tørring-Uldum kommune.
5. Holger Jørgensen, Danmarks Naturfredningsforening.
6. Mich. Dahlgaard, De Samvirkende Danske Landboforeninger og Danske Husmandsforeninger.
7. Jørn Kloster, Friluftsrådet.
8. Professor Jens Tyge Møller, Naturfredningsrådet.
9. Fuldmægtig A. Bondo Andersen, Fredningsstyrelsen.

Den 21/7 1982 modtog Vejle amtskommune Århus amtskommunes endelige rapport nr. 2.2 vedrørende friluftsliv på Gudenåen til orientering. Rapporten svarer til tidligere tilkendegivelser om, at begrænsning af kanosejladsen på Gudenåens hovedløb nord for Mossø i en overskuelig fremtid ikke skønnes nødvendig (med mindre restriktioner i Vejle amt skulle medføre særlige reguleringsbehov), og der slås til lyd for øget benyttelse af strækningen Silkeborg-Randers til kanosejlads.

Rapporten indeholder tillige et forslag om en registreringsordning for både samt forslag om, at enhver form for udlejning af både til sejlads på Gudenåsystemet skal godkendes (Den måde hvorpå disse forslag tænkes ført ud i livet, er dog ikke nærmere afklaret).

Vejle amtskommune har i december i dagbladene indrykket bekendtgørelse om sejladsforbudet på Gudenåen Tørring-Mossø i tiden 1/1-15/6 1983, og agter i det nye år at følge op med yderligere information m.v.

Den 15/12 1982 afholdt fredningsstyrelsen et stort møde i Ry med deltagelse af interesseorganisationer, kommuner m.v. angående udkast til bekendtgørelse om ikke erhvervsmæssig sejlads på Gudenåen med sidevandløb og søer fra Skanderborg sø til Kongensbro og fra Langå til Randers, jvf. bilag 5, skrivelse nr. 15.

På mødet var der begrænsede indvendinger imod § 1 og § 2 stk. 1 og 2 i udkastet. Disse bestemmelser vedrører i det væsentlige totalt sejladsforbud på en række særligt angivne sidevandløb til Gudenåen samt dele af en række søer. § 2 stk. 3 vedrørende sejladsbegrænsninger for motordrevne fartøjer på yderligere en række søer og vandløbsstrækninger gav anledning til flere bemærkninger, bl.a. fra forskellige motorbådsklubber. De øvrige bestemmelser i udkastet (§ 3 - § 11) drejer sig især om en registreringsordning for både samt hjemmel til Århus amtsråd til eventuel yderligere sejladsbegrænsning (mængdebegrænsning), bl.a. gennem en godkendelsesordning vedrørende udlejningssejlads. Disse bestemmelser (§ 3 - § 11) var en del omdiskuterede på mødet, men amtsfredningsinspektør J. Bang Århus pointerede, at der ikke foreløbig regnes med behov for sejladsbegrænsning ud over § 1 og § 2, men at de videregående bestemmelser (§ 3 - § 11) foreløbig i praksis kun vil få betydning for tilsynet (lettes af registreringsordningen) samt muligheden for løbende at kunne vurdere sejladsudviklingen gennem en anmeldelsespligt vedrørende udlejningssejladsen (på mødet diskuteredes således ikke, hvorledes bestemmelserne skulle administreres i praksis, såfremt det alligevel skulle blive aktuelt med sejladsbegrænsning ud over det anførte i § 1 og § 2).

For at give et indtryk af forskellige tilkendegivelser og synspunkter vedrørende sejladsproblematikken gengives i bilag 5 en række skriftlige indlæg m.v. Det drejer sig om følgende:

1. Skrivelse af 10. februar 1982 fra Danmarks Naturfredningsforening + bilag 1.
2. Skrivelse af 14. februar 1982 fra Hr. Arne Holm Petersen, Askov.
3. Skrivelse af 15. februar 1982 fra Rich. M. Pedersen, Tørring Kanoudlejning.
4. Skrivelse af 20. februar 1982 fra skovrider A. G. Elmquist, Vester Palsgaard.
5. Skrivelse af 11. marts 1982 fra Kanosammenlutningen, Silkeborg.
6. Skrivelse af 19. marts 1982 fra miljøministeriet + bekendtgørelse nr. 102 af 19. marts 1982.

7. Skrivelse af 14. april 1982 fra Vejle amtskommune.
8. Skrivelse af 26. april 1982 fra Samvirkende Jydske Turistforeninger + bilag.
9. Skrivelse af 30. april 1982 fra N. Mich. Dahlgaard.
10. Skrivelse af 4. maj 1982 fra N. Mich. Dahlgaard.
11. Skrivelse af 5. maj 1982 fra miljøministeriet.
12. Skrivelse af 7. juli 1982 fra hr. Hans Ole Jessen, Ry.
13. Skrivelse af 23. august 1982 fra Gudenåsammenlutningen, Tørring-Mossø.
14. Skrivelse af 26. oktober 1982 fra Kanosammenlutningen, Silkeborg + bilag.
15. Udkast til bekendtgørelse om ikke erhvervs-mæssig sejlads på Gudenåen med sidevandløb og søer fra Skanderborg sø til Kongensbro og fra Langå til Randers.

Hovedindtrykket af skrivelserne viser fortsat stor spredning i opfattelserne på linie med den tidligere nævnte konklusion af underdirektør Niels Ole Hansen på fredningsstyrelsens møde den 19/2 1982.

Amtskommunen har i 1982, ligesom i 1981, bidraget til mere ordnede forhold vedrørende drift af toiletskurvogne ved Åle, Åstedbro og Voervadsbro.

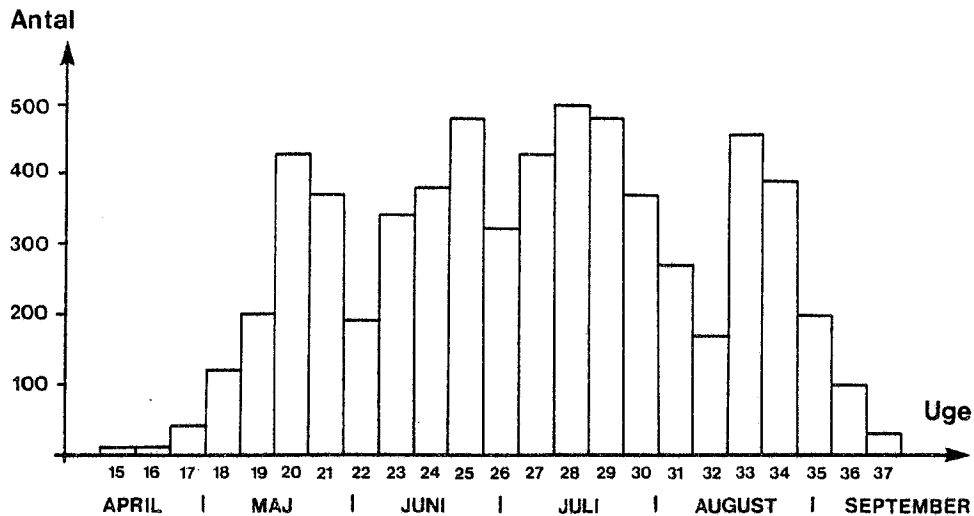
Ved Vilholt mølle er driften af den lille teltplads for kanofarere meddelt ophørt ved udgangen af sæson 1982 af økonomiske grunde.

Amtskommunens vandløbsvedligeholdelse har i 1982 haft samme karakter som året forud.

Den i 1982 vedtagne vandløbslov (som formentlig træder i kraft i 1983), indeholder bestemmelser om udfærdigelse af nye vandløbsregulativer, som i højere grad kan tilgodese miljøinteresser. Endvidere indeholder loven bestemmelser om sejladsregulering på vandløb m.v. Det er dog endnu for tidligt at forudsige, på hvilken måde de nye regler kan gribe ind i bestræbelserne på en tilvejebringelse af den bedst mulige ordening af forholdene på Gudenåen m.v.

3. Undersøgelser i 1982

3.1. Sejladsens omfang og karakter.

Optælling og registrering af fartøjer med hensyn til antal, art og ejerforhold blev i 1982 i lighed med sidste år foretaget ved hjælp af langtidsledige indenfor rammerne af et beskæftigelsesprojekt, amtskommunen iværksatte i foråret 1981, primært med henblik på, at undersøge det uorganiserede friluftsliv i Vejle amt. Optællingen blev med enkelte undtagelser foretaget dagligt ved Vestbirk kraftværk fra 13. april til 1. oktober i tidsrummet 9.00 til 17.00.

Det samlede antal fartøjer, som i 1982 passerede Vestbirk er opgjort til ca. 6.300 stk., medens de tilsvarende tal for 1981 og 1980 er henholdsvis ca. 9000 stk. og ca. 7000 stk. Før 1980 savnes opgørelser for sejladsmængde på årsbasis, men meget tyder på, at sejladsmængden i 1982 er den mindste i mere end 5 år. Faldet i sejladsmængden fra 1981 til 1982 svarer groft til 30% og er med enkelte undtagelser nogenlunde jævnt fordelt over hele sæsonen. Faldet markerer sig med lige stor vægt inden for alle fartøjstyper, d.v.s. såvel lejede kanoer som private kanoer og kajakker. De privatejede fartøjer er opgjort til ca. 13% (en anelse mindre end i 1981).

En særlig opgørelse vedrørende forsæsonen (indtil 15/6 1982) har vist, at lejrskolesejladsens andel udgør ca. 40% af den samlede sejlads i forsæsonen (opgørelsen hviler dog kun ligesom den i afsnit 3.2 beskrevne interviewundersøgelse på ca. 1/10 af det ved Vestbirk passerende antal fartøjer).

I lighed med tidligere år blev der konstateret en forholdsvis regelmæssig variation i sejladsmængden fra ugedag til ugedag. Ved Vestbirk forekom sejladspukler fortrinsvis tirsdage, der alene tegner sig for 27% af den samlede ugentlige sejlads, samt i week-ends.

Nærmere om registreringerne fremgår af bilag 1.

3.2. Interview af de sejlende.

Sideløbende med landtællingerne blev der ved Vestbirk kraftværk foretaget en personlig interviewundersøgelse af ca. hver 10. forbipasserende kano. Samtidig blev der til alle kanoer udleveret et spørgeskema, som de sejlende selv skulle udfylde og aflevere ved Klostermølle.

Det viste sig, at de privat arrangerede ture udgør størstedelen (70%) af sejladsene. Afrejsestedet for 72% af fartøjerne er Tørring, og dette faktum afspejles igen i de største overnatningssteder, nemlig Bredstenbro og Vestbirk, der ligger henholdsvis ca. 20 og 25 km. fra Tørring.

Hovedparten (83%) af de sejlende er sammen med andre fartøjer, og deltagerantallet på disse grupperrejser varierer fra mindre grupper under 10 personer (familie og kammerater) til mange større grupper på op til ca. 50 personer, typisk fra skoler og diverse organisationer.

Der er en klar overvægt af hankøn (60%) blandt de sejlende, og gennemsnitsalderen er generelt lav, således udgør de 14, 15 og 16 årige 28% af de samlede turdeltagere.

De sejlende udviste en overvældende tilfredshed med turen, og de mange positive kommentarer begrundes først og fremmest med den dejlige natur samt selve oplevelsen ved at sejle. Der blev ligeledes tilkendegivet stor forståelse for tanken om et forbud mod sejlads i en periode på strækningen Tørring-Mossø. 65% af de sejlende kunne gå ind for begrænsning i sejladsen.

Nærmere om undersøgelsen fremgår af bilag 2.

3.3 Fiskeribiologiske undersøgelser

I sammenhæng med de foregående års fiskebiologiske undersøgelser koncentrerer undersøgelserne i 1982 hovedsagelig om 3 forhold:

1. Fordelingen af stallingens gydepladser i side-tilløb til Gudenåen ovenfor Mossø.
2. Vurdering af sidetilløbenes fiskebiologiske tilstand.
3. Fiskebestandsopgørelse i Gudenåens hovedløb ved Føvling og Vilholt.

Undersøgelserne blev udført af Ålborgfirmaet Scanaqua ved cand.scient Mads Ejby Ernst med bistand af langtidsledige midlertidigt tilknyttet Vejle amtskommune.

Undersøgelsesresultaterne m.v. kan sammendrages til følgende:

Stallingbestanden i Gudenåen benytter kun i mindre udstrækning tilløbene som gyde- og opvækstvandløb. Derfor er bestandens fortsatte eksistens helt afhængig af de få gyde- og opvækstområder i hovedløbet. Bestanden er derfor særdeles sårbar overfor negative påvirkninger af disse områder. Da stallingen sjældent bliver over 5 år i Gudenåen, vil der ved fejlslagen gydning flere år i træk være fare for, at bestanden udslettes.

De eksisterende stalling og ørredbestande ved Vilholt og Føvling er i dag uforholdsmæssigt små, og mangel på egnede gyde- og opvækstområder er ikke den bestandsregulerende faktor.

Med hensyn til tilløbenes fiskebiologiske tilstand må det konstateres, at store strækninger, der kan huse betydelige ørredbestande, i dag er underbesat med ørred. Dette medfører, at afkastet af ørred fra disse vandløb bliver minimalt.

Med hensyn til beskyttelse af stallingbestanden mod eventuelle negative virkninger fra kanosejladsen peges på følgende muligheder:

1. Forbud mod kanosejlads i gydetiden.
2. Forbud mod kanosejlads på og omkring gyde- og opvækstområder, især på 2 længere strækninger ved Føvling og Vilholt.
3. Afmærkning af sejlrender ved gyde- og opvækstområderne.

Sidstnævnte mulighed menes af forfatteren (vel nok overraskende for mange), ikke at være realistisk,

med henvisning til at nedramning af pæle, udlægning af større sten m.v. vil kunne ændre strømforhold, med fare for, at dele af gydeområderne ødelægges. Totalt sejladsforbud på længere strækninger ved Føvling og Vilholt vil i praksis være særdeles problematisk på grund af besværligheder med transport af kanoer. Endvidere nævnes, at et forbud mod sejlads i gydetiden ikke hindrer eventuel efterfølgende skadevirkning af sejlads ved bortjagning af yngel fra opvækstområderne.

Nærmere om undersøgelserne fremgår af bilag 3.

3.4 Fuglebestand

I 1982 videreførtes det i 1981 påbegyndte, udvidede undersøgelsesprogram angående optælling af fugle på 6 udvalgte lokaliteter langs Gudenåen fra Tørring til Mossø, ligesom der blev foretaget registrering af fuglenes adfærd overfor de sejlen- de. Undersøgelserne blev udført i forårsperioden 20/4-17/6 1982 af cand. scient Henning Ettrup, især med det formål at øge basismaterialet vedrørende bestandsstørrelser til brug for senere sammenligninger, når kanosejladsen forudsættes reguleret. Undersøgelserne i 1982 blev derfor (også i konsekvens af den udskudte sejladsregulering) i det væsentlige en gentagelse af undersøgelserne i 1981, og efterlod påny det indtryk, at adskillige fuglearter er bemærkelsesværdigt dårligt repræsenterede. Flere arter, som kunne være i områderne, mangler og ungeproduktionen er da også beskeden overensstemmende med de i øvrigt konstaterede lave bestandstal. I 1982 er der dog i forhold til 1981 konstateret en lidt forbedret ungeproduktion, som muligvis hænger sammen med den reducerede sejladsmængde (mindre forstyrrelseseffekt). Der synes fortsat at kunne spores en sammenhæng mellem den stigende sejlaktivitet gennem foråret og frafald i ynglebestand.

Mere grundfæstede konklusioner vedrørende sejladsens indflydelse på fuglelivet menes dog først at kunne udtrages, når der bliver lejlighed til fornyede undersøgelser uden sejlads.

Nærmere om de i 1982 gennemførte undersøgelser fremgår af bilag 4.

4. Sammenfatning

Kanosejladsen på Gudenåen Tørring-Mossø var i 1982 væsentlig mindre (ca. 30%) end året før, og meget tyder på, at sejladsmængden i 1982 er den mindste på årsbasis i 5-års perioden 1978-1982. Der kan næppe gives en fuldt dækkende forklaring på dette, vel nok for mange noget overraskende forhold. Vejret var både i for- og eftersæsonen 1982 ret almindeligt efter årstiden, medens højsæsonen, især det meste af juli var præget af ekstraordinært varmt og tørt vejr, hvilket kan tænkes at have trukket relativt mange turister til kystområder i stedet for indlandet.

Fra mange sider er det oplyst, at den mindre sejladsmængde kan skyldes den forudgående presseomtale, som måske har påvirket forestillingerne om, at mulighederne for uforstyrret naturoplevelse er mindre gode, ligesom afklaringen af, om der overhovedet ville blive gennemført sejladsforbud i 1982 kom ret sent. Også den økonomiske afmatning, samt især det forhold, at udlejningsflåden af kanoer ved Gudenåen fra 1981 til 1982 er reduceret med ca. 200 (fra 1100 til ca. 900) menes at have spillet en rolle.

På Gudenåstrækningen Silkeborg-Randers, som af Århus amtsråd er planlagt til øget benyttelse for kanosejlads, menes sejladsen i 1982 ligesom tidligere at have været meget lille. Kanoudlejere har flere gange udtalt sig positivt om forsøg på ændring af sejladsmønstret på Gudenåen, således at flere afgangne flyttes fra den belastede øvre strækning til den relativt robuste strækning fra Silkeborg til Randers. Denne ændring synes endnu ikke at være lykkedes i nævneværdigt omfang og kan således næppe forklare sejladsnedgangen på strækningen Tørring-Mossø.

Undersøgelserne i 1982 har delvis været præget af gentagelser, hvilket hænger sammen med den nævnte udskydelse af ikrafttrædelsen af sejladsforbudet i forsæsonen.

Fuglebestands- og fugleadfærdsundersøgelser viste i grove træk samme resultat som i 1981, d.v.s. at der fortsat er grund til at regne med, at forårsejladsen er mest generende. Endvidere er undersøgelsesmaterialets værdi som referencegrundlag for fortsatte undersøgelser vedrørende fuglelivet øget.

De i 1982 gennemførte fiskeribiologiske undersøgelser har givet ny viden om specielt fordelingen af stallingens gydepladser og har yderligere bekræftet rimeligheden af at gennemføre sejladsforbud i forsæsonen som en prøveordning.

Den konstaterede nedgang i sejladsmængden reducerer udfra en generel betragtning behovet for sejladsregulering, men ikke i en sådan grad, at afprøvning af partiel sejladsbegrænsning (d.v.s. begrænsning specielt rettet mod sejladsens mere iøjnefaldende ulemper) bør skrinlægges.

Fra friluftsrådets side har en prøveordning alene med totalt sejladsforbud i forsæsonen været kritiseret, formentlig bl.a. på grund af frygt for en mere kaotisk situation ved overgangen fra forbud til fri sejlads. I tilfælde af stigende sejlads, som på lang sigt ikke kan udelukkes, vil et sådant synspunkt vel nok bedre kunne gøres gældende, men indtil videre synes det rimeligt primært at tage udgangspunkt i foreliggende registreringer, som viser stagnation i sejladsens omfang.

De af Århus amtsråd i 1982 stillede forslag til sejladsbegrænsning m.v. (også i den lidt ændrede form, som de er kommet til udtryk i miljøministeriets udkast til "sejladsbekendtgørelse") synes med den forklaring, som blev givet ved det af fredningsstyrelsens arrangerede møde den 15/12 1982 ikke at give anledning til ændret vurdering af forholdene i Vejle amt. Tvært imod synes bestræbelserne fra begge amter, nu hvor disse er blevet mere afklarede, specielt hvad angår kanosejladsen, at harmonere udmærket.

Den af Vejle amtsråd nedsatte brede arbejdsgruppe ventes tidligst at afgive indstilling i 2. kvartal af 1983, hvorfor arbejdsgruppens bidrag og vurdering ikke kan medtages i nærværende sammenfatning.

Alt i alt synes undersøgelser og hændelser i 1982 at have bekræftet den indstilling, som kom til udtryk i sammenfatningen i amtskommunens rapport om kanosejladsen på Gudenåen 1981.

Med ikrafttrædelsen af sejladsforbudet i forsæsonen 1983 vil det derfor være påkrævet løbende at følge udviklingen, og meget tyder på, at der må indhøstes erfaringer over en årrække, inden man mere definitivt kan udtale sig om den bedste løsning.

Bilag 1

Sejladsens omfang og karakter

Tællestedet var i 1982 i lighed med 1981 henlagt til overbæringsstedet ved Vestbirk kraftværk. Der blev talt dagligt i perioden 13. april til 1. oktober, med undtagelse af 18. og 19. juni, 18. juli og 22. august samt uge 36. Tællestedet har været bemanded i tidsrummet 9.00 til 17.30 på alle tælledage.

Ved tællingerne er registreret fartøjets art og ejerforhold samt tidspunktet for passagen.

For de tidspunkter, hvor der mangler observationer, er der beregnet et skøn over antallet af passerede fartøjer.

Resultater.

Resultaterne fremgår af nedenstående tabel 1. og 2.

I tabel 2 sammenlignes sejladsmængde i 1982 med sejladsmængde for de tilsvarende perioder i 1981, 1980 og 1979.

Fartøjstype	obs. antal 1982	%
kanoer lejede	5106	87
private	459	8
kajakker	294	5
total	5859	100

Tabel 1.

Omtr. Måneds Ang. UGE	1982 obs. antal Vestbirk	1982 antal Vestbirk kl.9-19	1981 antal Vestbirk kl.9-19	1980 antal Højlund kl.9-19	1979 antal Højlund kl.9-19
a 15	3	10	40 (påske)		
p 16	3	10	20	20	
r - 17	31	40	60		
m 18	117	120	110	130	
a 19	199	200	350		
j 20	425	430	330	640 (pinse)	
21	367 (pinse)	370 (pinse)	370		
- 22	189	190	840 (pinse)	440	
j 23	337	340	400		
n 24	280	380	400	300	
i 25	477	480	760		
- 26	314	320	750	490	520
j 27	419	420	790		
u 28	439	500	630	680	590
i 29	471	480	630		
- 30	368	370	550	340	410
a 31	259	260	350		
u 32	164	170	280	310	220
g 33	369	450	540		
u 34	384	390	420	190	
s 35	196	200	320		
t - 36	-	100	160	60	
s 37	34	40	100		
e 38	14	20	10	20	

Skoleferiens placering: 1982, 19/6-08/8 (uge 25-32)
1981, 20/6-09/8
1980, 21/6-10/8
1979, 23/6-12/8

Tabel 2.

Det kan ses, at antallet af passerede fartøjer er væsentligt mindre end sidste år, hvor den skønnede sejladsmængde blev opgjort til ca. 9000 fartøjer. Sammenlignes dette med det skønnede total for 1982 (ca. 6300), forekommer der altså et fald på ca. 30% i antallet af fartøjer.

Sejladsens omfang er nærmere belyst i tabel 2. Der er tale om væsentlige fald i sejladsmængden fra 1981 til 1982 set over hele sæsonen, dog mest markant i pinseugen og skoleferieperioden. Den skønnede sejladsmængde fra sæsonstart til 15. juni - det tidsrum sejladsforbudet vedrører i 1983 - var i 1982 på 1870 fartøjer, svarende til ca. 30% af årets samlede sejlads.

Sejladsmønstret i form af antal fartøjer pr. ugedag er vist på figur 1., der er korrigeret for manglende observationer. Det ses af figur 1., at "ugemønstret" er temmelig ensartet med højt dagtal tirsdag, faldende gradvis onsdag og torsdag til lavt dagtal fredag og herefter igen stigende lørdag, søndag og mandag. Det kan således nævnes, at 27% af den samlede sejladsmængde passerer Vestbirk på tirsdage, hvilket skaber visse problemer med hensyn til udnyttelsen af faciliteter på land m.v. Mulige forklaringer på reduktionen af sejladsen kan dels være den megen diskussion om begrænsning af kanosejladsen, dels overbelastning af Gudenåen i 1981 (pinse og sommerferieperiode), hvilket kan have holdt en del eventuelle gengangere hjemme.

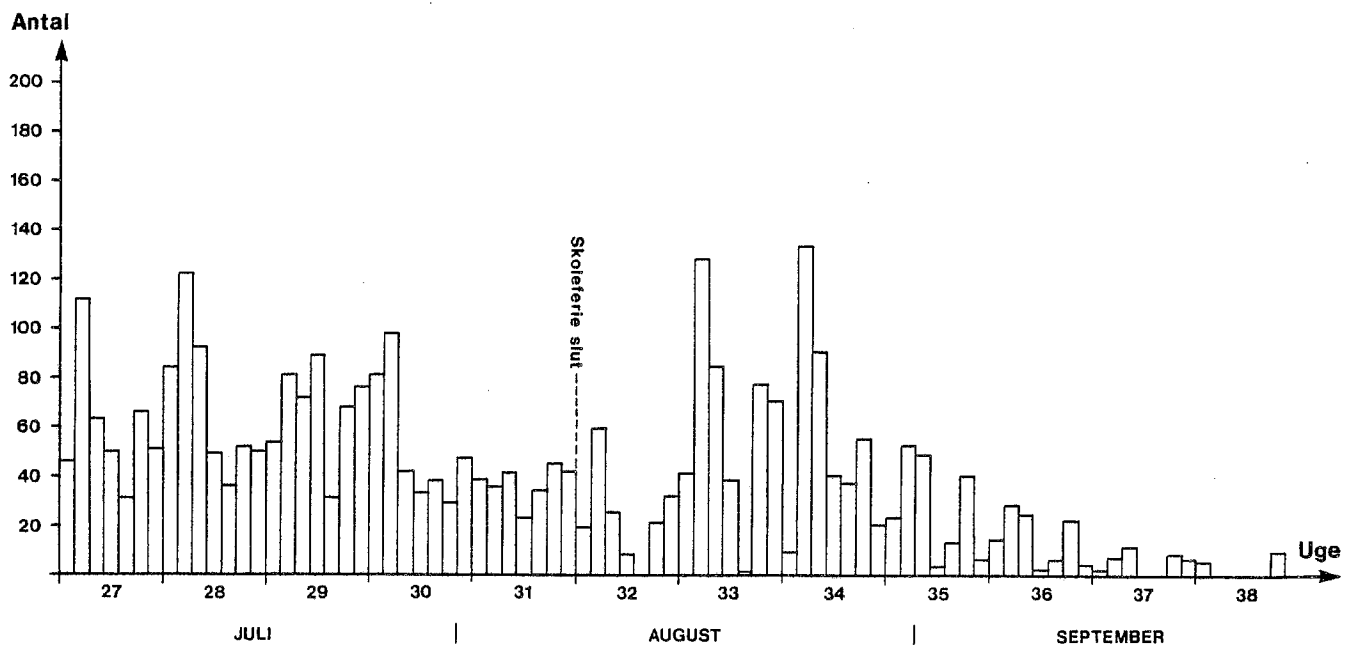
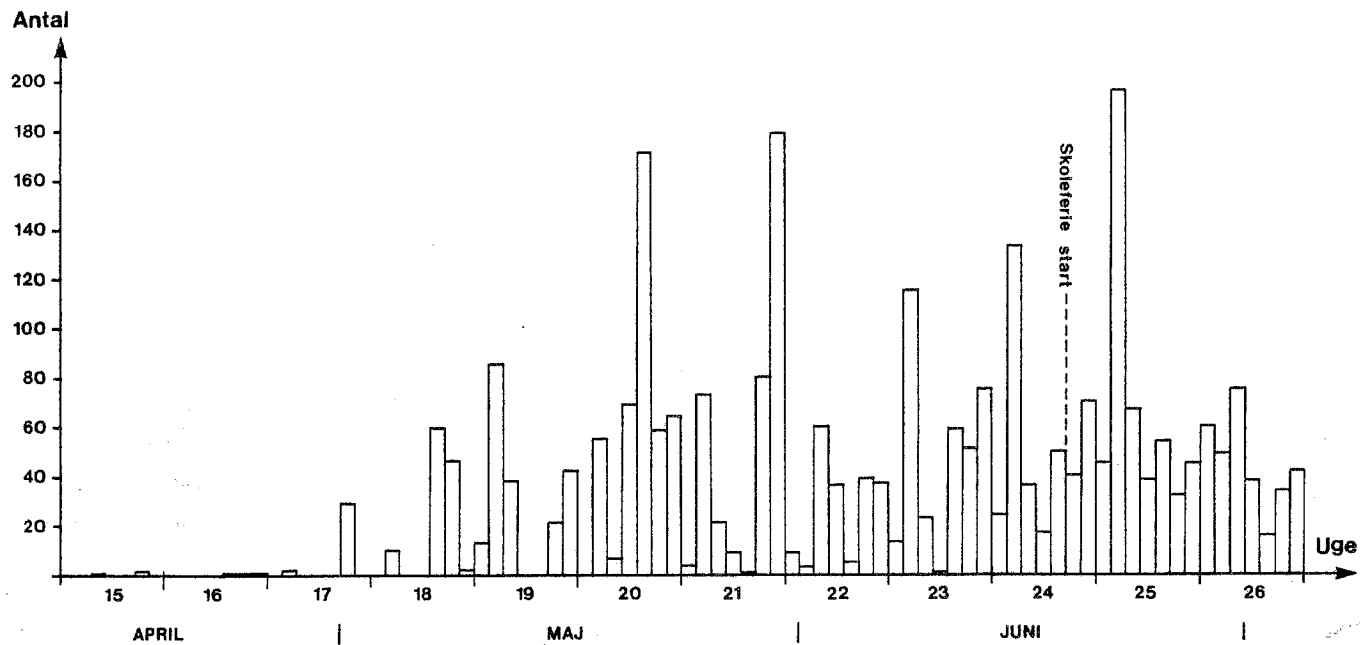

Fig. 1
Antal fartojer pr. dag
(jf. foranstående oplysninger om tællertider)

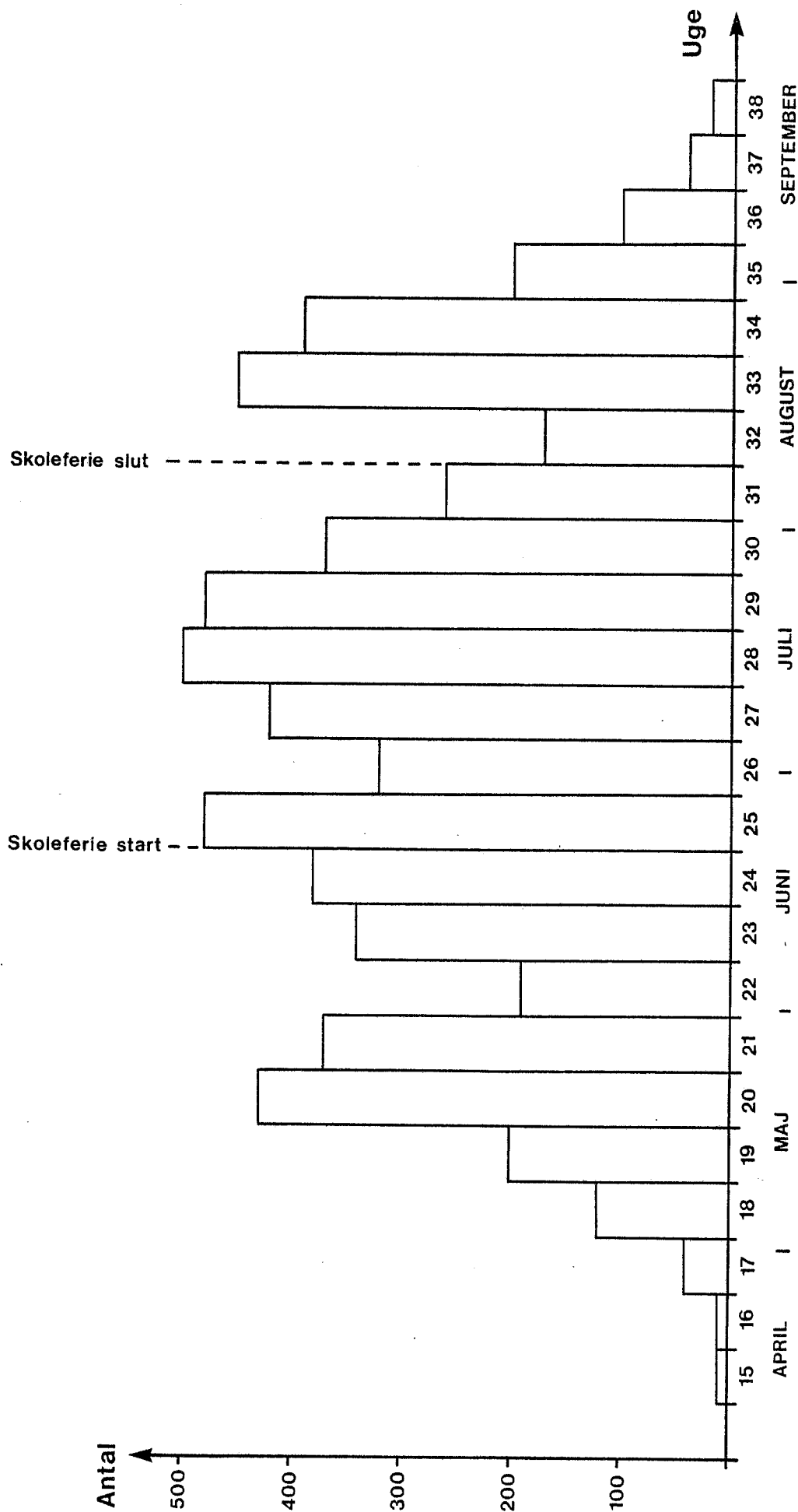

Fig. 2
Antal fartøjer pr. uge
(jf. foranstående oplysninger om tællesteder)

Bilag 2

Interview af de sejlede

Indledning

Der blev i 1982 i lighed med tidligere år foretaget interview af de sejlede, med det formål at skaffe forskellige oplysninger om sejladsen, f.eks. afgang- og overnatningssteder, de sejlendes geografiske oprindelse, gruppedannelser og alderssammensætning m.m. samt de sejlendes personlige indtryk af turen.

Ved tællestedet ved Vestbirk kraftværk blev der foretaget en personlig interview undersøgelse, hvor det på fig. 2 viste spørgeskema blev udfyldt. Ligeledes blev der udleveret et spørgeskema (fig. 3), som de sejlede selv skulle udfylde og aflevere ved overbæringsstedet ved Klostermølle.

Resultater af personlig interview.

Der blev indhentet ialt 352 interview og de afgivne svar fremgår af tabel 1 - 4.

GRUPPERNES ORGANISATIONSFORM OG ALDERSFORDELING.

Den procentvise fordeling af grupperes organisationsform og aldersfordeling er vist i nedenstående tabel. Ved organisation forstås hovedsageligt spejdere, friluftsforeninger og lignende.

Alder	Organisationsform			
	Skole / institution	Organisation	Privat arrangeret	Forældre med børn
under 15	3%	1%	1%	-
15-25	16%	10%	27%	-
over 25	1%	1%	14%	-
Ialt	20%	12%	42%	26%

Tabel 1.

De privat arrangerede ture udgør den væsentligste del af sejladsen, dog er skoler og andre organisationer repræsenteret med 1/3 af den samlede sejlads. Organisationsformen varierer dog over sæsonen, f.eks. udgør skoler/institutioner ca. 30% af den samlede sejlads frem til den 15/6.

I lighed med tidligere år kan det ses, at aldersgruppen mellem 15 og 25 år udgør langt den største del af de sejlede.

TILFREDSHEDSGRAD OG ORGANISATIONSFORM.

Den procentvise andel af de sejlede tilfredshedsgrad set i forhold til organisationsformen. Ved organisation forstås hovedsageligt spejdere, friluftsforeninger og lignende.

	Meget tilfreds	tilfreds	utilfreds
Skole institution	18%	1%	0%
Organisation	10%	1%	0%
privat arrangeret	37%	9%	0%
Forældre med børn	20%	4%	0%
Ialt	85%	15%	0%

Tabel 2.

De sejlede er i overvældende grad meget tilfredse med turen, hvilket kan skyldes den i vejrmæssig henseende meget fine sommer i 1982. Set i samlet forhold kan en mindre utilfredshed spores specielt i grupperne af privatarrangerede ture samt forældre med børn, og de to andre utilfredse svar falder også i disse to grupper.

BEGRUNDELSER FOR TILFREDSHEDSGRAD.

Udfra svarene på spørgsmål 2 i spørgeskemaerne kan det nærmere undersøges, hvad begrundelserne er for tilfredshedsgrader. I nedenstående tabel er gengivet begrundelsen fra de ialt 352 indsamlede spørgeskemaer, dels det konkrete antal svar, dels den procentvise fordeling.

Begrundelser	Antal	%
Det er sundt	187	53
Det er spændende og nyt	162	46
Det er spændende at sejle	195	55
På grund af den dejlige natur	339	96
På grund af det gode kammeratskab	227	64
Det er interessant at møde nye mennesker	103	29
På grund af de gode faciliteter	37	11
Der er for mange andre kanoer	46	13
På grund af de dårlige besejlingsforhold	1	0
På grund af de utilfredsstillende faciliteter	10	3
Der er for mange lystfiskere	3	1
Andet	44	13

Tabel 3.

I overensstemmelse med de sejlenes store tilfredshed med turen ses her af tabellen et overvejende antal positive besvarelser. "Den dejlige natur" er den dominerende begrundelse, men også det at sejle og den formodede sundhed herved udgør en stor gruppe af besvarelserne. Ligeledes udgør det sociale aspekt (kammeratskab og det at møde nye mennesker) en væsentlig andel af begrundelserne for tilfredshed med turen.

Af de negative begrundelser er det specielt problemet med "for mange kanoer" der fremhæves. Desuden findes der under "andet" en stor del negative besvarelser, vedrørende overbæringssteder samt toiletforhold.

HOLDNING TIL SEJLADSFORBUD.

I det sidste spørgsmål på spørgeskemaet blev de sejlede spurgt, om de mente det var rimeligt med et forbud mod sejlads i en periode på strækningen Tørring-Mossø. Nedenstående tabel gengiver antal besvarelser samt deres procentvise fordeling.

Rimeligt med et sejladsforbud i en periode?	Ja	Nej	Ved ikke
Antal	229	91	32
%	65	26	9

Tabel 4.

Størstedelen af de sejlende er således positive overfor tanken om et forbud mod sejlads. Af de medfølgende kommentarer kan det ses, at folk har forståelse for en forbuds periode, der strækker sig over fisk og fugles yngleperiode. Mange vil dog hellere have en generel begrænsning i antallet af fartøjer end et egentligt forbud.

RESULTATER AF SPØRGESKEMA-INTERVIEW.

Der blev tilbagesendt ialt 545 udfyldte spørgeskemaer til amtskommunen og resultaterne fra disse vil blive refereret i tabel 5-9 samt figur 1.

DE SEJLENDES AFREJSE OG OVERNATNINGSSTEDER.

De sejlenes afrejse og overnatningssteder samt tilfredshedsgraden med faciliteterne på overnatningsstederne vises i nedenstående tabel - absolute tal og %.

	AFREJSE		OVERNATNING			
	Antal	%	Antal	%	Tilfreds %	Utilfreds %
Tørring	365	72	51	6	58	42
Åle	12	2	23	3	71	29
Åstedbro	48	9	64	8	51	49
Bredstenbro	67	13	234	30	79	21
Vestbirk	18	4	170	22	85	15
Voervadsbro	-	-	64	8	38	62
Vilholt	-	-	96	12	70	30
Privat mark	-	-	83	11	-	-

Tabel 5.

Tørring er udgangspunktet for langt de fleste rejssende, men også Åstedbro og Bredstenbro står for en del afgang. De fleste overnatninger sker ved Bredstenbro og Vestbirk, som er henholdsvis ca. 20 og 25 km's sejlads fra Tørring. Med hensyn til faciliteterne ved de enkelte overnatningssteder spores der en kraftig utilfredshed i Tørring, Åstedbro og Voervadsbro. Utilfredsheden skyldes hovedsageligt dårlige bade- og toiletforhold, men også utilstrækkelige madlavningsmuligheder, pladsforhold og provianteringsmuligheder nævnes ofte som mangler.

GRUPPEREJSER.

I de to nedenstående tabeller vises dels om de sejlende er sammen med andre fartøjer, dels antallet af deltagere i rejsen (absolutte tal og procenter).

Sammen med andre fartøjer	Antal	%
Ja	443	83
Nej	89	17

Tabel 6.

Antal deltagere	Antal	%
1 - 4	136	25
5 - 9	70	13
10 -19	128	24
over 20	207	38

Tabel 7.

Hovedparten af de sejlende er sammen med andre fartøjer. Deltagerantallet på disse grupperejser varierer fra mindre grupper under 10 (familie og kammerater) til mange større grupper op til 50 personer fra skoler, institutioner, spejderkorps o.lign.

KØNS- OG ALDERSFORDELING.

Kønsforskellen af de sejlende vises i tabel 8 - absolutte tal og %, aldersfordelingen vises i absolutte tal i fig 1.

Køn	Antal	%
Mand	744	60
kvinde	499	40

Tabel 8.

ALDERSFORDELING   FIGUR 1.

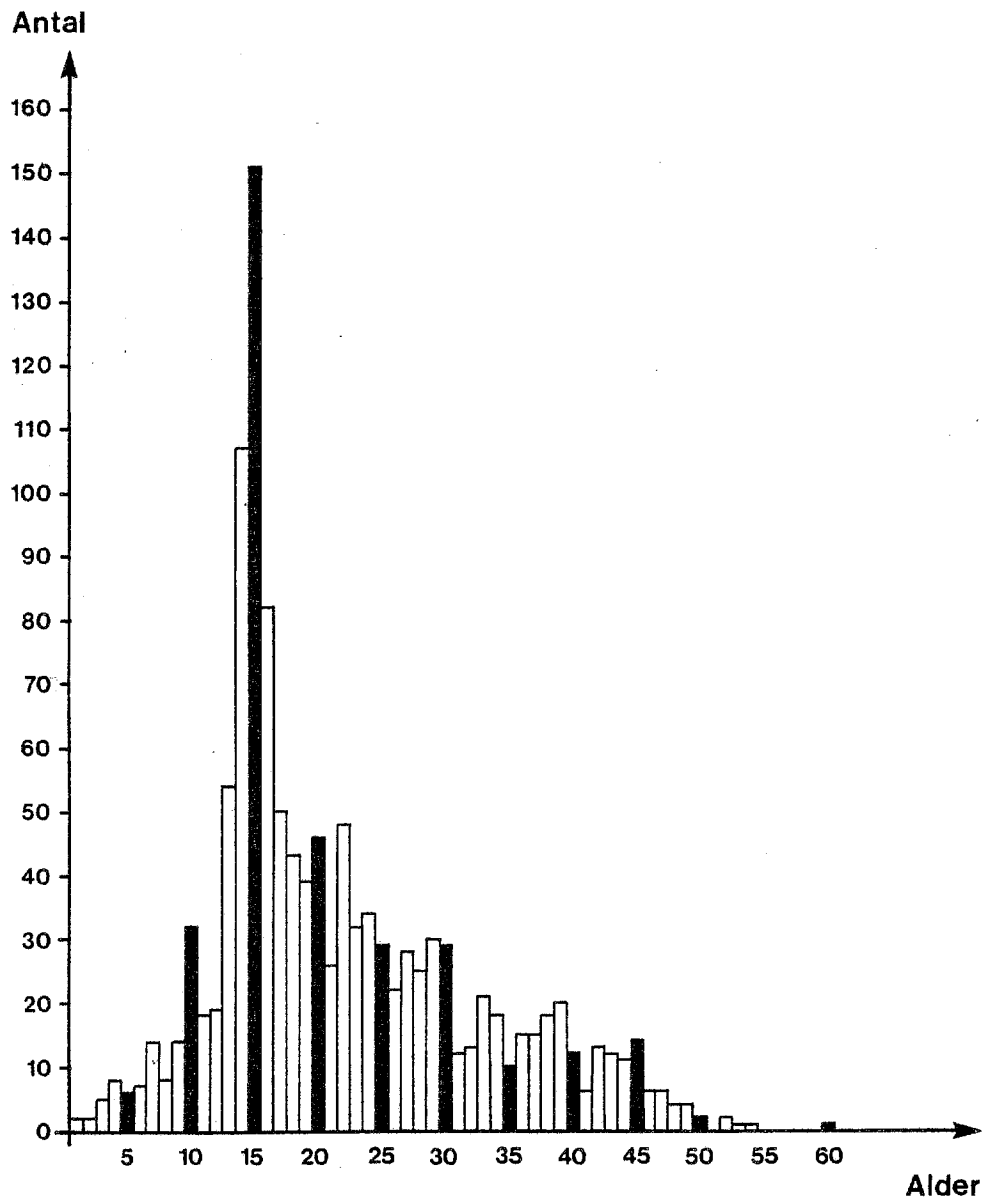

Fig. 1

Der er klar overvægt af hankøn og gennemsnitsalderen er generelt lav. Således udgør de 14, 15 og 16 årige ialt 28% af turdeltagerne, hvorimod der deltager meget få over 50 år.

DE SEJLENDES BOPÆL.

Turdeltagernes geografiske oprindelse er vist i tabel 9 - absolutte tal og %.

GEOGRAFISK OPRINDELSE	ANTAL	%
Bornholms amt	8	1
Frederiksborg amt	56	5
Fyns amt	146	13
Københavns amt *	138	13
Nordjyllands amt	38	3
Ribe amt	37	3
Ringkøbing amt	102	9
Roskilde amt	16	1
Storstrøms amt	6	1
Vejle amt	195	18
Vestsjællands amt	51	5
Viborg amt	42	4
Århus amt	261	24

Tabel 9. *) incl. København og Frederiksberg kommuner.

Den indenlandske geografiske fordeling giver en antydning af, at der er en sammenhæng mellem afstand og benyttelse, således bidrager Århus og Vejle amter med en relativ større del, end befolkningsgrundlaget skulle betinge. Det absolutte tal for udenlandske sejlere er ikke registreret grundet sprogvanskeligheder ved interview og skemaudfyldelse, men der har dog specielt været mange tyskere og følgende lande har haft repræsentanter på Gudenåen i 1982: Holland, USA, Norge, Sverige, England og Frankrig.

SPØRGESKEMA

HVORLEDES HAR DE VÆRET TILFREDS MED TUREN ?

- Meget tilfreds
- Tilfreds
- Utilfreds

HVORFOR ?

- Det er sundt
- Det er spændende og nyt
- Det er spændende at sejle
- På grund af den dejlige natur
- På grund af det gode kammeratskab
- Det er interessant at møde nye mennesker
- På grund af de gode faciliteter
- Der er for mange andre kanoer
- På grund af de dårlige besejlingsforhold
- På grund af de utilfredsstillende faciliteter
- Der er for mange lystfiskere
- Andet (angiv hvad): _____
_____

Hvis den adspurgte er medlem af en gruppe besvares følgende
HVEM HAR ARRANGERET TUREN ?

- Skole eller institution
- En organisation (spejderkorps/trop o.lign.)
- Turen er arrangeret af gruppen selv

GRUPPENS GENNEMSNITSALDER: under 15, 15-25, over 25

HVIS DER ER TALE OM FORÆLDRE MED BØRN SÆT KRYDS HER :

MENER DE DET ER RIMELIGT MED ET FORBUD MOD SEJLLADS I EN
PERIODE PÅ STRÆKNINGEN TØRRING - MOSSØ ? : Ja Nej

Evt. kommentarer: _____
_____
_____

SPØRGESKEMA

Vejle Amtskommune prøver gennem en større undersøgelse at vurdere Gudenåens anvendelse til sejlads i Vejle amt.

For at denne undersøgelse kan gennemføres bedst muligt, er det af stor betydning at dette spørgeskema, der bedes medbragt på turen, udfyldes så præcist som muligt. Skemaet skal afleveres ved Klostermølleoverbæringen. Der bedes udfyldt et skema i hvert fartøj.

Er fartøjet ejet lejet

Afrejse dato: _____

Fra: _____ Til: _____

Antal personer i fartøjet: _____

Sammen med andre fartøjer: Nej Ja

Hvis ja, med ialt hvor mange deltagere: _____

	Person 1	Person 2	Person 3	Person 4
Alder.....				
Køn.....				
Nationalitet...				
Bopæl (by).....				

Hvor er der overnattet (stednavn)	Teltslagningsplads	Privat mark
1. _____		
2. _____		
3. _____		
4. _____		

Kommende overnatningssteder: 1. _____
2. _____
3. _____

Var faciliteterne tilstrækkelige; Mangler

	ja	nej	
1.	☐	☐	; _____
2.	☐	☐	; _____
3.	☐	☐	; _____
4.	☐	☐	; _____

Fig. 3

Bilag 3

Fiskeribiologiske undersøgelser

Cand. scient. Mads Ejby Ernst (Scanaqua)

1. INDLEDNING

I forbindelse med problematikken omkring kanosejladsen på Gudenåen er der i 1982 foretaget yderligere fiskeribiologiske undersøgelser.

Undersøgelserne de tidligere år har primært været koncentreret omkring stallingbestanden i Gudenåen. Også i 1982 er der undersøgt flere forhold omkring stallingbestanden i Gudenåen, men også andre og mere generelle fiskeribiologiske aspekter er inddraget.

I 1981 blev stallingens gyde- og opvækstområder kortlagt i Gudenåens hovedløb fra udspringet til Mossø. Det blev her konstateret, at der findes få potentielle gyde- og opvækstområder, der stort set alle er koncentreret indenfor begrænsede vandløbsstrækninger ved Tørring, Føvling og Vilholt.

Endvidere blev der i 1981 foretaget en bestandsopgørelse på strækningen fra Hammer Mølle til udløbet af Uldum Lilleå. Denne opgørelse viste, at stallingbestanden er god (9 stk./100 m²) på strækningen mellem Egholm Mølle og Tørring, mens bestandstætheden på de øvrige strækninger er lille (0.1 - 3.0 stk./100 m²).

I forlængelse af de gydebiologiske undersøgelser fra 1981 er det i 1982 undersøgt, hvorvidt Gudenåens tilløb fungerer som gyde- og opvækstvand for stallingen. Formålet med disse undersøgelser har været at belyse, i hvilken udstrækning Gudenåstallingen er afhængig af de få gydepladser i hovedløbet, eller om rekrutteringen af yngel stammer fra tilløbene.

Sideløbende med disse gydebiologiske undersøgelser er der foretaget en generel vurdering af tilløbenes fiskeribiologiske tilstand og en registrering af fiskefaunaen.

Endvidere er der foretaget bestandsopgørelser på to lokaliteter i Gudenåens hovedløb, nemlig ved Føvling og Vilhølt. Formålet med disse undersøgelser har primært været at tilvejebringe et referencemateriale i forbindelse med begrænsningen af kanosejladsen fra 1983.

Ved efterfølgende undersøgelser vil det således være muligt at sandsynliggøre, hvorvidt besejlingsforbudet i perioden 1.1. - 15.6. har en eventuel effekt på fiskebestanden.

2. MATERIALE OG METODE

Til belysning af, i hvilken udstrækning stallingen gyder i Gudenåens tilløb, er der elektrofisket efter moderfisk på i alt 28,7 km vandløb fordelt på 13 udvalgte tilløb (fig. 1). Undersøgelserne er foregået i gydeperioden fra 5. - 21.4.1982.

Befiskningerne er dels foregået ved opstrømsvadning, dels ved nedstrømsfiskeri fra båd.

På baggrund af befiskningerne og en registrering af brugte gydebanker har det været muligt at klarlægge, i hvilke tilløb stallingen gyder. Endvidere er der foretaget beregninger over stallingbestandens størrelse (catch-effort-metoden) og alderssammensætning i de enkelte tilløb.

Aldersbestemmelsen er foretaget på baggrund af skælprøveaflæsning og ved hjælp af årgangenes indbyrdes fordeling i et længdehyppighedsdiagram (Petersen-metoden).

Desuden er ørredbestandens størrelse beregnet på flere lokaliteter i de enkelte tilløb, ligesom der er foregået en registrering af fiskefaunaen generelt (ikke kvantitativt).

Endelig er der på baggrund af befiskningsresultaterne, vandløbets fysiske udformning og forureningsmæssige tilstand foretaget en vurdering af de pågældende vandløbs fiskeribiologiske tilstand som ørredvand.

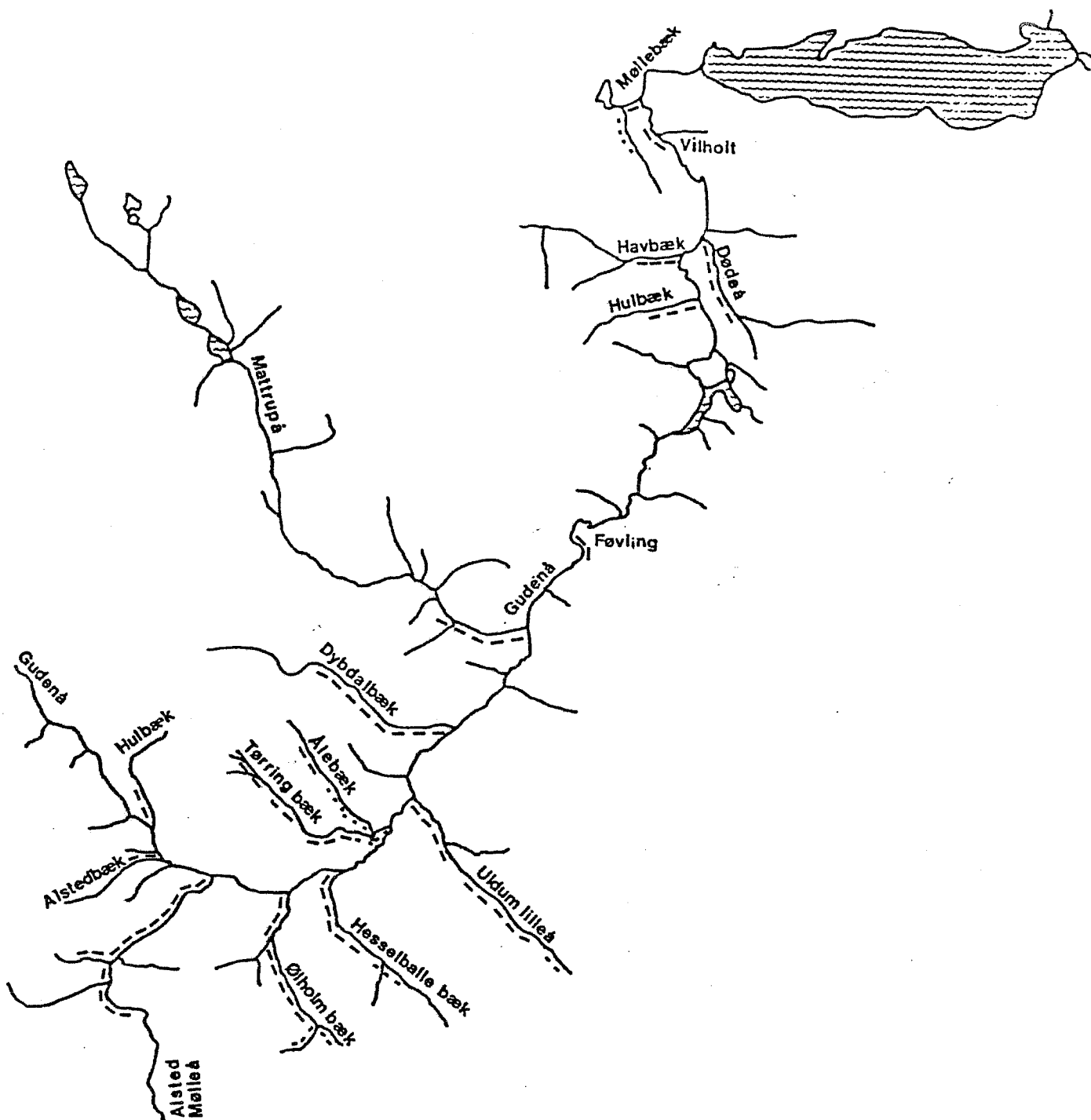

Fig. 1.

De befiskede strækninger (---) i de 13 udvalgte tilløb og på de to lokaliteter i hovedløbet.

(.....) er strækninger, der er besigtiget, men ikke befisket.

Til belysning af stallingbestandens størrelse og aldersfordeling på lokaliteter, der i dag berøres af kanosejladsen, er der udvalgt to 440 meter lange strækninger ved henholdsvis Føvling og Vilholt (fig. 1). Undersøgelserne er foregået i perioden 1. - 9.6.1982.

Begge strækninger er karakteriseret ved, at de indeholder nogle af Gudenåens bedste gyde- og opvækstområder. Vanddybden varierer fra 20 til 100 cm, og bunden består primært af sten og grus.

Befiskningerne er foregået ved opstrømsvadning, og lokaliteterne er gennemfisket henholdsvis 5 og 3 gange.

Efter hver befiskning er fangsten mærket (finneklipping) og genudsat. På den baggrund er der foretaget beregninger over stallingbestandens størrelse (fangstgenfangst-metoden), og ved hjælp af aldersbestemmelser er aldersfordelingen udregnet. I forbindelse med bestandsestimaterne skal det nævnes, at 1982-årgangen ikke er medregnet. Dette skyldes, at yngelen på befiskningstidspunktet var så lille, at den vanskeligt kunne elektrofiskes.

Desuden er der foretaget beregninger over ørredbestandens størrelse, ligesom der er foregået en registrering af fiskefaunaen generelt (ikke kvantitativt).

3. RESULTATER

3.1 Gydemulighederne for stallingen i 13 udvalgte tilløb

Resultaterne af elektrobefiskningerne i de 13 tilløb viser, at stallingen kun i begrænset omfang benytter tilløbene som gyde- og opvækstvand.

I alt blev der registreret stallinger i ni af tilløbene (fig. 2 og 3), men kun i tre blev der fanget moderfisk i større antal (fig. 2). I den forbindelse skal det nævnes, at et mindre antal fra 1980-årgangen er kønsmodne (8%), mens stort set alle ældre stallinger er kønsmodne.

Alsted Mølleå må betragtes som et særdeles værdifuldt gydevand for stallingen i den øvre del af Gudenåen. Der blev således registreret gydende stallinger fra udløbet af Mindstrup bæk til udløbet i Gudenåen.

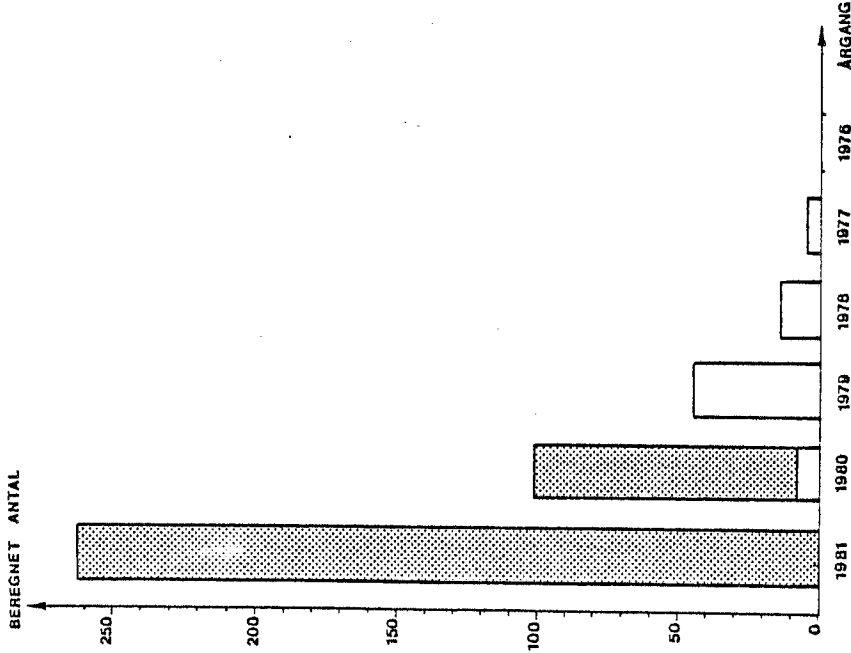
Bestandstætheden varierede på strækningen fra 0.6 til 3.6 stk./100 m². Bestanden var dog domineret af ikke kønsmodne fisk, der udgjorde 83% af den estimerede bestand. I alt blev der i Alsted Mølleå fanget 72 kønsmodne stallinger.

Opstrøms udløbet af Mindstrup bæk fandtes ikke gydemuligheder, og stallingerne opholdt sig ikke på denne strækning.

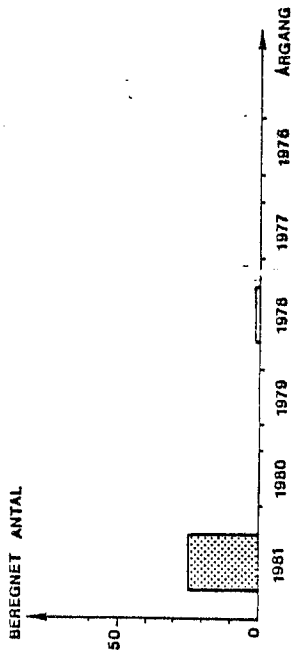
Foruden selve Alsted Mølleå blev der elektrobefisket på en strækning af et mindre tilløb, der udmunder ved Alsted bro. Det blev konstateret, at tilløbet byder på fine gydemuligheder, men at stallingen tilsyneladende ikke benytter tilløbet som gydeplads.

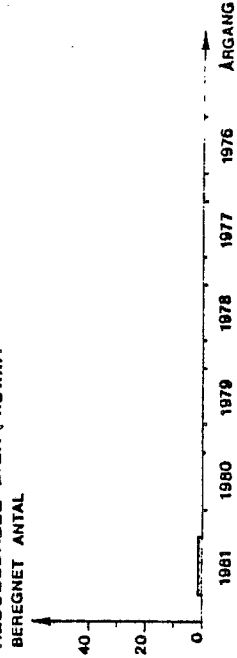
ALSTED MØLLE Å (5.2 km)

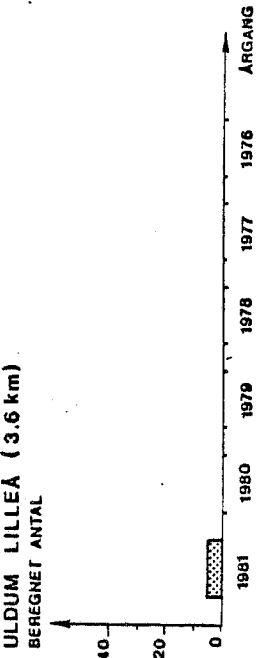
ØLHOLM BÆK (2.2 km)

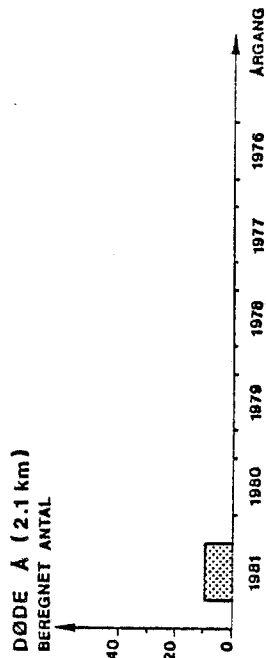
HESELBALLE BÆK (1.5 km)

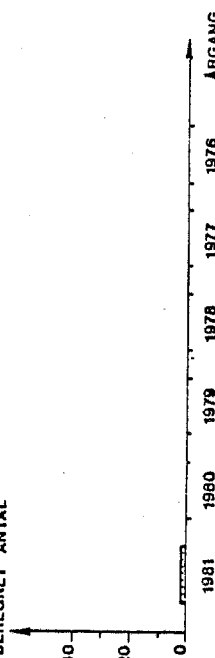
ULDUM LILLEÅ (3.6 km)

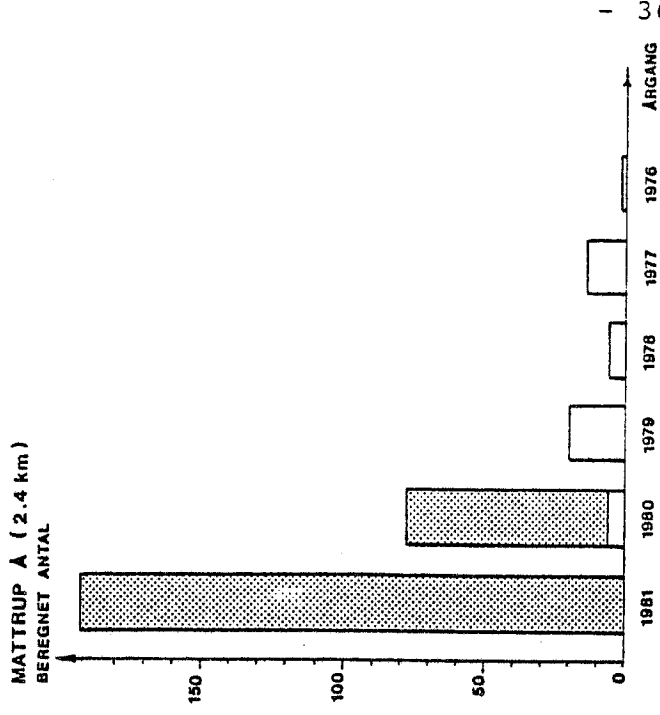
DØDE Å (2.1 km)

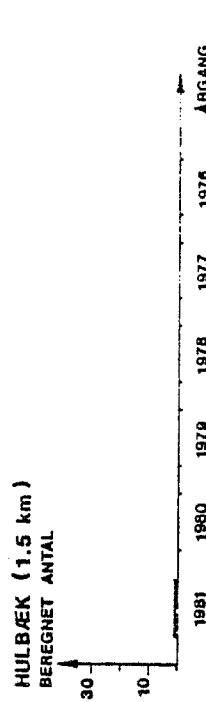
DYBDAL BÆK (3.5 km)

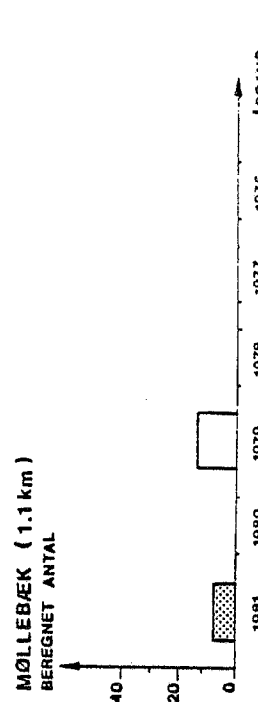
MATTRUP Å (2.4 km)

HULBÆK (1.5 km)

MØLLEBÆK (1.1 km)

JUVENIL

KØNSMODEN

Fig. 2. Stallingbestands størrelse fordelt på de enkelte årgange i de 9 tilløb, hvor arten findes.

Tallet i ( ) er længden af den befiskede strækning.

I Matstrup å blev bestanden af moderfisk beregnet til 48 stk. på strækningen fra Bregnholm Mølle til udløbet i Gudenåen. Også her var bestanden domineret af ikke kønsmodne individer, der udgjorde 85% af bestanden. Bestandstætheden varierede fra 1.5 til 3.4 stk./100 m².

På den befiskede strækning blev der observeret flere gydende stalling, og området byder generelt på gode gydemuligheder.

Der blev ikke elektrofisket på strækningen opstrøms Bregnholm Mølle, da der ved Bregnholm Mølle findes en impassabel spærring, der forhindrer Gudenåstallingen i at benytte de opstrømsliggende gyde- og opvækstområder. I den forbindelse bør det nævnes, at der opstrøms Bregnholm Mølle findes en stationær stallingbestand.

Også i Møllebæk blev der observeret legende stallinger, men dog i noget mindre antal (i alt 14 moderfisk). I modsætning til Alsted Mølleå og Matstrup å blev der kun fanget et lille antal ikke kønsmodne individer. Den samlede bestandstæthed var 0.5 stk./100 m². Hovedparten af fiskene blev fanget omkring gydebanken ved Pinds Mølle, der i øvrigt er den eneste registrerede gydebanke i Møllebæk.

Fuglsbæk, som er et tilløb til Møllebæk, blev besigtiget, men blev fundet uegnet som levested for laksefisk.

I de øvrige vandløb, hvor stallingen blev registreret (fig. 2), blev der ikke fanget kønsmodne stallinger, bortset fra fangsten af en enkelt moderfisk i Ølholm bæk. Dette på trods af, at flere af disse vandløb byder på gode gydemuligheder (Dybdal bæk og Hulbæk).

I fire vandløb (Alsted bæk, Hulbæk v. Haustrup, Tørring-Åle bæk og Havbæk) blev der ikke fanget stallinger. I den forbindelse skal det nævnes, at Hulbæk v. Haustrup og Alsted bæk byder på fine gydemuligheder.

3.2 Bedømmelse af tilløbenes fiskeribiologiske tilstand

De beregnede bestandstætheder for ørred og stalling (antal/100 m²) i de 13 tilløb er vist på fig. 3, mens den faunistiske registrering findes på fig. 4.

I det følgende vil der findes en gennemgang af de enkelte tilløbs fiskeribiologiske tilstand. Der lægges her vægt på tilløbenes egnethed som levested for ørred, og det er kriterier som vandløbenes fysiske udformning og forureningsmæssige tilstand, der er baggrund for bedømmelsen.

1. Alsted bæk

Den nedre del af Alsted bæk må betragtes som værende et udmærket ørredvandløb. Strækningen byder på gode gydemuligheder for laksefisk. På baggrund af vandløbets fysiske udformning må strækningen siges at være underbesat med ørred (0,5 stk./100 m²). Foruden ørred findes elritse.

2. Alsted Mølleå

Den øvre del af Alsted Mølleå til udløbet af Mindstrup bæk er egnet som ørredvand, men strækningen er underbesat med ørred (2,6 stk./100 m²). Fra sammenløbet med Mindstrup bæk til Alsted bro er Alsted Mølleå spildevandspåvirket. Spildevandet stammer fra Mindstrup bæk, der er kraftigt forurennet.

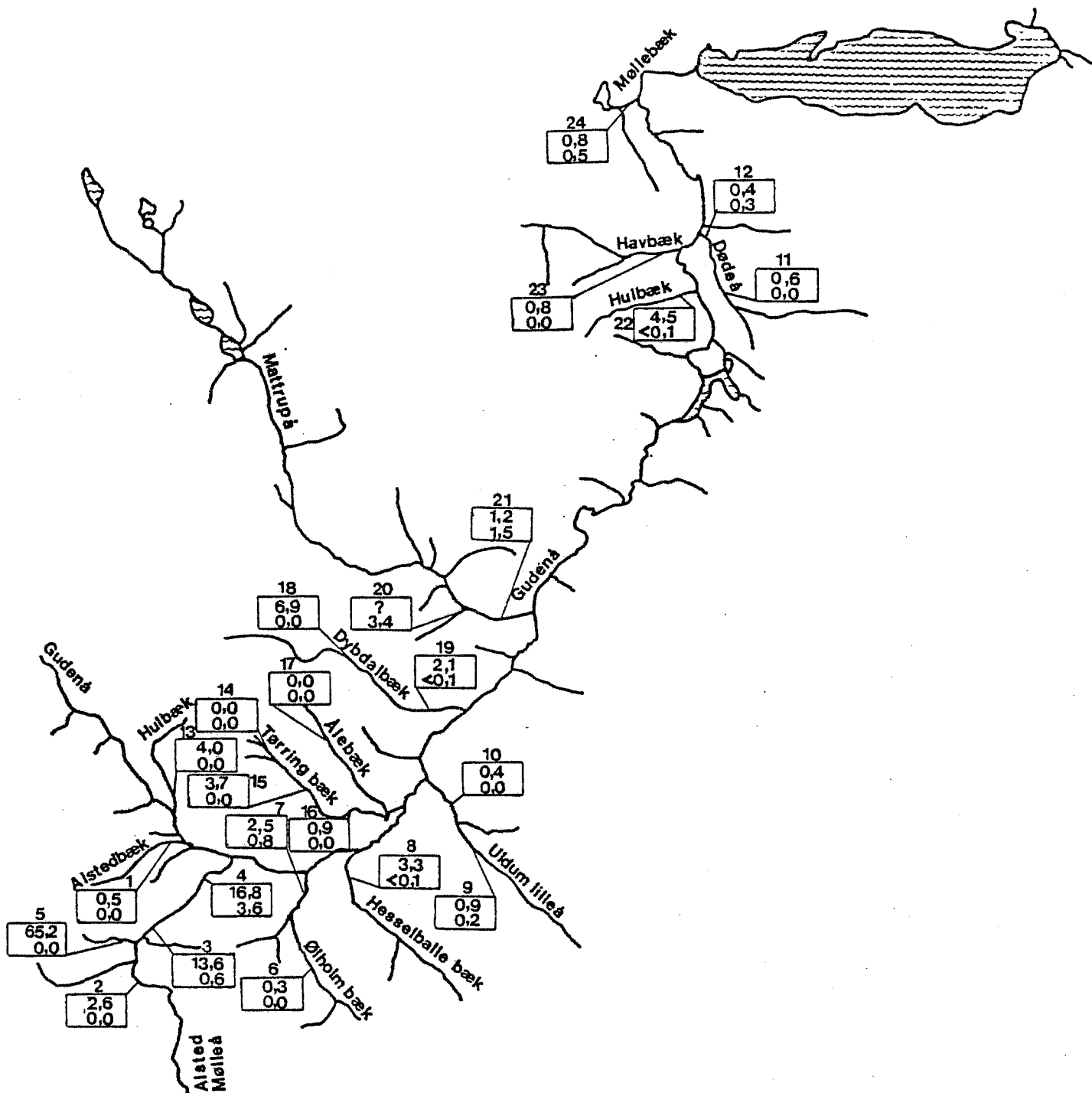

Fig. 3.

Bestandstæthed (antal/100 m²) af ørrød og stalling i de 13 tilløb. Tallet øverst i firkanterne er tæthed af ørrød, mens det nederste tal er tæthed af stalling. Tallet over firkanterne angiver lokaliteternes numre (se tabel 1).

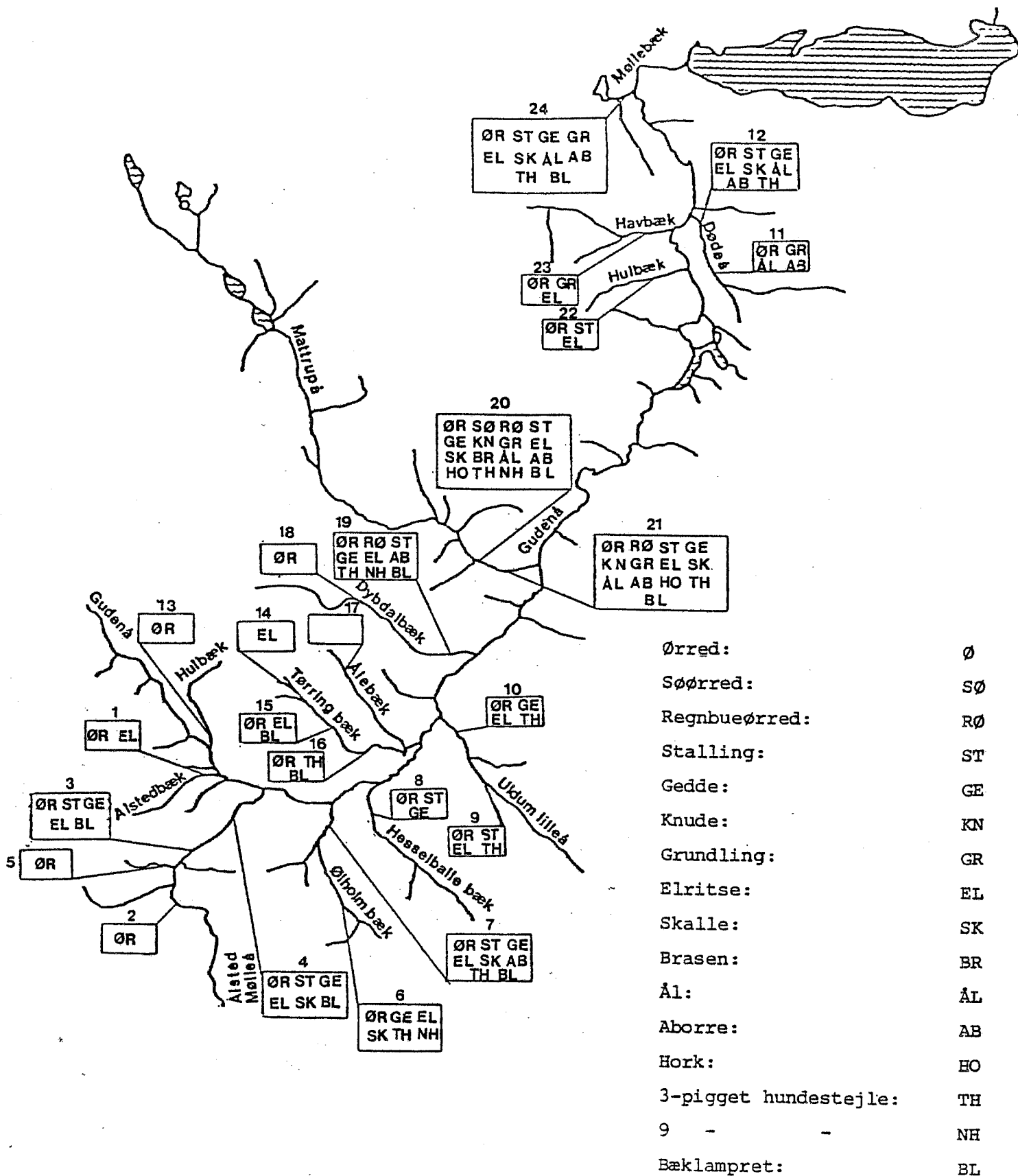

Fig. 4.

Registrerede arter i de 13 befiskede tilløb. Lokaliteterne er nummereret fra 1 til 24 (se tabel 1). Hyppighed af de enkelte arter er vist i tabel 3.

Området byder ellers på potentielle gydemuligheder for såvel ørred som stalling, og der blev observeret flere legende stallinger på gydebankerne.

Alt tyder på, at strækningen på trods af forureningen tjener som gyde- og opvækstvand for både ørred og stalling. Strækningen er underbesat med ørred (13,6 stk./100 m²).

Fra Alsted bro til udløbet i Gudenåen mindskes spildevandspåvirkningen, og vandløbet må siges at være et værdifuldt gyde- og opvækstvandløb for Gudenåens ørred- og stallingbestand. Alligevel er strækningen underbesat med ørred (16,8 stk./100 m²).

Foruden ørred og stalling, der er de dominerende fiskearter i Alsted Mølleå, findes gedde, elritse og skalle.

Ved Alsted bro findes et mindre tilløb til Alsted Mølleå, der må betragtes som værende et fint ørredvandløb. Vandløbets gydepladser benyttes tilsyneladende kun af ørred, og bestandstætheden er 65,2 stk./100 m².

3. Ølholm bæk

Ølholm bæk er tydeligt spildevandsbelastet på hele forløbet. Den øvre del af bækken er kraftig forurennet, hvilket medfører, at strækningen i den nuværende tilstand ikke er egnet som levested for ørred. I tilfælde af, at forureningen ophører, vil dette område kunne benyttes som gyde- og opvækstvand, idet strækningen byder på flere potentielle gydeområder

og et varieret forløb.

Fra Ølholm til udløbet i Gudenåen aftager forureningen, og strækningen huser en mindre ørredbestand (2,5 stk./100 m²).

Foruden ørred findes 3- og 9-pigget hundestejle, aborre, skalle, elritse, gedde, stalling og bæklampret.

Et mindre tilløb til Ølholm bæk fra Bakkeholm blev besigtiget og fundet uegnet som ørredvandløb på grund af kraftig forurening.

4. Hesselballe bæk

Den øvre del af Hesseballe bæk blev besigtiget og fundet uegnet som ørredvand på grund af kraftig forurening (organisk- og okkerforurening) og utilstrækkelige fysiske forhold.

Strækningen fra Hovgaarde til udløbet i Gudenåen er okkerforurenede. Bunden består primært af sand, og der findes få skjulesteder til fiskene. Dog findes et enkelt parti med potentiel gydebund ca. 300 m nedstrøms Hovgaarde, som imidlertid ikke var benyttet til gydning. På store strækninger er vandløbet uegnet som ørredvandløb.

Foruden ørred (3,3 stk./100 m²) findes stalling og gedde.

5. Uldum Lilleå

Området omkring Kalbæk blev besigtiget og fundet uegnet som ørredvand på grund af ringe fysisk variation.

Strækningen fra Uldum by til udløbet i Gudenåen har meget ringe fysisk variation og byder derfor på få skjulesteder til fiskene. Bunden består hovedsageligt af sand, men der findes enkelte gruspartier.

Vandløbet er endvidere spildevandsbelastet fra Uldum by, og på den baggrund må vandløbet siges at være uegnet som levested for ørred.

I Uldum Lilleå blev der registreret ørred, stalling, gedde, elritse og 3-pigget hundestejle.

6. Døde å

Strækningen fra Knasvadbros og 1.000 m nedstrøms er egnet som ørredvand, men området er underbesat med ørred (0,6 stk./100 m²). På strækningen findes potentielle gydeområder.

Fra Birknæsgaard og til udløbet i Gudenåen består bunden af sand og mudder samtidig med, at vandløbet har meget ringe fysisk variation. Strækningen er derfor ikke et egnet levested for laksefisk.

Foruden ørred findes stalling, gedde, grundling, elritse, skalle, ål, aborre og 3-pigget hundestejle. Gydende elritser forekom i meget store mængder, især på den nedre del af Døde å.

7. Hulbæk ved Haustrup

Hulbæk er et fint vandløb med stor fysisk variation. Der findes gode gydemuligheder, men strækningen er underbesat med ørred (4,0 stk./100 m²). På den befiskede strækning blev der kun registreret ørred.

8. Tørring-Åle bæk

Tørring bæk ved Tørring-Åle landevejen er egnet som ørredvand under forudsætning af, at bækken ikke tørrer ud om sommeren. På den befiskede strækning findes egnede gydeområder, men strækningen er fisketom.

Strækningen fra Skovhus til Bækholt er egnet som ørredvand, men området er underbesat med ørred (3,7 stk./100 m²).

Nedstrøms Bækholt er vandløbet nyligt oprenset, hvilket har medført, at strækningen i nuværende tilstand ikke er egnet som levested for laksefisk.

I Tørring bæk findes ørred, elritse, 3-pigget hundestejle og bæklampret.

Kun den øvre del af Åle bæk er egnet som ørredvand, mens den nedre del er uegnet på grund af dårlige fysiske forhold. Den øvre del af bækken er fisketom.

9. Dybdal bæk

Den øvre del af Dybdal bæk ved Åle-Vestermark er et meget fint ørredvand med gode gydemuligheder. Strækningen er imidlertid underbesat med ørred (6,9 stk./100 m²).

Fra Ale by til udløbet i Gudenåen er bækken ligeledes underbesat med ørred (2,1 stk./100 m²)

Foruden ørred findes der regnbueørred, stalling, gedde, elritse, aborre, 3- og 9-pigget hundestejle og bækklampret. Det bør nævnes, at elritsebestanden er meget stor.

10. Matstrup å

Matstrup å er et fint ørredvandløb, og der findes flere gode gydeområder på strækningen mellem Bregnholm Mølle og udløbet. Strækningen er underbesat med ørred (1,2 stk./100 m²). Omkring dambruget ved Bregnholm Mølle findes en stor bestand af regnbueørred, som er undsluppet fra dammene.

Matstrup å er karakteristisk med sin meget diverse fiskefauna. I alt blev der fanget 16 forskellige arter på den befiskede strækning. Som det fremgår af tabel 3, er der tale om flere typiske søfiske (brasen, aborre og hork), der øjensynligt stammer fra Hälle sø.

11. Hulbæk

Et fortrinligt vandløb med mange fine gydeområder. Kun på de nederste 300-400 meter findes en tilfredsstillende bestandstæthed, mens den resterende del af bækken er underbesat med ørred (4,5 stk./100 m² i gennemsnit).

Foruden ørred findes stalling og en meget stor elritsebestand.

12. Havbæk

Strækningen nedstrøms Tønning-Vorvadsbrovejen er nyligt oprenset. Vandløbet, der tidligere var et fint ørredvand, må i den nuværende tilstand betragtes som et uegnet levested for ørred. Med tiden vil vandløbet imidlertid retablere sig. Foruden ørred (0,8 stk./100 m²) findes grundling og en meget stor elritsebestand.

13. Møllebæk

Møllebæk, som er afløbet fra Vængsø, er tydeligt spildevandsbelastet samtidig med, at den fysiske variation er ringe. Der findes et enkelt større gydeområde, men vandløbet kan ikke betegnes som et typisk ørredvand.

Tilløbet Fuglbæk er uegnet som ørredvand.

Møllebæk har en diverse fiskefauna med grundling og aborre som de dominerende fiskearter.

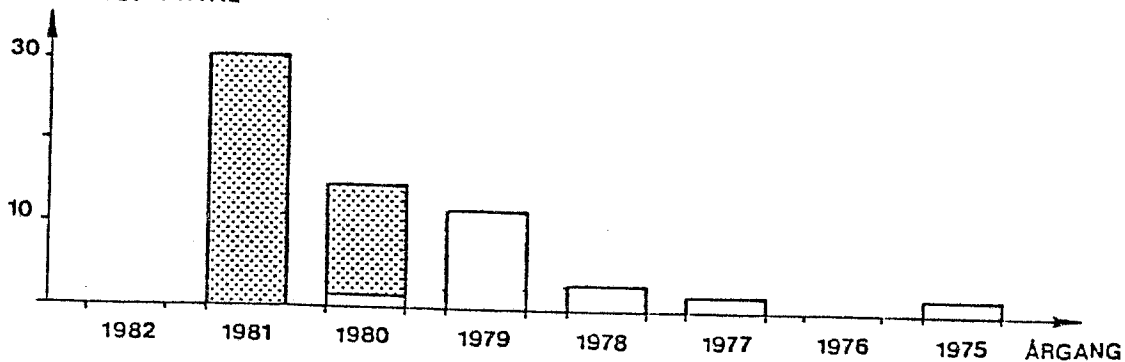
3.3 Bestandsanalyser ved Føvling og Vilholt.

Befiskningsresultaterne og de senere beregninger viser, at stallingbestanden ved Føvling er lille (1,2 stk./100 m²) (fig. 5). Dog skal det nævnes, at individer fra 1982-årgangen ikke er medregnet i dette estimat, da årsyngelen på befiskningstidspunktet var så små, at de vanskeligt lod sig elektrofiske.

Foruden stalling findes en mindre ørredbestand på lokaliteten (0,8 stk./100 m²), og endvidere blev der registreret regnbueørred, gedde, knude, elritse, skalle, suder, ål og aborre. Skallen var den helt dominerende fiskeart på lokaliteten.

GUDENÅEN ved FØVLING (5.500 m²)
BEREGNET ANTAL

GUDENÅEN ved VILHOLT (7.700 m²)
BEREGNET ANTAL

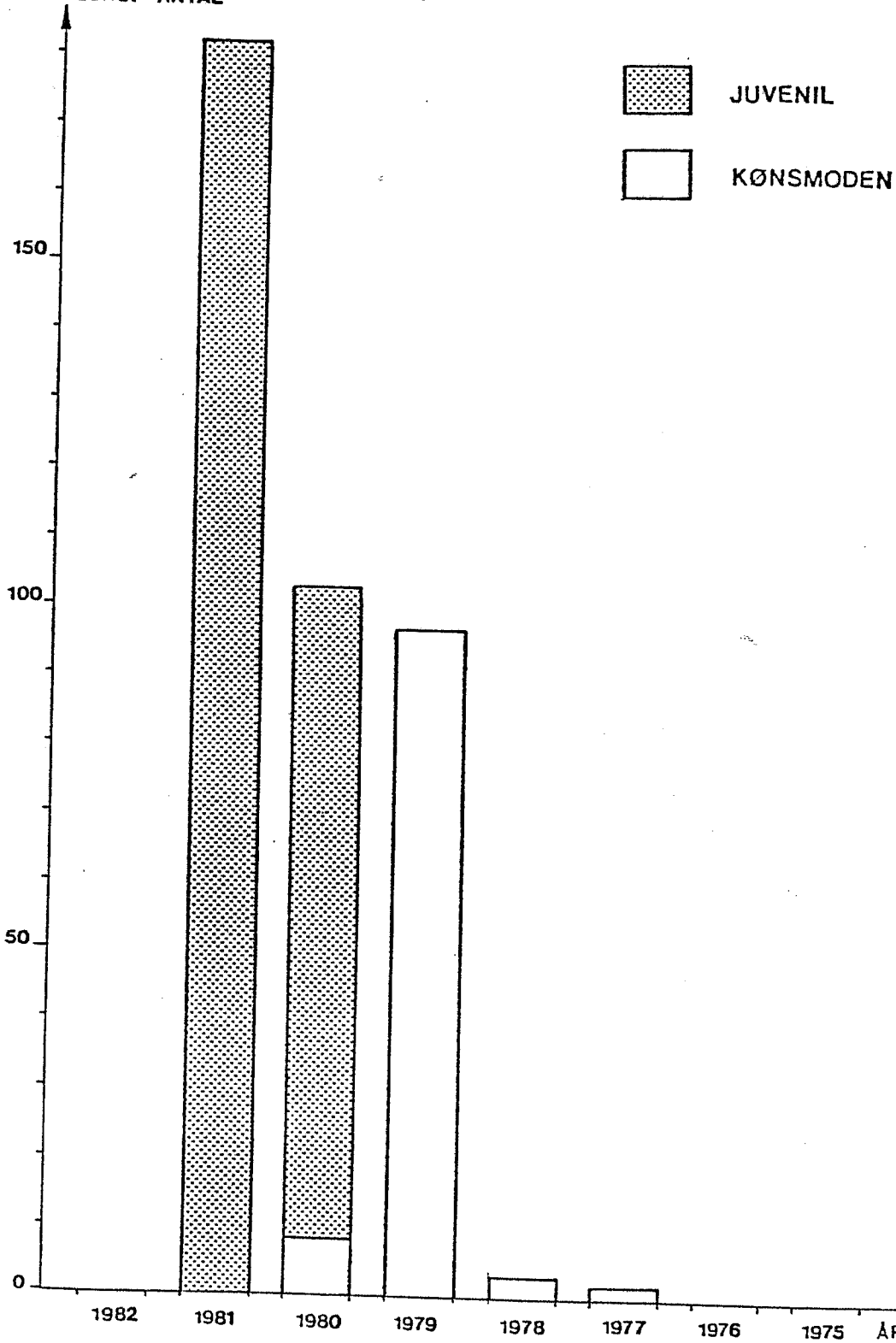

Fig. 5. Stallingbestandens størrelse fordelt på de enkelte årgange ved Føvling og Vilholt.

Ved Vilholt findes en noget større stallingbestand (fig. 5). Bestandstætheden er her beregnet til 5,0 stk./100 m², når individerne fra 1982-årgangen ikke medregnes. Som det fremgår af aldersfordelingen (fig. 5), domineres bestanden helt af 1981, 1980 og 1979 årgangene (1⁺, 2⁺ og 3⁺ grupperne), mens 1978 og 1977 årgangene (4⁺ og 5⁺ grupperne) er små.

Ørredbestanden er lille på denne lokalitet (0,9 stk./100 m²), hvor der i øvrigt findes gedde, grundling, elritse, ål, aborre og 3-piggede hundestejle.

Bestanden af elritse er meget stor.

4. DISKUSSION

4.1 Gydemulighederne for stallingen i 13 udvalgte tilløb

Som det fremgår af resultaterne, gyder stallingen kun i 3 af de 13 befiskede tilløb. Fælles for disse 3 vandløb er, at de er relativt store med bundbredde mellem 3 og 5 meter og flere dybe partier, hvor stallingerne kan opholde sig før og efter gydningen.

I flere af de øvrige mindre tilløb (bundbredde mellem 0,5 og 1,5 meter) findes gode gydemuligheder, men stallingen benytter ikke disse som gydevand.

Vandløbets størrelse synes således at være af afgørende betydning for, hvorvidt stallingen vil benytte det pågældende tilløb som gydeplads.

Fangsten af moderfisk i Alsted Mølleå, Mattrup å og Møllebæk kan dels stamme fra stationære bestande i de enkelte tilløb, dels fra opgang af moderfisk fra Gudenåen.

Tidligere mærkningsforsøg med stalling i den øvre del af Gudenåen har vist, at stallingen fra hovedløbet benytter Alsted Mølleå som gydeplads. Der er altså næppe tale om en stationær bestand af stalling, og Alsted Mølleå giver således et tilskud til bestanden i den øvre del af Gudenåen.

Med hensyn til Mattrup å må det konstateres, at strækningen fra Bregnholm Mølle til udløbet i Gudenåen huser en mindre stationær bestand af stalling. Dette begrundes med, at der tidligere er fanget større stalling (kønsmodne fisk) på denne strækning, også uden for gydeperioden. Hvorvidt stallingen fra Gudenåens hovedløb benytter Mattrup å som gydeplads vides ikke. Dog må det antages, at stallingen trækker op fra Gudenåen for at gyde i dette vandløb.

De registrerede moderfisk i Møllebæk er uden tvivl stallinger, der er trukket op fra Gudenåen. Møllebæk er nemlig næppe i stand til at huse en stationær stallingbestand, idet de fysiske forhold er meget dårlige.

Fangsten af juvenile stallinger (ikke kønsmodne) i Ølholm bæk, Hesselballe bæk, Uldum Lilleå, Dybdal bæk og Hulbæk stammer øjensynligt ikke fra reproduktion i de pågældende tilløb. Her er nærmere tale om opgang af ungfisk fra Gudenåen.

På baggrund af nærværende undersøgelse kan det konkluderes, at stallingbestanden i Gudenåen ikke suppleres i større udstrækning fra tilløbene. Derfor er bestandens fortsatte eksistens afhængig af de få gyde- og opvækstområder i hovedløbet. Således vil en negativ påvirkning af disse områder få alvorlige konsekvenser for stallingbestanden i Gudenåen.

I den forbindelse er det rimeligt at inddrage problematikken omkring kanosejladsen på Gudenåen. Ved Gudenåundersøgelserne i 1981 blev besejlingens potentielle skadevirkning henført til følgende 3 punkter, der alle er tilknyttet stallingens gyde- og opvækstområder:

1. Gydende stalling kan blive bortjaget fra de lavvandede stryg, så gydningen ikke finder sted.
2. Påsejling af brugte gydebanker kan forårsage dødelighed på æg og larver.
3. Bortjagning af yngel fra opvækstlokaliteterne (de lavvandede stryg) kan give øget dødelighed, da strygene giver den bedste beskyttelse mod rovfisk o.a.

Såfremt man ønsker at beskytte stallingbestanden mod eventuelle negative påvirkninger fra kanosejladsen, bør man derfor fokusere på beskyttelsesforanstaltninger omkring gyde- og opvækstområderne.

På forhånd synes der at være flere muligheder:

1. Et forbud mod kanosejlads i gydeperioden, og mens æg og larver ligger i gruset.
2. Et totalt forbud mod kanosejlads på og omkring laksefiskenes gyde- og opvækstområder.
3. Fastlagte sejlrender ved gyde- og opvækstlokaliteterne, så store dele af de lavvandede stryg holdes fri for besejling.

Hvad angår pkt. 1, vil et forbud mod sejladsen i og efter gydeperioden eliminere eventuelle skadevirkninger under gydningen, og mens æg og larver ligger i gruset. Derimod vil der stadig være tale om en eventuel skadevirkning i form af bortjagning af yngel fra de lavvandede stryg den øvrige del af året.

Med hensyn til pkt. 2 vil et totalt forbud mod sejlads ved gyde- og opvækstområderne betyde, at de vigtigste potentielle skadevirkninger for stallingbestanden fjernes. Denne løsning vil imidlertid medføre, at 2 større strækninger ved henholdsvis Føvling og Vilholt skal friholdes for sejlads, hvilket betyder, at kanoerne skal transporteres over land ved de nævnte lokaliteter. Dette vil vanskeliggøre administrationen i forbindelse med kanosejladsen betydeligt.

Markering af faste sejlrender (pkt. 3) på og omkring gyde- og opvækstlokaliteterne synes ikke at være en realistisk mulighed. Nedramning af jernpæle, telefonpæle eller udlægning af større sten vil ændre strøm-

forholdene ved gydebankerne med fare for, at dele af områderne ødelægges som gyde- og opvækstplads.

4.2 Bedømmelse af tilløbenes fiskeribiologiske tilstand

Som det fremgår af resultaterne, er en stor del af tilløbene fundet uegnet som levested for ørred. Således er 40% (ca. 11,5 km) af den samlede strækning på 28,7 km befisket vandløb ikke egnet som ørredvand.

De øvrige 60% af strækningen er potentielt ørredvand, men samtlige lokaliteter er underbesat med ørred. Det betyder, at store strækninger, der kan huse betydelige ørredbestande, ikke udnyttes som produktionsvand. Af samme årsag bliver afkastet af ørred fra disse vandløb minimalt.

Med hensyn til den faunistiske registrering er det glædeligt, at der i flere af tilløbene findes meget store elritsebestande (Døde å, Dybdal bæk, Hulbæk og Havbæk). Elritsen blev nemlig i forbindelse med Gudenåundersøgelsen (1973-75) klassificeret som en af de truede fiskearter i Gudenåsystemet. Elritsen blev ved disse undersøgelser fanget i 11 af de 13 tilløb. Kun i Hulbæk ved Hastrup og Hesselballe bæk blev der ikke registreret elritse.

Hesselballe bæk har tidligere (1973-75) huset en stor elritsebestand, der i dag må betragtes som værende udryddet.

4.3 Bestandsanalyse ved Føvling og Vilholt

Hvad angår bestandsundersøgelserne i Gudenåens hovedløb må det konstateres, at stalling- og ørredbestanden ved Føvling er uforholdsmæssig lille (1,2 stk./100 m² og 0,8 stk./100 m²). Området ved Føvling byder nemlig på fine gyde- og opvækstmuligheder for stalling og ørred, idet der på strækningen fra Kodalund til Bredstenbro findes 7 egnede gydebanker.

Det må derfor konkluderes, at bestandene på denne lokalitet reguleres af en eller flere bestandsbegrænsende faktorer, og at mangel på egnede gyde- og opvækstområder på nuværende tidspunkt ikke er en af disse faktorer.

Ved Vilholt blev der registreret en noget større stallingbestand (5.0 stk./100 m²), mens ørredbestanden var lille (0,9 stk./100 m²). Strækningen ved Vilholt byder ligeledes på meget fine gyde- og opvækstområder, og dette taget i betragtning må området siges at være underbesat med såvel ørred som stalling. Til sammenligning kan det nævnes, at der i den øvre del af Gudenåen, hvor der generelt er mangel på gyde- og opvækstområder, er registreret bestandstætheder på op til 9 stallinger/100 m². (fig. 6).

Betragtes aldersfordelingen for populationen ved Vilholt (fig. 5) fremgår det tydeligt, at 1978-årgangen (4⁺-gruppen) er uforholdsmæssig lille i forhold til de tre yngre årgange. Samme resultat blev fundet i 1981 for bestanden i den øvre del af Gudenåen. Fangsten af få individer fra 1977-årgangen (5⁺-gruppen) og ældre fisk skyldes, at stallingen sjældent bliver ældre end 5 år i Gudenåen.

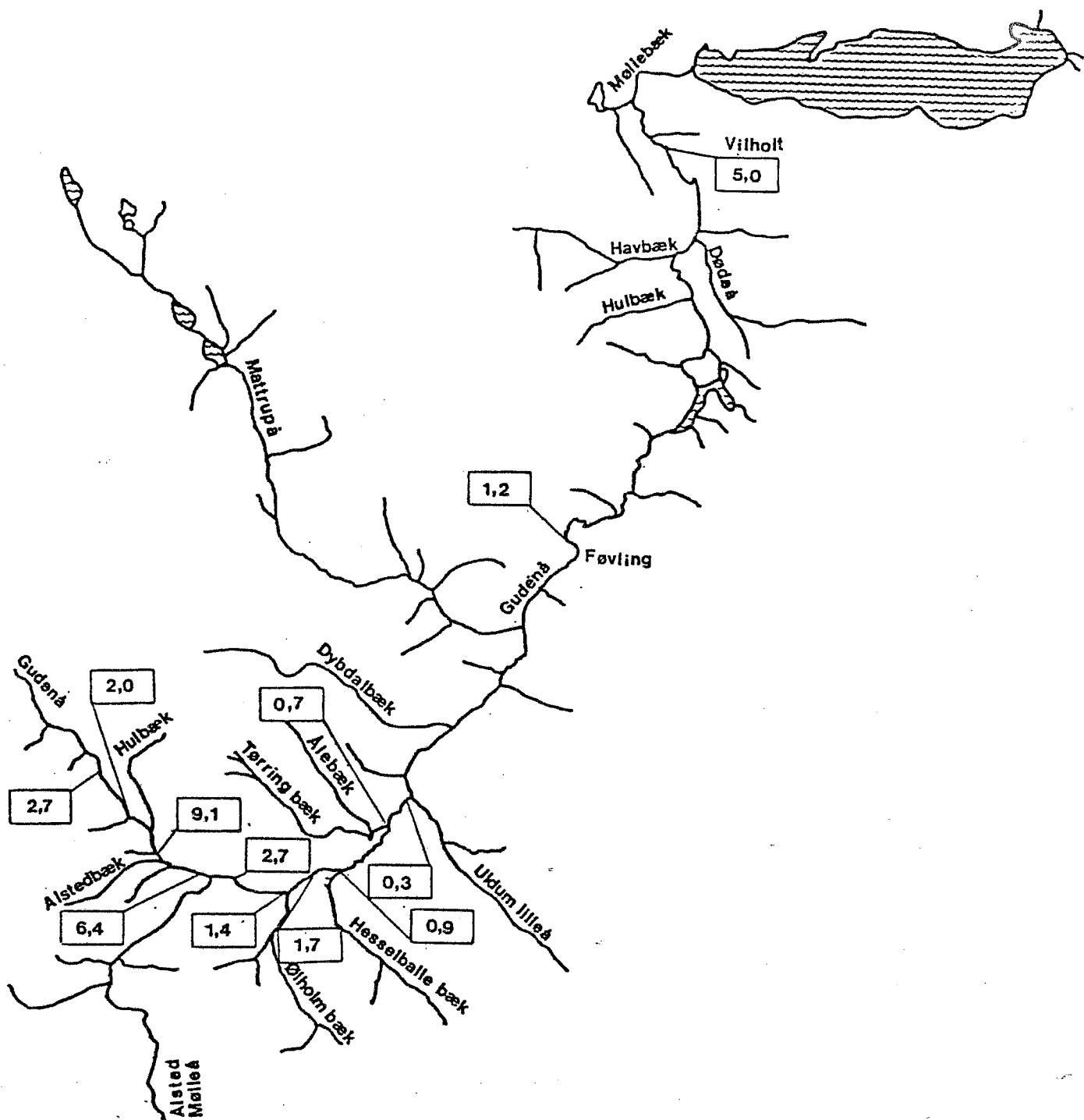

Fig. 6.

Bestandstæthed af stalling på 12 lokaliteter i Gudenåens hovedløb. Resultaterne på den øvre del af Gudenåen stammer fra undersøgelser foretaget i marts/april 1981, mens resultaterne fra Føvling og Vilholt stammer fra undersøgelserne i år. (antal/100 m²).

Samlet må det for området ved Vilholt konkluderes, at ørred- og stallingbestanden er uforholdsmæssig lille, og at bestanden på nuværende tidspunkt ikke begrænses af mangel på gyde- og opvækstområder.

5. KONKLUSION

Stallingbestanden i Gudenåen benytter kun i mindre udstrækning tilløbene som gyde- og opvækstvandløb. Derfor er bestandens fortsatte eksistens helt afhængig af de få gyde- og opvækstområder i hovedløbet. Bestanden er derfor særdeles sårbar overfor negative påvirkninger af disse vigtige områder. Da stallingen sjældent bliver over 5 år i Gudenåen, vil der ved fejlslagen gydning flere år i træk være fare for, at bestanden udslettes.

De eksisterende stalling- og ørredbestande ved Vilholt og Føvling er i dag uforholdsmæssigt små, og mangel på egnede gyde- og opvækstområder er ikke den bestandsregulerende faktor.

Med hensyn til tilløbenes fiskeribiologiske tilstand må det konstateres, at store strækninger, der kan huse betydelige ørredbestande, i dag er underbesat med ørred. Dette medfører, at afkastet af ørred fra disse vandløb bliver minimalt.

De faunistiske undersøgelser viser, at elritsen stadig forekommer hyppigt i flere af Gudenåens tilløb.

6. FORSLAG TIL YDERLIGERE FISKERIBIOLOGISKE UNDERSØGELSER

På baggrund af de senere års fiskeribiologiske undersøgelser i Gudenåen har man i dag et rimeligt overblik over fiskebestandens størrelse (ørred og stalling) på flere lokaliteter i Gudenåen.

Således kan man ved efterfølgende bestandsundersøgelser sandsynliggøre, hvorvidt de i dag gældende beskyttelsesforanstaltninger i form af besejlingsforbudet i perioden 1.1. - 15.6. har en positiv effekt på fiskebestanden.

Derfor bør man i årene fremover koncentrere de fiskeribiologiske undersøgelser i Gudenåen omkring egentlige bestandsanalyser.

Foruden de allerede undersøgte lokaliteter bør der inddrages lokaliteter omkring Åle, Gammestrup og Vorvadsbro.

Da der forekommer naturlige svingninger i fiskebestandens størrelse, skal undersøgelserne gentages over en årrække af hensyn til sikker tolkning af resultaterne.

Mads Ejbye Ernst

Aalborg, den 20.8.1982

7. APPENDIX

Vandløb	Lokalitet nr.	Strækning
Alsted bæk	1	300 m opstrøms udløbet til udløbet i Gudenåen.
Alsted Mølleå	2	Fra Fousinggård til udløbet af Mindstrup bæk.
	3	Fra sammenløbet med Mindstrup bæk til Alsted bro.
	4	Fra Alsted bro til udløbet i Gudenåen.
	5	De 400 nederste meter af tilløb til Alsted Mølle å, der udmunder ved Alsted bro.
	Ølholm bæk	a
	6	Fra Hvolgård skov til Mølholm
	7	Fra Ølholm-Tørringvejen til udløbet i Gudenåen.
	b	Tilløb til Ølholm bæk fra Bakkeholm ved Kirstinefelt.
	c	Tilløb til Ølholmbæk fra Bakkeholm ved sammenløbet med Ølholmbæk.
Hesselballe bæk	d	Ved Lundgård.
	8	Fra Hovgårde til udløbet i Gudenåen.
Uldum Lilleå	e	Ved Havrum-Uldum-vejen
	9	Fra Uldum by til 600 m nedstrøms Dorteasminde.
	10	Fra Søgård til udløbet i Gudenåen.
Døde å	11	Fra Knasvadbros og 1000 m nedstrøms.
	12	Fra Birknæsgård til udløbet i Gudenåen.
Hulbæk ved Haustrup	13	200 m strækning nedstrøms Bæklund.

Tørring-Åle bæk	14	Fra Tørring-Åle-vejen og 300 m opstrøms.
	15	Fra Skovhus til Bækholt.
	16	Fra Bækholt og 900 m nedstrøms.
	f	Fra sammenløbet med Ålebæk til udløbet i Gudenåen.
	17	Fra Tørring-Åle-vejen og 400 m opstrøms.
	g	Ved sammenløbet med Tørring bæk.
Dybdal bæk	18	Ved Åle-Vestermark.
	19	Fra Åle til udløbet i Gudenåen.
Mattrup å	20	Fra Bregnholm Mølle og 800 m nedstrøms.
	21	800 m nedstrøms Bregnholm Mølle til udløbet i Gudenåen.
Hulbæk	22	Fra Gammelstrup til udløbet i Gudenåen.
Havbæk	23	Fra Tønning-Vorvadsbro-vejen til udløbet i Gudenåen.
Møllebæk	24	Fra Vængsø til udløbet i Gudenåen.
	h	Fuglbæk ved Engkærgård.

Tabel 1.

Lokalisering af de undersøgte vandløbsstrækninger. Lokaliteter, der benævnes med tal, er befiskede strækninger, mens lokaliteter, der kun er besigtiget, benævnes med bogstaver.

		Længden af den befiskede strækning (m)	Vandløbets gennemsnitsbredde (cm)	Vandløbets gennemsnitsdybde (cm)	Potentielle gydeområder	Brugte gydebanker (stalling)	Potentielt vand for laksefisk	Antal stalling/100 m ²	Antal ørred/100 m ²
Alsted bæk	nr. 1	300	50-75	10-20	+	÷	+	0.0	0.5
Alsted Mølleå	nr. 2	800	150-200	15-25	÷	÷	+	0.0	2.6
	nr. 3	1400	200-300	15-40	+	+	+	0.6	13.6
	nr. 4	3100	300-400	15-40	+	+	+	3.6	16.8
	nr. 5	400	100-150	10-20	+	÷	+	0.0	65.2
	Ølholm bæk	nr. a	-	75-100	10-20	(+)	÷	÷	-
nr. 6		1100	100-150	20-40	(+)	÷	÷	0.0	0.3
nr. 7		2100	100-200	20-50	(+)	÷	(+)	0.8	2.5
nr. b		-	50-75	10-30	÷	÷	÷	-	-
nr. c		-	100-150	15-25	÷	÷	÷	-	-
Hesselballe bæk	nr. d	-	100-150	15-25	÷	÷	÷	-	-
	nr. 8	1500	150-200	15-30	(+)	÷	(+)	<0.1	3.3
Uldum Lilleå	nr. e	-	150-200	15-25	÷	÷	÷	-	-
	nr. 9	2600	200-300	20-40	(+)	÷	÷	0.2	0.9
	nr. 10	1000	300-400	20-40	÷	÷	÷	0.0	0.4
Døde Å	nr. 11	1000	200-250	20-40	+	÷	+	0.0	0.6
	nr. 12	1100	300-400	20-40	÷	÷	÷	0.3	0.4
Hulbæk ved Haustrup	nr. 13	200	75-100	10-20	+	÷	+	0.0	4.0
Tørring-Ålebæk	nr. 14	300	50-75	10-15	+	÷	+	0.0	0.0
	nr. 15	800	100-150	20-40	÷	÷	+	0.0	3.7
	nr. 16	900	100-150	15-25	÷	÷	÷	0.0	0.9
	nr. f	-	150-200	20-25	÷	÷	÷	-	-
	nr. 17	400	50-75	10-15	(+)	÷	+	0.0	0.0
	nr. g	-	75-100	10-20	÷	÷	÷	-	-
Dybdal bæk	nr. 18	1100	75-100	10-20	+	÷	+	0.0	6.9
	nr. 19	2400	75-125	20-40	+	÷	+	<0.1	2.1
Matstrup å	nr. 20	800	400-500	50-75	+	+	+	3.4	?
	nr. 21	1600	400-500	50-75	+	+	+	1.5	1.2
Hulbæk	nr. 22	1500	50-100	10-15	+	÷	+	<0.1	4.5
Havbæk	nr. 23	1200	80-120	20-40	(+)	÷	÷	0.0	0.8
Møllebæk	nr. h	-	300-400	30-50	÷	÷	÷	-	-
	nr. 24	1100	350-450	40-60	+	+	÷	0.5	0.8

Tabel 2. Fysisk beskrivelse, biologisk bedømmelse og beregnede bestandstætheder for de enkelte lokaliteter.

Bilag 4

Undersøgelse af fuglelivet

Cand. scient. Henning Ettrup

1. Indledning og formål
2. Metode og områdevalg
Metodik og kriterier for udvælgelsen er som i 1981 rapporten.
3. Områdebeskrivelser
4. Forløbet af optællingerne
  - 4.1 Observationsbetingelser, vejrforhold m.v.
  - 4.2 Bestandsstørrelser i optællingsområderne.
  - 4.3 Bestandssvingninger
  - 4.4 Ungeobservationer
5. Bestandsstørrelser i relation til 1981 optællingerne
6. Kanosejladens indflydelse på fuglelivet
7. Forfatterens tanker og ideer om foranstaltninger til afhjælpning af gener på grund af sejladsen m.v.
8. Sammenfatning og konklusion

1. Indledning og formål

Foreliggende rapport er en fortsættelse af de undersøgelser af fuglelivet ved Gudenåen, som er blevet foretaget i 1980 og 81.

Optællingerne er fortsat i år, for at få et sikrere grundlag for vurderingen af kanosejladsens effekt på fuglene i yngletiden, og for at tilvejebringe et referencegrundlag for efterfølgende sammenligninger.

2. Metode og områdevalg

Da undersøgelsen følger samme princip, d.v.s. kortlægningsmetode, som i 1981, vil disse ikke blive nøjere omtalt, men der henvises i stedet til "Undersøgelse af fuglelivet ved Gudenåen fra Tørring til Mossø" (side 44, afsnit 2 og side 52, afsnit 4.1) i "Kanosejladsen på Gudenåen 1981", hvor metoden er beskrevet.

Områderne, der er valgt til prøvsteder, er også de samme, som blev undersøgt i 1981. En nærmere beskrivelse af disse områder findes i ovennævnte rapport (side 45-52, afsnit 3).

Det drejer sig om følgende områder, jvf. figur 1:

- A. TØRRING FÆLLED
- B. ÅSTEDBRO
- C. BREDSTENBRO
- D. VESTBIRKSØERNE
- E. VOERVADSBRO/VILHOLT MØLLE
- F. KLOSTERKANALEN
- G. ULDUM KÆR

Som i fjor er optællingerne koncentreret om fugle, der lever i umiddelbar tilknytning til vandsystemet.

Observationsdagene fremgår af tabel 1.

3. Områdebeskrivelse

De enkelte undersøgelsesområder er nærmere beskrevet i 1981-rapporten; Her gengives blot kortet vedrørende disses beliggenhed, jvf. fig. 1.

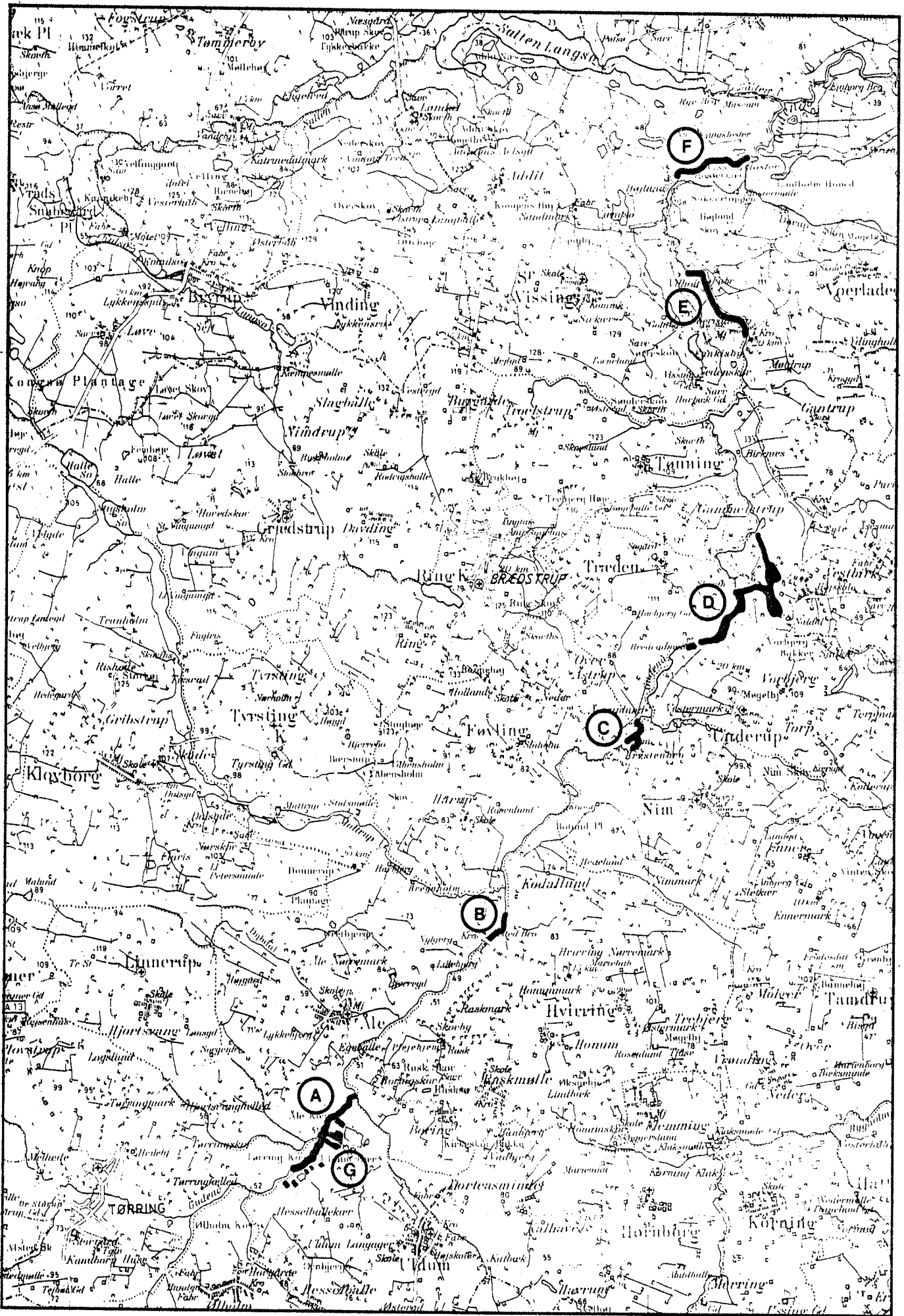

FIG. 1. LOKALITET A-G. 1:100000

4. Forløbet af optællingerne

Forskellige forhold kan have indflydelse på antallet af fugle, som observeres de enkelte tælledage. En beskrivelse af forhold, som ved denne undersøgelse kan have påvirket optællingen, findes i "Kanosejladsen på Gudenåen 1981" (side 52-53).

Der tænkes specielt på vejr- og vegetationsforhold, samt ved fritids- og arbejdsaktivitet, der foregår i området på optællingstidspunkterne.

Ved at gentage optællingerne udelukkes imidlertid de fleste af disse usikkerheder, så den samlede optælling giver et realistisk billede af bestandstørrelsen.

4.1 Vejrforholdenes indflydelse på ynglesæsonen.

Vejrforholdene kan have haft indflydelse på ynglesæsonen, måske især hos blishøne, hvoraf mange først fik unger sent. Dette skyldes nok en lang periode med forholdsvis koldt vejr i april til først i maj. Perioden afsluttedes med nogle få, meget varme dage efterfulgt af tordenbyger, som kan have forårsaget oversvømmelse af reder.

Vejrets effekt er dog ikke entydig, idet mange fugle rugede og fik unger tidligt på sæsonen på trods af kulde- og nedbørsperioderne.

Hele sidste halvdel af maj var præget af varmt og tørt vejr.

Som følge af det tørre vejr var der i år større og tidligere landbrugsaktivitet på engområderne. Dette samt den tørre jordbund forårsagede en nedsat fuglebestand på disse områder (se herom i følgende afsnit).

4.2 Bestandstørrelser i optællingsområderne.

I det følgende redegøres for optællingsresultaterne for de enkelte områder. Det registrerede antal fugle på de forskellige lokaliteter er opstillet i tabellerne 28.

Tabellerne indeholder en liste over arter, som lever i umiddelbar tilknytning til Gudenåsystemet. Listen kan nederst være tilføjet andre arter af stor ornithologisk interesse.

På baggrund af disse registreringer er områdernes faste bestande vurderet.

A. Tørring Fælle (tabel 2)

Området var i år meget mere tørt end i 1981. Dette forårsagede, at der kun var få egnede biotoper, hvor vadefugle kunne yngle og andefugle fouragere.

Af faste ynglefugle sås således kun vibe (2-3 par), dobbelt bekkasin (1-2 par), rød-ben (1 par) samt gul vipstjert (1 par).

Derudover benyttedes området som fast fødesøgningssområde for musvåge (1 par) og uregelmæssigt af tårnfalk, blå kærhøg samt forskellige vadefugle på gennemrejse.

B. Åstedbro (tabel 3)

Også i år var dette område uden ynglefugle og i øvrigt meget fuglefattigt. Regelmæssigt observeredes kun fouragerende musvåge og hvid vipstjert, mens gråand og mudderklire blev set et par gange.

C. Bredstenbro (tabel 4)

Området havde en lille fast bestand af gråand og gravand (1-6 fugle), som dog ikke yngede, ligesom et musvågepar fouragerede regelmæssigt i området.

Uregelmæssigt sås knopsvane.

Der var desuden en ynglebestand af vibe (3 par), hvoraf et par fik unger. De 2 øvrige par opgav at yngle efter flere mislykkede forsøg og forsvandt sidst på sæsonen fra området.

D. Vestbirksøerne

Gennemgangen af søsystemet falder naturligt i tre dele, idet hver sø gennemgås for sig.

D.1 Bredvad sø (tabel 5a)

I den nordlige del af søen var en fast bestand på toppet lappedykker (1 par), blishøne (2-3 par) og bjergvipstjert (1 par), ligesom mindst 1 gråand også rugede her.

Et knopsvanepar opholdt sig ligeledes her.

I den sydlige ende er der i år sket en stigning i antallet af ynglefugle. Dette skyldes formentlig primært en ændring i søens topografi, idet sidste års oprensning af Gudenåens tilløb til søen har medført dannelse af nye øer og en mindre dam, hvilket har gjort området bedre egnet for flere vandfugle.

Oprensningsarbejdet kan dog også have fået fugle til at holde sig borte fra den sædvanlige yngleplads.

Af ynglefugle taltes knopsvane (2 par), (de fik dog ingen unger, da rederne blev ødelagte), grønbenet rørhøne (1 par), blishøne (9 par) samt gråand (mindst 4-5 par).

Derudover forsøgte 3 vibepar at yngle på de nye øer, men dette lykkedes kun for det ene par.

Foruden ynglefuglene sås et varierende antal rastende fugle på de lavvandede arealer i søen, hvoraf gråand, gravand og mudderklire udgjorde en fast bestand.

Fiskehejre, grågås, hvidklire, lille præstekrave m.m. kunne ses uregelmæssigt i området.

D.2 Naldal sø (tabel 5b)

Den mest varierende bestand af fugle fandtes også i år i Naldal sø.

Her taltes toppet lappedykker (3 par), grønbenet rørhøne (1 par), blishøne (7 par), gråand (4-5 par), grågås (3-4 par) samt knopsvane (1 par). De ynglede eller forsøgte alle at yngle. Det ene par gås rugede dog ikke i selve søen, men kom tilvandrede fra en nærliggende dam.

To af lappedykkerparrene opgav reden igen, mens knopsvanen opgav efter 2 mislykkede forsøg. Rørhønsene fik udruget æggene, men ungerne døde (formentlig i løbet af den efterfølgende uge).

Endelig forsøgte 2 vibepar at yngle på de omgivende marker, men uden resultat.

D.3 Vestbirk sø/Kanalen til Vestbirk Kraftstation (tabel 5c)

Søen havde kun en lille bestand af faste fugle, hvoraf ingen havde ynglesucces.

Der taltes toppet lappedykker (1 par), blishøns (3 par), gråand (1 par) samt en enlig blishøne.

Derudover opholdt sig uregelmæssigt 1-3 knopsvaner i søen. Som tilfældige gæster sås ederfugl, troldeand og mudderklire.

Ved kraftstationen opholdt sig et par bjergvipstjert (unger konstateredes ikke), ligesom isfugl blev set.

E. Voervadsbro/Vilholt Mølle

Området deles ved beskrivelsen naturligt i to: Mølledam og mølle som er velafgrænset, og åløbet.

E.1 Mølledammen (tabel 6a)

Dammen havde en meget varierende bestand af gråander (fra 6-17 individer). Ifølge oplysninger udsættes årligt et større antal gråander i mølledammen.

Der var omkring 4-6 faste ynglepar i området, hvoraf de 4 fik ællinger.

Blisshønsene udgjorde en langt mere stabil population på 4 par, som alle fik kyllinger; Tidligt på foråret sås 1-2 enlige fugle.

Grønbenet rørhøne og knopsvane optrådte med hver et ynglepar i mølledammen. De fik begge unger, men søgte sandsynligvis andre steder hen med dem, (muligvis til tilstødende mølledam), idet de ikke sås ved de efterfølgende besøg.

Ligesom sidste år dukkede den lille lappedykker op i mølledammen sent på foråret, og ved sidste besøg sås et par. Af andre fugle skal nævnes par af bjergvipstjert (som fik unger) samt vandstær.

E.2 Åløbet (tabel 6b)

Åstrækningen havde en fast bestand på blisshøns (1 par) og gråand (3-4 par). Desuden taltes et varierende antal gråander (overvejende hanner), som uregelmæssigt rastede i åen. Fuglene med unger kom fra mølledammen.

F. Klosterkanalen (tabel 7)

Åen havde her en fast bestand af gråand (2-3 par). Disse fik dog ingen unger. En ødelagt rede blev fundet.

2 par vipstjert ynglede ved åen, hvoraf det ene par med sikkerhed fik unger.

I modsætning til sidste år, hvor isfuglen ynglede ved åen, sås isfuglen kun to gange i området.

Ud over ovennævnte registreredes et varierende antal omstrejfende gråander som rastede i åen, ligesom flere andre arter, så som blichøns, broget- og grå fluesnapper, ravn, grønspætte samt natugle med unge blev set i området.

G. Uldum Kær (tabel 8)

Igen i år er optællingerne foretaget i kæret udeladt af det behandlede materiale, idet det vil påføre materialet for store usikkerheder.

Dette skyldes dels, at fuglene flytter meget rundt i dammene, som findes i kæret, dels at der foregår meget anden rekreativ aktivitet i området end kanosejlads.

Ligeledes må nævnes, at den landbrugsmæssige aktivitet startede tidligere i år end i 1981. Området blev tidligt tørt og dermed tjenlig til kørsel med maskiner.

Det samlede antal potentielle ynglefugle, som skønnedes at være i kæret nærmest Gudenåen, var af samme størrelsesorden som sidste år.

Der kunne dog spores en svag fremgang for vandfuglene, hvorimod der hos vadefuglene måske var en svag nedgang (dette skyldes muligvis det tørre forår). Hættemågerne var flyttet ind i de inderste kær, da deres yngleplads var for tør.

Dominerende i området var blichøns med min. 8 par foruden et varierende antal rastende fugle. Knopsvanen fandtes også i stort tal (5-6 par).

Ynglebestanden af gråand var tilsyneladende lav (2-4 par), hvorimod der rastede et større antal (især andrikker).

Af øvrige vandfugle må nævnes gråstrubet lappedykker (1-2 par), toppet lappedykker (1-2 par), grønbenet rørhøne (min. 2 par) samt krikand og troland med hver 1 par.

Ungeproduktionen må anses for at være lav i området, idet der kun konstateredes 8 ungekuld (4 knopsvane, 3 blichøns og 1 gråstrubet lappedykker).

Af vadefulge taltes tre arter, som opholdt sig fast i området. Det var vibe (3-4 par) og dobbeltbekasin (1-3 par), som begge var gået svagt tilbage i forhold til sidste år, mens der hos rødben (3-4 par) sporedes en mindre fremgang i bestanden.

Foruden som yngleplads udgør kæret en rasteplass for mange fugle på gennemrejse (sangsvane, krikand,

vibe m.m.), ligesom knopsvaner raster i dammene først på foråret, sammen med mange blishøns og gråænder (især udsatte (?) andrikker), der dog bliver hele foråret igennem.

Det kan ikke på nærværende grundlag siges, om fuglelivet i Uldum Kær påvirkes af kanosejladsen, men et forår uden sejlads vil formentlig kunne frembringe oplysninger, om det er tilfældet.

Samtidig må det påpeges, at området trænger til at blive nøjere undersøgt, således at effekten af den meget lave vandstand i dammene kan fastslås, så en forringelse af områdets naturværdier kan imødegås. Ligeledes vil plejeforanstaltninger til gavn for flora og fauna være ønskelig, efterhånden som flere af parcellerne opgives som græsningsarealer.

4.3 Bestandsvingninger

De mest markante ændringer, som er registreret under optællingerne, vil i det følgende blive omtalt. Ændringerne vil blive forsøgt set i relation til de ferieperioder, som forekommer i perioden. De tre perioder, hvor der traditionelt er megen fritidsaktivitet, er:

1. St. Bededag (7/5-9/5)
2. Kr. Himmelfartsdag (20/5) + efterfølgende 3 dage
3. Pinse (29/5-31/5)

Numrene henviser til tallene i øverste række i tabel 2-8.

Fra optællingerne før St. Bededag (7. maj) til optællingerne umiddelbart efter, var den mest markante ændring, at 6 troldænder samt 4-5 blishøns forsvandt fra Vestbirksøerne, ligesom 3 par gravænder midlertidigt forlod søerne. Dertil kom, at et par af henholdsvis toppet lappedykker, knopsvane og blishøne opgav rederne.

I forbindelse med tællingerne omkring Kr. Himmelfartsdag forsvandt et par toppet lappedykker midlertidigt fra Vestbirk sø, ligesom et par opgav reden.

I løbet af Pinsen skete der et fald i antallet af registrerede knopsvaner, idet 3 enlige fugle forsvandt. Ligeledes skete der midlertidigt et fald i antallet af rastende grå-ande-hanner. Et par lappedykkere og knopsvane opgav rugningen.

Foruden de ændringer i fuglebestandene, som skete i forbindelse med ferieperioderne, var der enkelte andre ændringer, som må bemærkes.

Således skete der et fald i antallet af grågæs imellem den 11. og 17. maj, idet 11 gæs uden gæslinger forsvandt. I samme periode opgav 1 knopsvane og 1 gråand rugningen.

Nævnes må det også, at 4 lappedykkere ved optællingen den 7. juni havde forladt Vestbirk-søerne, men disse var atter tilbage ved optællingen den 16. juni.

Endelig opgav knopsvaneparret fra Naldal sø endnu et rugeforsøg i perioden 7.-16. juni, ligesom vandstørene forlod åen.

De meget sparsomme optællingsresultater fra stationerne A-C og F gør det vanskeligt at benytte disse. Der syntes dog at være et fald i gråandbestanden omkring St. Bededag, hvor 3 par midlertidigt forlod Klosterkanalen og omkring Kr. Himmelfartsdag, hvor 2 par tilsyneladende forlod området ved Brestenbro og opgav reden ved Klosterkanalen.

Derudover bemærkes, at et vibepar på Tørring Fælle mistede ungerne i løbet af pinsen, hvorefter det forlod området. Efter pinse var der kun et vibepar tilbage ved Brestenbro.

Ovennævnte forhold er altså næsten uforandrede i forhold til, hvad der registreredes i 1981.

4.4 Ungeobservationer

Der er konstateret ungekuld hos 9 af de registrerede arter. Af tabel 9 fremgår kuldstørrelserne hos vandfuglene første gang kuldene blev set, samt udviklingen i kuldstørrelsen ved efterfølgende registreringer.

Af tabellen fremgår også, at der er 8 kuld blishøns samt 2 kuld gråand, som først klækkedes umiddelbart før sidste optælling (omkring 15. juni). Da den højeste dødelighed og mest sårbare periode forekommer i ungerens første levedage, må ungeproduktionen anses for at være lavere end de henholdsvis 56 og 78 unger, der højst kunne være af blishøns og gråand ved sidste optælling.

Den gennemsnitlige ungeproduktion bliver således højest 4,0 unge pr. ungeførende blishønsepar, og 7,8 unge pr. ungeførende gråand, men sandsynligvis lavere (se også afsnit 5).

Angående ungeproduktionen hos de øvrige arter, henvises til tabel 11.

5. Bestandstørrelser i relation til 1981 tællingerne

I det følgende vil der på baggrund af optællingsresultaterne (tabel 2-7) blive foretaget en sammenfattende vurdering af svingningerne, som konstateredes i bestandene i løbet af foråret 1982.

Desuden vil dette års bestandstørrelser blive sammenlignet med sidste års optællingsresultater.

I tabel 11 er opstillet antallet af ynglepar (=antal par med unger + øvrige faste par på lokaliteten) samt antallet af ungekuld registreret ved optællingerne i 1981 og 1982.

Som det ses, er der sket en øgning i antallet af par.

Stigningen i antallet af blishøns skyldes til dels en øgning i bestanden i den sydlige del af Bredvad sø (se afsnit D.1), men også i de andre søer er der sket en mindre stigning. Dette er sket på trods af den hårde vinter, som normalt øger vinterdødeligheden på grund af fødeknaphed (Fjeldså & Boertmann 1980), og dermed nedsætter det følgende års ynglebestand.

Foruden stigningen i antallet af blishøns, har der været mindre fremgang af gråand, grønbenet rørhøne og bjergvipstjert, mens der spores en mindre tilbagegang hos toppet lappedykker og isfugl (på grund af vinteren?).

Samlet ses der at være sket en stigning i antallet af ynglepar fra 59-70 par i 1981 til 78-86 par i 1982 (tabel 11). Tilsvarende har der været en stigning i antallet af ungekuld fra 30 til 41 kuld.

Betragtes antallet af kuld fra gråand og blishøne, hvorfra det største materiale foreligger, ses der også at være en ændring i kuld størrelserne. Sammenlignes kuld størrelserne ved første observation i 1981 og 82 er den hos gråand steget fra 6,3 unge/ kuld til 8,1 unge/kuld.

Hos blishøne er den uændret 3,9 unge/kuld.

Ved sidste registrering er den steget fra 5,0 unge/ kuld i 1981 til 7,8 unge/kuld i 1982 hos gråand, og fra 3,6 til 4,0 unge/kuld hos blishøne.

Der er imidlertid stor usikkerhed på det sidste resultat hos især blishøne, idet 8 af de 14 kuld først er registreret ved sidste optælling.

Der er altså tilsyneladende sket både en øgning i antallet af ynglende gråand og blishøns samt i antallet af producerede unger i undersøgelsesområderne.

Ligeledes spores også et bedre yngelresultat hos toppet lappedykker, grønbenet rørhøne og bjergvips-tjert.

Grågæssenes kuldantal øgedes ligeledes, men dette kan skyldes, at endnu et par var blevet yngledygtigt.

Knopsvanen gik det derimod ikke bedre, idet det i år også kun blev til et enkelt kuld. Ligeså fik viben atter et dårligt yngleresultat.

6. Kanosejladens indflydelse på fuglelivet

Formålet med undersøgelsen har primært været at undersøge kanosejladens effekt på fuglelivet. Der er i sidste års rapport gennemgået en del litteratur om emnet (afsnit 6.1, side 63-64), ligesom der heri også findes en gennemgang af fuglenes reaktioner overfor kanoerne (afsnit 6.2, side 64-65).

I dette års undersøgelsesperiode (16. april - 16. juni) er talt ialt 1864 sejlende, hvoraf de 1545 taltes i perioden 16. april - 11. juni (samme periode, som sidste års undersøgelse foregik). Fordelingen på dage fremgår af figur 2.

De største sejldage i år er også pinsen - (29.-30. maj) med 259 både, og Kr. Himmelfartsdag + efterfølgende 3 dage (20.-23. maj) med 362 både. Dertil kommer 3 to-dagesperioder med over 100 sejlende (8.-9. juni 138 både, 11.-12. maj 123 både og 7.-8. maj 105 både).

I afsnit 4.3 blev de væsentligste ændringer i fuglebestandene, som skete i løbet af undersøgelsesperioden summeret. Som det kan ses, var der et frafald på 3 lappedykker- og 2 svanereder samt 1 ande- og blishønerede i forbindelse med forårets 3 ferieperioder. Ikke kun direkte, men også inddirekte, kan forstyrrelser være årsag til dette frafald. Hvis reder efterlades ubeskyttede af de rugende fugle, vil krager o. lign. have let ved at finde rederne og tømme dem for deres indhold.

Dertil kom, at der i samme perioder forsvandt bl.a. 6 troidænder, 3 knopsvaner og 4-5 blishøns fra optællingsområderne. Endelig må det bemærkes, at der den 11.-12. maj var sket et fald i antallet af grågæs, idet 11 af dem forlod søerne.

Ændringerne i bestandene kan dog ikke entydigt tillægges kanosejladsen. Der er således kun konstateret mindre bestandændringer i løbet af Kr. Himmelfartsdagene (de største sejldage), mens der er sket større ændringer i forbindelse med Bededagene, der ellers er en periode med et lavere antal sejlene.

Disse forhold kan skyldes, at fuglene først i maj ikke rugede særlig fast, mens ynglesæsonen ved Kr. Himmelfartsdag var så fremskreden, at fuglene lå fastere, og derfor var mindre påvirkede af forstyrrelser.

Endelig var det påfaldende, at ynglende rovfugle tilsyneladende manglede langs åen, selv om mange sås søge føde her. Da mange skovfugle ofte vælger skovkanter som ynglebiotoper, og Gudenåen netop flere steder løber langs skovkanter og danner grænsen til det omgivende agerjord, kan det undre, at disse fugle ikke fandtes ynglende i området.

Ynglende rovfugle er meget sårbare overfor forstyrrelser, og kanosejladsen kan være en af årsagerne til den manglende rovfuglebestand.

Som et forsøg på at se om der skulle være samme tendens i bestandudviklingen igennem forårssæsonen, som observeredes ved foregående års optælling er de "faste" bestande opgjort (tabel 10) i henholdsvis maj og juni.

Opgørelse af antal af ynglepar bygger på et skøn på baggrund af 2-3 på hinanden følgende tællinger. Vurderingen influeres af de store svingninger i gråandebestanden, ligesom blichønsene ved optællingen i maj ikke var udparrede.

Som sidste år var det knopsvane og toppet lappedykker, der var udsat for de største ændringer i perioden. Således faldt antallet hos begge arter fra 5 til 2 par.

Også gråandebestanden var udsat for fald, men hvor stort det reelt var, kunne ikke opgøres, men det var nok nærmere 5 end 10 par.

I modsætning til 1981 blev der i år konstateret et mindre fald i blichønebestanden, hvilket kan skyldes, at områderne var "overmattede" så de svageste fugle blev tvunget bort fra områderne igen i løbet af foråret.

Også hos vadefuglene skete der et fald i bestanden imellem de to opgørelser. Dette kan skyldes, at enkelte par blev overset eller opgav rugningen på grund af den opvoksende vegetation, men årsagen kan også være, at biotoperne blev for tørre.

Viberne, som rugede på øerne i Bredvad sø, opgav dog sandsynligvis som følge af den megen uro fra de forbisejlende.

Af afsnit 4.3 fremgik det, at faldet på 30% i antallet af sejlene fra 1981 - 1982 ikke er kommet tydeligt til udtryk gennem et mindre frafald i ynglebestanden, så kan stigningen, både i antal ynglepar og i ynglesucces (afsnit 5), være et udslag af den mindre sejladsaktivitet.

Kuldfrafaldet har ligeledes i år været mindre, idet der kun blev konstateret et frafald på 3 kuld (=9%) (tabel 9), hvorimod der i fjord var et frafald på 5 kuld (21%) (tabel 9 i "Kanosejladsen på Gudenåen 1981"). (Kuldfaldet kan dog som tidligere nævnt godt blive større i år, idet flere af kuldene først blev udruget umiddelbart før sidste optælling).

At ungeproduktionen er blevet forbedret kan være forårsaget af, at forstyrrelseseffekten fra de forbisejlende er blevet nedsat. De færre afbrydelser af rugningen i forårssæsonen har nedsat faren for tab af æg.

Ligeledes har faldet i antallet af sejlene medført, at der er blevet færre afbrydelser i forældrenes fødesøgningsperioder. Derved har ungerne hurtigere kunnet komme i god kondition med bedre mulighed for at overleve de første kritiske levedøgn.

Observationer af fugles reaktioner overfor de sejlene viser ikke en entydig effekt af den forstyrrelse, som de forbisejlende påfører fuglene. Det svinger meget fra art til art, men også fra individ til individ, hvordan de reagerer.

Ligesom påvist ved en undersøgelse i Ringkøbing Fjord, spiller også de sejlendes adfærd ind, idet målrettet sejlads forstyrrer mindre end tilfældig sejlen omkring. (J. Eskildsen, pers. medd.).

Den bedre ynglesæson i 1982 kan til dels være forårsaget af nedgangen på ca. 30% i antallet af sejlene, men en sikrere bedømmelse af forholdet kan imidlertid først gives efter fornyede undersøgelser af fuglebestanden i yngleperioder uden sejlads.

Da flere af fuglene har en ynglesæson, som strækker sig langt ind i juli måned (flere af arterne får mere end et kuld årligt), vil det af hensyn til fuglelivet være gavnligt, hvis der, efter at "hovedynglesæsonen" er overstået (15.-30. juni), kan indføres en begrænsning i antallet af sejlene, således at den førnævnte forstyrrelsesfrekvens nedsættes.

7. Forfatterens tanker og ideer om foranstaltninger til afhjælpning af gener på grund af sejladsladsen m.v.

For at reducere kanosejladsladsens uheldige indflydelse på området's dyre- og planteliv, foreslås følgende foranstaltninger til afhjælpning af problemerne taget i betragtning.

- 7.1. Foranstaltninger til afhjælpning af brinkerosion.

Brinkerosion forekommer naturligt i alle vandløb, men her tænkes specielt på de brinkerosioner, som opstår ved påsejling af åens brinker. Erosionen foregår næsten udelukkende i de skarpe sving's ydersider. Problemet er især aktuelt på strækningen Tørring-Åle, men også ved mange slyngninger nedstrøms Åle er påsejlingsfaren stor.

Til afhjælpning af erosionen vil udlagte sten i de sving, hvor påsejlingen oftest sker være til nytte. Det er den mest effektive og vel også mindst generende form for beskyttelse af brinkerosion. (Inden foranstaltningen sættes i værk for mange steder, bør det undersøges, om den øger tillejringen af sand og mudder umiddelbart efter stenene). På strækninger, hvor der findes trævoksning langs åen, kan der påregnes nogen brinkbeskyttelse i kraft af trærøddernes tilstedeværelse. Nyplantninger vil således også i det lange løb kunne føre til øget brinkbeskyttelse.

Foranstaltningerne vil samtidig være til gavn for faunaen. Det må frarådes, at "unaturlige" former for beskyttelsesforanstaltninger, (som f.eks. betonpæle) tages i anvendelse.

- 7.2 Fuglebeskyttelsesforanstaltninger.

Set fra et ornithologisk synspunkt vil det være ideelt at få afspærret for sejladslads i Naldal sø ved hjælp af flere mindre øer. Dette kunne evt. gøres i forbindelse med en oprensning af søen. En sådan foranstaltning vil give en øget og endnu mere varieret fuglebestand i søen.

Alternativt kan der udlægges telefonpæle som afspærring.

Telefonpæle foreslås benyttet til afspærring mellem øerne i Bredvad sø og Vilholt mølledam.

Skiltning vil i første omgang være at foretrække de øvrige steder, hvor sejlads har uheldig indflydelse på fuglelivet. Såfremt den ønskede effekt udebliver på grund af overtrædelse af skiltningen, foreslås foretaget en mere effektiv afspærring.

Endelig foreslås kanolandingspladsen i Bredvad sø flyttet længere mod nord, således at rørøerne beskyttes mest muligt.

7.3 Beskyttelse af "rør"vegetation og anden vegetation

Vegetationen langs åen bærer flere steder tydeligt præg af påvirkninger fra kanosejladser. Således ødelægges væksten ved brinkpåsejlinger med efterfølgende erosion, ligesom også landgang slider på vegetationsdækket flere steder. Dette kan imødegås ved at hindre eller koncentrere landgangen. Det gælder specielt på "Næsset" i Vestbirk sø, hvor landgangen foregår gennem rørbrømme og gøgeurtvegetation, samt ved landingspladsen og dæmningen i Bredvad sø.

Forbudsskilte på dæmningen vil i første omgang være at foretrække, mens det i Vestbirk sø antageligt bliver nødvendigt at foretage afspærring, hvis foranstaltningen skal være effektiv. Flere andre steder kan skiltning også være aktuel. En del af den ulovlige landgang vil muligvis kunne forhindres ved oprettelse af "frokostrastepladser" imellem de faste overnatningssteder.

7.4 Andre former for beskyttelsesforanstaltninger.

Udover allerede nævnte beskyttelsesforanstaltninger kan også andre beskyttelsesformer nævnes, som f.eks.: begrænsning af støj (f.eks. brug af radio), anvendelse af mere skånsomme metoder til oprensning af åen, overholdelse af hegningspligten samt ikke mindst vejledning og information af det sejrende publikum.

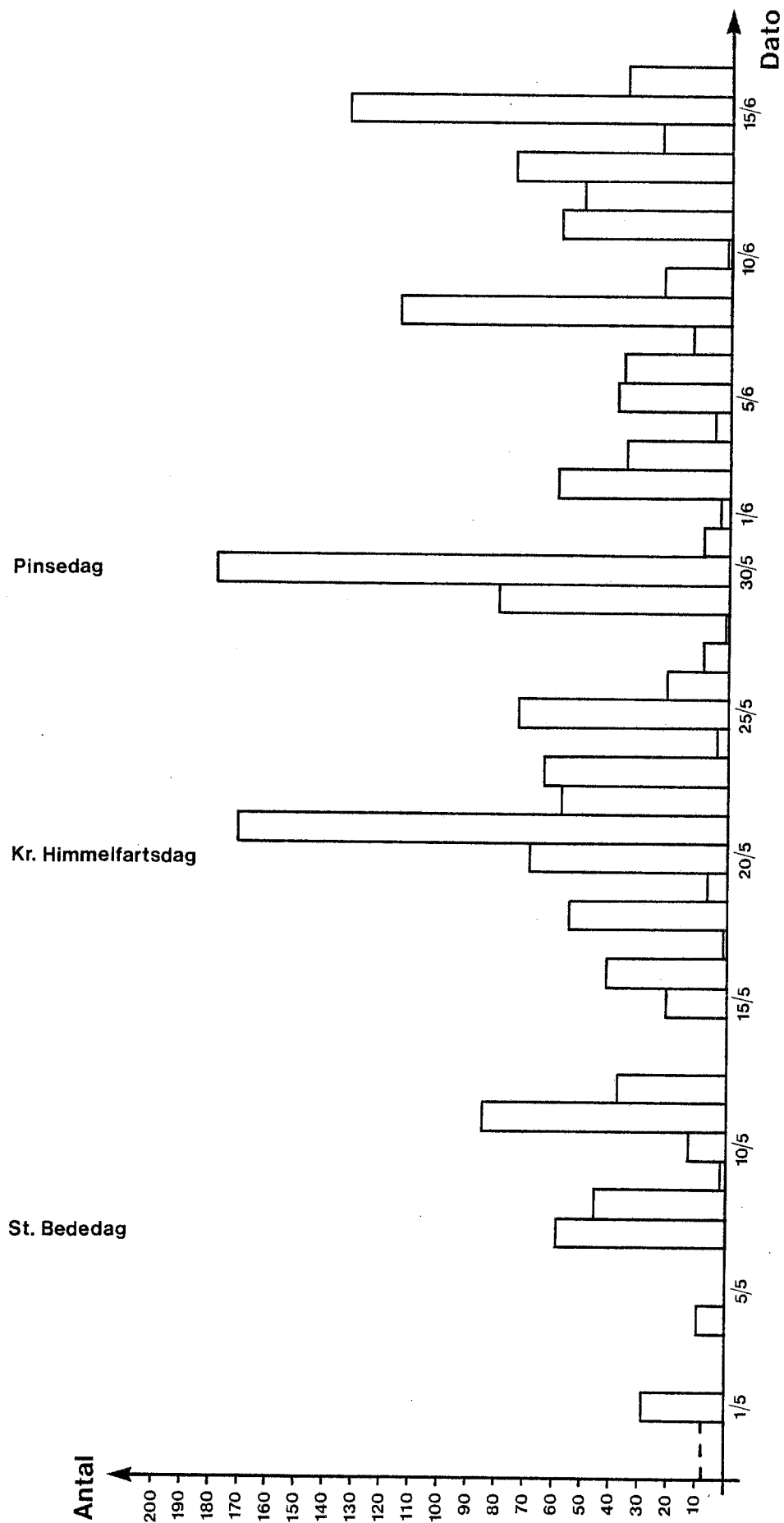

Fig. 2
Antal sejlende

Tælle dato Sted	APRIL							MAJ							JUNI							Antal dage ialt							
	20.	21.	22.	26.	27.	28.	3.	4.	5.	11.	12.	13.	17.	18.	19.	24.	25.	26.	27.	1.	2.		3.	7.	8.	9.	15.	16.	17.
Tørring Fæld	x					x					x				x							x							8
Åstedbro	x					x									x							x							8
Bredstenbro	x					x				x					x							x							9
Vestbirk	x						x																x						10
Vilholt	x																												10
Kloster- kanalen	x																												9
Uldum Kær																													9

Pinse

Kr. Himmelfartsdag

St. Bededag

Tabel 1: Dato for observationerne, som er foretaget i de forskellige prøvefelter

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3. Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere kønsbestemte fugle.

Art/dato	1	2	3					
	22/4	28/4	5/5	13/5	19/5	26/5	3/6	9/6
Lille lappedykker								
Gråstrubet lappedykker (par)								
Toppet lappedykker (par)								
--								
Krikand (par)								
Atlingand (par)								
Gråand (par)							1	
-- (han)	2				1			2
--								
-- (m. ællinger)								
Taffeland								
Troldand								
Gravand								
-- (par)								
-- ( )								
Grågås (par)								
-- (par m. gæslinger)								
--								
Knopsvane (par)								
-- (par m. unger)								
--								1
Grønbl. rørhøne (par)								
--						1		
Blishøne (par)								
-- (par m. kyllinger)								
--								
Vibe (par)	2	1	1		1			
-- (par m. unger)								1
--	3	2		3	1	2	4	2
Lille præstekrave								
Dobbelt bekkasin (par)								
--	4	1	4	1				1
Enkelt bekkasin								
Mudderklire			4	3				
Svaleklire	3							
Rødben (par)								
--			1		1			1
Hættemåge (par)								
Sortterne								
Isfugl (par)								
--								
Bjergvipstjert (par)								
--								
Bjergvipstjert (par)								
Fiskeørn								
Musvåge						2	2	1
Stork								
Lille regnspove					6			
Gul vipstjert			5			1	1	2
Hvid vipstjert				1	1			
Tårnfalk	1							
Blå kærhøg				1				

Tabel 2: Observationslokalitet: Tørring fæled

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3. Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere kønsbestemte fugle.

Art/dato	22/4	28/4	4/5	11/5	19/5	25/5	3/6	8/6
Lille Lappedykker								
Gråstrubet lappedykker (par)								
Toppet lappedykker (par)								
--								
Krikand (par)								
Atlingand (par)								
Gråand (par)								
-- ( ) han				1				
-- ( ) hun			1					
-- (m. ællinger)								
Taffeland								
Troldand								
Gravand								
-- (par)								
-- ( )								
Grågås (par)								
-- (par m. gæslinger)								
--								
Knopsvane (par)								
-- (par m. unger)								
--								
Grønbl. rørhøne (par)								
--								
Blåhøne (par)								
-- (m. kyllinger)								
--								
Vibe (par)								
-- (par m. unger)								
--								
Lille præstekrave								
Dobbelt bekkasin (par)								
--		1						
Enkelt bekkasin								
Mudderklire					2		2	
Svaleklire								
Rødben (par)								
--								
Hættemåge (par)								
Sortterne								
Isfugl (par)								
--								
Bjergvipstjert (par)								
--								
Fiskeørn								
Musvåge			1	1	1	1		
Stork								
Hvid Vipstjert		1	1	2	2	2	1	2
Blå kærhøg		1						
Hvepsevåge							1	

Tabel 3: Observationslokalitet: Åstedbro

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3. Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere kønsbestemte fugle.

	1		2		3				
Art/dato	20/4	28/4	4/5	12/5	19/5	25/5	2/6	8/6	16/6
Lille lappedykker									
Gråstrubet lappedykker (par)									
Toppet lappedykker (par)									
--									
Krikand (par)									
Atlingand (par)									
Gråand (par)		2	2					1	
-- ( ) han		1	1	1	3		1		1
-- ( )									
-- (m. ællinger)									
Taffeland									
Troldand									
Gravand		2	1	1	3				
-- (par)							1		1
Grågås (par)									
-- (par m. gæslinger)									
--									
Knopsvane (par)		1							
-- (par m. unger)									
--					1			1	
Grønbl. rørhøne (par)									
--									
Blishøne (par)									
-- (par m. kyllinger)									
--									
Vibe (par)		3	3	3	2	3	2	1	
-- (par m. unger)							1	1	1?
--									
Lille præstekrave									
Dobbelt bekkasin (par)									
--		1							
Enkelt bekkasin									
Mudderklire						1			
Svaleklire									
Rødben (par)									
--									
Hættemåge (par)									
Sortterne									
Isfugl (par)									
--									
Bjergvipstjert (par)									
--									
Fiskeørn									
Musvåge		1	1		1			1	
Musvåge (par)				1					
Stork									
Hvid vipstjert							1	1	

Tabel 4: Observationslokalitet: Bredstenbro

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3. Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere kønsbestemte fugle.

Art/dato	1	2	3							
	20/4	26/4	3/5	11/5	17/5	24/5	27/5	1/6	7/6	16/6
Lille lappedykker										
Gråstrubet lappedykker (par)										
Toppet lappedykker (par)	1									
-- (m. unger)						1		2	1	1
Toppet lappedykker	1		2		1		1			
Krikand (par)										
Atlingand (par)										
Gråand (par)	1	4	1	2	3		2	2	2	
-- (han)	5	2	4	1	7	5	4	5	5	11
-- (hun)	1	3	1					1	1	1
-- (m. ællinger)					1	1	1	3	1	3
Taffeland										
Troldand (han)					1					
Gravand				1		1			1	11
-- (par)	1	2	1		1	4				
-- ( )										
Grågås (par)										
-- (par m. gæslinger)										
--			6							
Knopsvane (par)		2	2	4	3	2	2	2	2	1
-- (par m. unger)										
--	1	2	2		1					
Grønbl. rørhøne (par)			1			1				
--					2		1	1	1	2
Blishøne (par)	3	5	5	3	3	1	2			2
-- (par m. kyllinger)							1	2	1	4
--	2	6	4	8	7	10	7	9	6	4
Vibe (par)	1		1			1	1	1		
-- (par m. unger)										17
--	1	2	3	2	5	4	3	3	1	2
Lille præstekrave							2	1		
Dobbelt bekkasin (par)										
--										
Enkelt bekkasin										
Mudderklire	3		2	9	6		2			
Svaleklire/tinksmed		2								
Rødben (par)										
--										
Hættemåge (par)										
Sortterne										
Isfugl (par)										
--										
Bjergvipstjert (par)					1	1	1	1		
--									1	
Fiskeørn										
Musvåge		4			4					
Stork										
Fiskehejre				1			1			1
Hvidklire	2		1							
Hvøpsevåge					1					
Spurvehøg		1								
Rørhøg (hun)				1						
Blå kærhøg (hun)							1			

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3.
Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere køns-
bestemte fugle.

Art/dato	1		2		3					
	20/4	26/4	3/5	11/5	17/5	24/5	27/5	1/6	7/6	16/6
Lille lappedykker										
Gråstrubet lappedykker (par)										
Toppet lappedykker (par)	1	1	3	1	1					
--	2	3	1	2	2	3	2	3	1	3
Toppet lappedykker (m. unger)						1		1	1	1
Krikand (par)										
Atlingand (par)										
Gråand (par)	2	3	2	1	1	1	3			
-- (han)	11	5	5	15	11	17	14	4	19	2
-- (hun)	1	1			1	1			1	
-- (m. ællinger)					1			1	1	2
Taffeland										
Troldand										
Gravand					1					
-- (par)			2				1			
-- (han)		1						2		
-- (hun)								4		
Grågås (par)	4	2	1				1	1	1	1
-- (par m. gæslinger)		2	2	2	2	2	2	2	2	3
--	3	9	3	11						
Knopsvane (par)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
-- (par m. unger)										
--						1				
Grønbl. rørhøne (par)	1							1	1	1
-- (m. kyllinger)									1	
--		1	1	2	1	1	1	2		
Bluishøne (par)	5	1	2	4	2	2	2	2	1	
-- (par m. kyllinger)							1	2	2	5
--	3	11	14	5	9	8	3	4	5	2
Vibe (par)	1			1	2					
-- (m. unger)										
--		3	1	1		1				
Lille præstekrave										
Dobbelt bekkasin (par)										
--										
Enkelt bekkasin										
--										
Hættemåge (par)										
Mudderklire			5							
Svaleklire										
Rødben (par)										
--										
Sortterne										
Isfugl (par)										
--										
Bjergvipstjert (par)										3
--										
Fiskeørn										
Musvåge										
Stork										
Pibeand (han)	1	1				1				
Fiskehejre								1	1	
Kærnebider				1						
Hvæpsevåge								1	1	

Tabel 5b: observationslokalitet: Naldal sø

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3. Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere kønsbestemte fugle.

Art/dato	1		2			3				
	20/4	26/4	3/5	11/5	17/5	24/5	27/5	1/6	7/6	16/6
Lille lappedykker										
Gråstrubet lappedykker (par)										
Toppet lappedykker (par)	1	1						1		
--	1	1	1	2			2			2
Krikand (par)										
Atlingand (par)										
Gråand (par)	1	3	1	1			1			
-- (han)	1		5	1	2					
-- (hun)					1					
-- (m. ællinger)										
Taffeland										
Troldand (han)			5							
Troldand (hun)			1							
Gravand										
-- (par)		1								
-- ( )										
Grågås (par)										
-- par m. gæslinger)										
--										
Knopsvane (par)	1									
-- (par m. unger)										
--					1	1	3			
Grønbl. rørhøne (par)										
--										
Blishøne (par)	3	1	3	2		2		1		
-- (par m. kyllinger)										
--	1	2		2	5		3	3	1	3
Vibe (par)										
-- (par m. unger)										
--										
Lille præstekrave										
Dobbelt bekkasin (par)										
--										
Enkelt bekkasin										
Mudderklire				1	2					
Svaleklire										
Rødben (par)										
--										
Hættemåge (par)										
Sortterne										
Isfugl (par)										1
--										
Bjergvipstjert. (par)										
--		2	1		1		1			1
Fiskeørn										
Musvåge		1								
Stork										
Ederfugl (han)									1	
Hvid vipstjert		2	2		1	1	1	1	1	
Natugle						1		1		

Tabel 5c: Observationslokalitet: Vestbirk sø & kanalen til kraftstationen

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3.
Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere køns-
bestemte fugle.

Art/dato	1	2	3							
	21/4	27/4	4/5	12/5	18/5	25/5	27/5	2/6	7/6	15/6
Lille lappedykker (par)										1
Lille lappedykker								1	1	
Gråstrubet lappedykker (par)										
Toppet lappedykker (par)										
--										
Krikand (par)										
Atlingand (par)										
Gråand (par)	1	1	5	4		1	2	1	2	
-- (han)	7	2	2	2	3	1	4	3	1	4
-- (hun)	3	5	4	2	3	2	4	2	4	4
-- (m. ællinger)					1	1	2	2	2	1
Taffeland										
Trøldand										
Gravand										
--										
-- ( )										
Grågås (par)										
-- (par m. gaslinger)										
--										
Knopsvane (par)	1	1	1	1	1	1	1			
-- (par m. unger)									1	
Grønbl. rørhøne (par)				1	1					
-- (m. kyllinger)									1	
--		1				1	1			
Blishøne (par)	3	4	3	4	2	1				
-- (par m. kyllinger)					2	2	2	3	3	4
--	2	2	4	1	1	1	2	1	1	
Vibe (par)										
-- (par m. unger)										
--										
Lille præstekrave										
Dobbelt bekkasin (par)										
--										
Enkelt bekkasin										
Mudderklire					1	3				
Svaleklire										
Rødben (par)										
--										
Hættemåge (par)										
Sortterne										
Isfugl (par)										
--										
Bjergvipstjert (par)				1	1			1		
--			1							1
Fiskeørn										
Musvåge				1	1					
Stork										
Hvid vipstjert			1		1	1				1
Vandstær					1	1				
Duehøg				1						
Spurvehøg										1

Tabel 6a: Observationslokalitet: Vilholt Mølleddam

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3.
 Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere køns-
 bestemte fugle.

Art/dato	21/4	27/4	4/5	12/5	18/5	25/5	27/5	2/6	7/6	15/6
Lille lappedykker										
Gråstrubet lappedykker (par)										
Toppet lappedykker (par)										
-:-										
Krikand (par)										
Atlingand (par)										
Gråand (par)	1	6	4	1		2		2		
Gråand (han)	3	2	2	2	5	6	2	8	1	3
-:- (hun)	3	3	3	1		2		2	3	2
-:- (m. ællinger)									1	1
Taffeland										
Troldand										
Gravand										
-:- (par)										
-:- ( )										
Grågås (par)										
-:- (par m. gæslinger)										
-:-										
Knopsvane (par)									1	
-:- (par m. unger)										
-:-										
Grønbl. rørhøne (par)								1		1
-:-										
Bluishøne (par)	1	1				1		1		1
-:- (par m. kyllinger)										
-:-		1	1	1	1				1	
Vibe (par)										
-:- (par m. unger)										
-:-										
Lille præstekrave										
Dobbelt bekkasin (par)										
-:-										
Enkelt bekkasin										
Mudderklire										
Svaleklire										
Rødben (par)										
-:-										
Hættemåge (par)										
Sortterne										
Isfugl (par)										
-:-										
Bjergvipstjert (par)										
-:-										
Fiskeørn										
Musvåge										
Stork										
Fiskehejre					1					
Hvid vipstjert	1	1				2				
Hvid vipstjert (par)		1								

Tabel 6b: Observationslokalitet: Åen ved Vilholt Mølle

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3. Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere kønsbestemte fugle.

Art/dato	1	2	3						
	21/4	27/4	4/5	12/5	18/5	25/5	2/6	8/6	15/6
Lille lappedykker									
Gråstrubet lappedykker (par)									
Toppet lappedykker (par)									
--									
Krikand (par)									
Atlingand (par)									
Gråand (par)	3	3	3			2	2		
-- (han)	3	5	2		3	3		6	3
-- (hun)				1				2	
-- (m. ællinger)									
Taffeland									
Troldand									
Gravand									
-- (par)									
-- ( )									
Grågås (par)									
-- (par m. gæslinger)									
--									
Knopsvane (par)									
-- (par m. unger)									
--									
Grønbl. rørhøne (par)									
--									
Blishøne (par)				1					
-- (par m. kyllinger)									
--							1		
Vibe (par)									
-- (par m. unger)									
--									
Lille præstekrave									
Dobbelt bekkasin (par)									
--									
Enkelt bekkasin									
Mudderklire									
Svaleklire									
Rødben (par)									
--									
Hættemåge (par)									
Sortterne									
Isfugl (par)									
--		1						1	
Bjergvipstjert (par)			1					1	1
--		1		1	2		2	1	1
Fiskeørn									
Musvåge							1		
Stork									
Hvid vipstjert	2					1			
Hvid vipstjert (par)					1	2	2	1	1
Broget fluesnapper					1				
Grå fluesnapper							1	3	1
Fiskehejre					1				
Ravn		1							
Natugle (m. unger)							1		

Tabel 7: Observationslokalitet: Klostermøllekanalen.

Tallene i øverste række henviser til ferieperioderne omtalt i afsnit 4.3. Hvor ikke andet er anført, angiver tallet antal enlige ikke nærmere kønsbestemte fugle.

	1	2	3						
Art/dato	27/4	28/4	5/5	13/5	19/5	26/5	3/6	9/6	17/6
Lille lappedykker					1				
Gråstrubet lappedykker				1	1	1	1	1	
Gråstrubet lappedykker (par)				1	1				1
Toppet lappedykker (par)		1	1	1		1			
--		1	1				2		
Krikand		30	1					1	
Krikand (par)	8								
Atlingand (par)						1			
Gråand									13
Gråand (par)	1	1						2	
-- (han)	10	6	10	5	4	4	4	8	
-- (hun)							1	5	1
-- (m. ællinger)									
Taffeland									
Troldand (par)	3							1	1
Troldand (han)	1	1		1		2	1	1	
Gravand	1	1							
-- (par)	1		1						1
-- ( )									
Grågås (par)				1	1				
-- (par m. gaslinger)									
--									
Knopsvane (par)	6	3	4	4	4	3	3		
-- (par m. unger)						1	1	2	2
--	3	2	4	3	3	2	1	1	2
Grønbl. rørhøne (par)									
--	2				1		1		2
Blishøne (par)	13	8	11	7	7	10	4	5	3
-- (par m. kyllinger)							1	3	3
--	28	20	22	28	19	14	15	17	8
Vibe (par)			2	1	3	1			
-- (par m. unger)									
--	28	5	2	3		3	3	4	
Lille præstekrave									
Dobbelt bekkasin (par)									
--	1	3	1						
Enkelt bekkasin						1			
Mudderklire									
Svaleklire									
Rødben (par)				1	1			2	
--	5	2	6	6	5	3	3	1	6
Hættemåge (par)	ca.15	ca.15	-	-	ca.10	ca.10	-	-	-
Sortterne									
Isfugl (par)									
--									
Bjergvipstjert (par)									
--									
Fiskeørn									
Musvåge						2			2
Pibeand (par)				1					
Pibeand (han)	1	2							
Sangsvane	1	1	1						
Vandrikse								1	
Hvidklire			1						
Stor regnspove									1
Brushøns						6			
Gul vipstjert									1
Tårnfalk					1				

Tabel 8: Observationslokalitet: Ældum kær

Art	Kuldstør- Udvikling i kuldstørrelse			
	Første obs.	Mellem- liggende obs.	Sidste obs.	
	Kuld nr.			
Toppet lappe- dykker	A	+	4	3
	B	3	2	2
Knop svane	A	5	5	5
Grågås	A	7	7	7
	B	5	5	5
	C	2		?
Gråand	A	+	3	+
	B	9		9
	C	4		?
	D	10	9	+
	E	5	+	17
	F	14	14	
	G	8		?
	H	5	4	død?
	I	10	7	+
	J	9	9	+
	K	12	12	12
Grønbenet rørhøne	A	3		død?
	B	2+		forsvundet fra åen
Blishøne	A	3	3	3
	B	6	6	6
	C	5	4	4
	D	4		?
	E	3	3	3
	F	5		?
	G	5	5	4
	H	3		?
	I	3		?
	J	+	1	død
	K	4		?
	L	6		?
	M	3		?
	N	6	+	+
	O	2		?

Tabel 9.

Kuldstørrelser hos de registrerede vandfugle. Kuldets størrelse er noteret første gang, det blev observeret samt ved efterfølgende observationer, således at ændringer i kuldstørrelserne kan følges.

+: Kuld tilstede, men antal unger ukendt.

?: Kuldets skæbne ukendt.

Død: Kullet forsvundet, og ungerne sandsynligvis døde.

Art	Sted	3.-5. maj 1982		15.-17.juni 1982	
		Antal par	Enlige	Antal par	Enlige
Lille lap- pedykker	alle omr.	-	-	1	-
Toppet lap- pedykker	søerne	5	-	2	5
Knopsvane	søerne	4	-	2	-
	øvrige omr.	1	-	-	-
Grågås	søerne	3	9	4	-
Gravand	søerne	3	-	-	-
Gråand	søerne	8-10		7-8	
	øvrige omr.	11-14		7-8	
Grønbenet rørhøne	søerne	2	-	1	2
	øvrige omr.	1	-	-	1
Blishøne	søerne	17-20	5-7	15-17	5-6
	øvrige omr.	5-6	2-3	6	-
Vibe	alle omr.	8-9	1-2	3	2
Rødben	alle omr.	1	-	0-1	-
Dobbelt bekkasin	alle omr.	2	-	1	-
Isfugl	alle omr.	-	1	-	2
Bjerg- vipstjert	alle omr.	5	-	4	1

Tabel 10.

Bestandsopgørelse af "faste" fugle foretaget i maj og juni, henholdsvis før og efter forårets 3 ferieperioder.

Art	1981		1982	
	Faste bestand antal par	Antal kuld	Faste bestand antal par	Antal kuld
Toppet lap- pedykker	7	1	5	2
Knopsvane	4	1	5	1
Grågås	5	2	4	3
Gråand	14-20	11	19-25	11
Grønbenet rørhøne	1	0	3	2
Blishøne	15-18	10	26-27	15
Vibe	9-11	3	10-11	3
Bjergvipstjert	3	1	5	3
Vandstær	0	0	1	1
Isfugl	1	1	0	0
Total	59-70	30	78-86	41

Tabel 11.

Registreret ynglebestand samt ungeproduktion (målt som antal klækkede reder) i undersøgelsesområderne i 1981 og 1982.

8. Sammenfatning og konklusion

I et forsøg på at undersøge kanosejladens effekt på fuglelivet ved Gudenåen, er der i år også foretaget optællinger og registreringer af fuglene og deres adfærd overfor de sejlene.

Undersøgelsen må betragtes som en gentagelse af sidste års optælling, med det formål at øge basis materialet.

Angående metode- og områdebeskrivelse henvises til fugleafsnittet i "Kanosejladens på Gudenåen 1981".

De gentagne optællinger (tabel 2-7) giver baggrund for en vurdering af bestandstørrelser og -svingninger i de undersøgte områder. Resultaterne er forsøgt sat i relation til antallet af sejlene på åen.

Som påvist i 1981 er der ofte et sammenfald mellem store sejldage og nedgange i fugletallet, som registreres ved den umiddelbart efterfølgende tælling. Effekten er dog ikke entydig.

Som sidste år er der tilsyneladende også en sammenhang mellem den stigende sejllaktivitet gennem foråret og frafaldet i ynglebestanden (tabel 10).

Ungeproduktionen er bedre i år end sidste år (tabel 9). Det kan skyldes, at forstyrrelsesfrekvensen er blevet nedsat, forstået således, at der med nedgangen i de sejlenes antal (antallet af sejlene er faldet med ca. 30% siden sidste år) er blevet længere mellem de enkelte både, så rugning og fødesøgning ikke så ofte forstyrres.

Det må dog påpeges, at der er usikkerhed på den opgørelse, idet mange af kuldene først klækkede umiddelbart før sidste optælling (omkring 15. juni!), og derfor stadig vil være udsat for den forhøjede dødelighed, der forekommer i ungers første levetid.

Det kan heraf udledes, at dette er det absolut tidligste tidspunkt, hvor sejladens kan påbegyndes, hvis der skal tages hensyn til fuglelivet.

Ligeledes er ynglebestanden for flere af arterne øget (tabel 11). Dette kan til dels skyldes det nedsatte antal sejlene, men er primært forårsaget af en forbedret biotop i den sydlige ende af Bredvad sø.

Registreringen af den effekt, som de forbisejlene har direkte på fuglene, viser, at hvis sejladens foregår roligt og målrettet, er forstyrrelseseffekten mindre, end hvis der sejles mere ubestemt.

De påviste svingninger, som forekommer i bestandene, er ofte små, og kan være influeret af andre faktorer end sejladsen. Da det imidlertid er den faktor, som mest koncentreret synes at påvirke fuglelivet ved åen, må den formodes at være årsag til en større del af de ændringer, som sker hen gennem ynglesæsonen.

En sikrere konklusion vil imidlertid først kunne udtrages, når der er blevet foretaget undersøgelser af fuglelivet i mindst en forårssæson uden sejlad, men den forbedrede ynglesæson kan være forårsaget af en lavere forstyrrelsesfrekvens, som følge af faldet på ca. 30% i antallet af forbisejlende kanoer.

Litteratur

Fjeldså J. & D. Boertmann 1980: Den biologiske udvikling de seneste år i Utterslev Mose, København med henblik specielt på fuglebestanden.

Rapport fra Zoologisk Museum, ornithologisk afdeling.

Vejle amtskommune 1982: Kanosejladsen på Gudenåen 1981.

Jørgensen O. H., 1971: En undersøgelse af ynglefugletætheden i dansk agerland i 1969 og 1970.

DOFT 65.

Jørgensen O. H., 1972: Metoder til bedømmelse af populationssvingninger hos fugle. Fra status over den danske dyreverden.

Møller H. S., 1975: Optælling af ynglende vadefugle. Rapport fra Vadefuglegruppen. DOF.

Liste over supplerende litteratur findes i "Kanosejladsen på Gudenåen 1981".

Bilag 5.

Indkomne skriftlige bemærkninger 1982.

1. Skrivelse af 10. februar 1982 fra Danmarks Naturfredningsforening + bilag 1.
2. Skrivelse af 14. februar 1982 fra hr. Arne Holm Petersen, Askov.
3. Skrivelse af 15. februar 1982 fra Rich. M. Pedersen, Tørring Kanoudlejning.
4. Skrivelse af 20. februar 1982 fra skovrider A. G. Elmquist, Vester Palsgaard.
5. Skrivelse af 11. marts 1982 fra Kanosammenlutningen, Silkeborg.
6. Skrivelse af 19. marts 1982 fra miljøministeriet + bekendtgørelse nr. 102 af 19. marts 1982.
7. Skrivelse af 14. april 1982 fra Vejle amtskommune.
8. Skrivelse af 26. april 1982 fra Samvirkende Jydske Turistforeninger + bilag.
9. Skrivelse af 30. april 1982 fra N. Mich. Dahlgaard.
10. Skrivelse af 4. maj 1982 fra N. Mich. Dahlgaard.
11. Skrivelse af 5. maj 1982 fra miljøministeriet.
12. Skrivelse af 7. juli 1982 fra hr. Hans Ole Jessen, Ry.
13. Skrivelse af 23. august 1982 fra Gudenåsammenlutningen, Tørring-Mossø.
14. Skrivelse af 26. oktober 1982 fra Kanosammenlutningen, Silkeborg + bilag.
15. Udkast til bekendtgørelse om ikke erhvervs-mæssig sejlads på Gudenåen med sidevandløb og søer fra Skanderborg sø til Kongensbro og fra Langå til Randers.

Vejle Amtskommune
Udvalget for Teknik og Miljø
Forvaltningen
Damhaven 12
Vejle

Mødeprotokoll
15 Febr. 1932
Vejle amtsråd

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité for Ry og omegn skal hermed gøre opmærksom på, at det aktuelle, kommende sejladsforbud for kanoer i Vejle amtskommune, strækningen Tørring - Mossø i årets første halvdel vil få en utilsigtet, negativ virkning. Bestemmelsen vil nemlig uvægerlig medføre en overførsel af den ledige kapacitet af kanoer til strækningen Skanderborg Sø - Mossø - Gudenå.

Dette vil atter føre til et kraftigt og højst uønskeligt pres mod især den rige bestand af ynglende søfugle på Mossø. På grund af den stærke aktivitet med fritidssejlad på Gudenås øvrige søer er den langt overvejende del af søområdet fuglefauna koncentreret på Mossø.

Her skal man tillige erindre om den høje prioritering den fredede Mossø har som naturområde, ikke mindst på grund af den specielle arts- og individrige fauna. (Se bilag).

Samtidig ønsker man at pege på, at Mossøs 16 km² store og 10 km lange, vindåbne flade ved blæsende vejr rejser en krap og høj sø, der udgør en ikke ringe risiko for småfartøjer og ikke mindst for uøvede kanofarere, et forhold, der faktisk allerede har kostet menneskeliv.

Det er givet, at helt eller halvt nødstedte eller blot udtrættede og forkomne kanofarere bestandigt vil komme til at gøre ulovlig landgang og foretage overtrædelser af gældende bestemmelser og regulativ.

Ikke mindst vil fuglereservatet på Emborg Odde med dets enestående bestand af bl. a. sorthalset lappedykker trods landgangsforbud og skiltning være stærkt truet af denne udvikling. Den 1 km lange, ubebyggede halvø virker erfaringsmæssigt som en magnet på kanofarere, og der er trods den hidtil forholdsvis ekstensive kanotrafik sket mange overtrædelser af landgangsforbudet her.

Men det nævnte problem vil helt enkelt være løst, dersom man i Bekendtgørelse om Sejlads på Strækningen fra Tørring til Mossø , udkast fra Fredningsstyrelsen af 26. jan. 1982 foretager flg. ændring:

I overskriften ændres ordet Mossø til Salten Å og i paragraf 1 ændres Mossø ligeledes til Salten Å.

Man kunne foreslå Gudenåmuseet , der er beliggende på stedet , hvor Salten Å udmunder i Gudenå som øverste startpunkt for trafikken med kanoer på Gudenå, man har da blot flyttet Gudenåens "fredning" to kilometer, og Salten Å udgør i øvrigt grænsen mellem Vejle og Århus amtskommuner.

Hermed opnås, at Søhøjlandets og hermed måske hele landets fuglerigeste sø bliver omfattet af den yngletidsbeskyttelse, der er det vægtigste argument for hele den påtænkte foranstaltning.

Med venlig hilsen

Frede B. Johannesen

DANMARKS NATURFREDNINGSFORENING

Lokalkomiteen for Ry & omegn

v/ Frede B. Johannesen

Ilsevej 8, Jaungyde

8680 Ry - Tlf. (06) 89 20 70

Bilag

Garnæs

Enslydende skrivelse afsendt til Miljøministeriet,
Århus Amtskommune m. fl.

B I L A G 1.

Til belysning af Mossøs vurdering som naturområde skal nævnes flg.:

1. Mossø er optaget som no. 18 på IUCNs såk. "shadow list" af 1980 over vådområder af international betydning
2. I Fredningsstyrelsens Vejledning i fredningsplanlægning no 1, 1980 nævnes en liste over beskyttelsesområder af national interesse, her forventes Mossø udpeget som naturreservat af national ell. international betydning.
3. Mossø med omgivelser, fredet ved overfredningsnævnskendelse af 10. maj 1977, er i den såk. "Grønne regionsplan" for Århus amtskommune af 1976 v. fredningsplanudvalget betegnet som kerneområde i det ationale naturområde eller naturparken for det Midtjyske Søhøjland.
4. I Vejle amtskommunes regionsplanlægning (1979) betegnes Mossø-området under afsnit om fredningsinteressesområder som landområde af største interesse eller bonitet I.
5. Af Nordisk Råd er det Midtjyske Søhøjland, hvoraf Mossø absolut er et kerneområde (se 3.) specielt udnævnt som værneområde.

LITTERATURHENVISNINGER

- Garner, H.N.: Fredninger i Århus Amt, Fredningsplanudvalget f. Århus Amt 1972.
- " : Fuglefaunaen v. Øm Kloster. Ornithologiske iagttagelser i området Mossø vest - Øm - Gudensø. Flora og Fauna 3. 1970
- " : Fuglereservatet Emborg Odde 1970 -80. Calmus report no. 05. Gejrfuglen no 3. 1980.
- Ornithologiske Undersøgelser i Midtjylland. Årsrapporter 1 - 4. 1970. Kjeld Hansen og H. Skotte Møller red.
- Poulsen, C.M. : Gravand, Tadorna tadorna, inde i Land. Flora og Fauna 1-2. 1950.
- H. Skotte Møller: Midtjyllands Fugle. Silkeborg 1970.

Endvidere skal man referere til cand. scient. H. Skotte-Møller, Fredningsstyrelsen, som har stor ekspertise vedr. faunistiske og andre forhold i det Midtjyske Søhøjland og Mossø.

Modtaget

Askov d. 14. febr. 1982

16 FEB. 1982

Til

Vejle amtsråd

Vejle Amtsråd

angående kanofarten på Gudenåen

I forbindelse med Vejle Amtsråds beslutning om at forbyde kanofarten på Gudenåen i forårsmånederne indtil 15. juni, tillader undertegnede sig at komme med et par betragtninger, som jeg håber vil blive modtaget seriøst af de personer i amtsrådet, som arbejder med sagen. Kanofarten er løbet løbsk i de sidste 10-15 år. Dette skyldes stort set, at fredningsmyndighederne ikke i tide har grebet ind med begrænsninger. Et alvorligt indgreb skal absolut finde sted, men det er for mig at se en lovlig letkøbt måde at bøde fejlen på ved blot at stoppe al kanofart i forårsmånederne og så ellers lade stå til resten af sommeren. Den valgte løsning vil efter min mening få mange uheldige konsekvenser. Jeg vil nævne flg.:

- a) Flere kanofarere bliver presset over på andre vandløb. Bl.a. vil presset på Tåning å blive større. Samtidig vil risikoen for ulykker ved søejlads gennem Mossø øges væsentligt.
- b) Mange skoler, institutioner m.v. vil let kunne udskyde turene til efter 15. juni, hvorved uroen, trængslen og forureningen bliver forstærket. Resultatet bliver endvidere, at miljøbevidste kanofarere får deres tur ødelagt og ikke kan finde den stilhed og ro, de var taget ud for at finde.
- c) Private danske og udenlandske kano- og kajakejere, som i reglen er både teknisk sikre og miljøbevidste bliver unødigt hårdt ramt af stoppet.
- d) Unge mennesker skal lære at være miljøbevidste. Det kan man ikke lære dem, ved at udelukke dem fra naturen, men netop ved at påpege sårbarhederne.
- e) Det er egentlig en alvorlig sag at forbyde sejlads på et vandløb, som i årtusinder har været en naturlig vandvej for mennesker.

Der henvises til, at stoppet er af hensyn til fiskeynglen. De ædelfisk, som især har sporsslig betydning, gyder i de koldeste måneder, hvor der ikke er kanoer på vandet, og specielt ved en begrænsning af kanoerne vil kanofarten ikke genere fiskene. Derimod er det mit indtryk, at de moderne grødehøstere kan gøre langt større skade på fiskebestanden. At bestanden i flere år har været dårlig skyldes vel flere årsager som for dårlige fisketrapper, overfiskning, en for stor geddebestand og spildevandsforurening. Det synes som om, at Amtsrådet i den pågældende sag har taget mere hensyn til fiskerne end til fiskene, naturen og de borgere, som gerne vil nyde naturen.

Sagen ligger mig meget på sinde af flg. grunde:

Jeg er født og opvokset ved Gudenåen. Jeg er lystfisker og ivrig kanoist (selvejer). Hvert år er jeg leder for en lille gruppe unge, enten på Gudenåen eller i Sverige. Jeg er aktiv lokalkomite-medlem i Danmarks Naturfredningsforening. Jeg ejer en stump af Den midtjyske Naturpark, nærmere betegnet i Pinddalsmose. Endelig holder jeg meget af området og ønsker, at mange andre skal have lov at opleve denne egn.

Mine forslag må da være, at Amtsrådets miljøfolk sætter sig sammen med kanoudlejere, kanofarere og lodsejere for at finde frem til fornuftige regler og løsninger, som jeg kunne tænke mig skulle indeholde flg.:

- a) kraftig begrænsning af udlejningskanoer. Hver udlejer skal tildeles en månedlig kvota. Yderligere udlejningsfirmaer må ikke etableres.
- b) Ingen grupper må være på over 10 personer. Større grupper er medvirkende til forøget uro i flere henseender.
- c) modstrøms sejlads på Gudenåens øvre løb fra Kloster Mølke forbudt. Både styring og padling kræver voldsom aktivitet, som kan ødelægge vegetationen.
- d) Udlejerne skal have underskrift fra en ansvarlig gruppeleder på, at samtlige regler vil blive overholdt.
- e) I lighed med forholdene i Sverige skal udlejerne have mere opsyn med deres kunder på ruten. I tilfælde af uro, forurening eller anden[de] inddrages kanoerne.
- f) Udlejere og miljømyndigheder kan medvirke til, at der øves en aktiv miljøpåvirkning, som f.eks. kan være et tilbud om lederkursus, hvor miljø- og naturforhold indgår som et primært led.

Med disse bemærkninger håber jeg, at forholdene langs Gudenåen igen bliver som før - at vi igen må få en slags ny Gudenåkultur. Det skal gerne være således, at lodsejere, lystfiskere og kanoister samt andet godtfolk langs Gudenåen kan hilse pænt på hinanden og ønske:
god tur - knæk og bræk - på gensyn.

Ked venlig hilsen
Lars Arne Holm Pedersen
Birkevangel 4, Røskov
6600 Vejers
(05) 363156

Tørring, den 15.2.1982.

Fredningsdirektør Jørrald
Fredningskontoret
Amtsgården
Damhaven 12
7100 Vejle.

Modtaget

18 FEB. 1982

Vejle amtstid

Vedr. Gudenåen.

Foranlediget af, at jeg som erhverv har kanoudelejning på Gudenåen og derfor nu på grund af de påtænkte restriktioner føler mig stærkt truet på min levevej, skal jeg hermed tillade mig at komme med et par bemærkninger desangående.

Fra min modparts side er der fremkommet en del argumenter for at få de respektive myndigheder til at standse for sejlads på Gudenåen til en begyndelse i perioden 1/1 - 15/6 f.eks.

- punkt 1. at kanoerne påsejler brinkerne i svingene og nedslider disse.
- punkt 2. at kanoerne grundstøder på lavvandede steder, og derved ødelægger fiskenes gydepladser.
- punkt 3. at kanosejlerne forstyrrer ynglende fugle.
- punkt 4. at turisterne forurener naturen.
- punkt 5. at turisterne går i land på privat område for at raste og spise.

Til disse argumenter vil jeg gerne komme med nogle betragtninger, der måske kunne være med til at løse problemerne uden at gå så drastisk til værks, som påtænkes.

Til punkt 1 vil jeg foreslå, at der sættes faskiner i de af svingene på åen, der er mest udsat for påsejling. Man vil dermed opnå flere væsentlige ting. For det første, at når der flyder store vandmasser i åen ved tøbrud og i perioder med kraftigt nedbør, der jo nok, hvis man vil se ærligt på tingene, er den største årsag til nedslidningen, så vil man undgå dette.

Jeg vedlægger kopi af et avisudklip, der viser, at sådan gør man ved Brande å, og der er mig bekendt ingen kanosejlads. Det gøres ligeledes ved Vejle å, hvilket beviser, at man andre steder har problemet alligevel uden kanoer. For det andet, at kanoerne så ikke kunne gøre skade, og for det tredje, at dette samtidig kunne være et nyttigt og meningsfyldt arbejde at beskæftige f.eks. unge arbejdsledige med.

Til punkt 2 til beskyttelse af de lavvandede og mest udsatte gydepladser kunne man evt. afskærme ved at nedsætte to pæle skråt medstrøms, påsat en planke i passende højde over vandet og derefter i fornødent omfang pæle på langs i åen med påsat brædt - reb eller glat hegnstråd, evt. planke flydende på vandet med enkelte støttepæle, kanoerne ville derved blive ledt over i den dybeste del af åen, denne afsærring ville være let at nedtage efter overstået yngleperiode og før en evt. grødeskæring, og dette job ville ligeledes være et godt tilbud til unge arbejdsledige.

Til punkt 3 vedr. at forstyrre ynglende fugle, mener jeg engang at have læst i et referat i en avis, af en af de første forkæmpere for standsning af den populære kanosejlads, hr. læge Bennicke, Tørring, at da der blev sat ca. tal på, hvor mange, især danskere, der nød godt af turen på Gudenåen, at der da sandelig var mange flere lystfiskere, der nød godt af at fiske ved åen, og underforstået, at disse så måtte komme i første række med deres synspunkter. Er dette tilfældet, må jeg naturligvis fastholde, at skal kanosejlerne ikke have lov til at færdes ved åen på grund af ynglende fugle, må dette naturligvis også gælde for de påståede endnu flere lystfiskere og andre, der måtte tænkes at færdes der i omtalte periode. Tillige skal jeg bemærke, at jeg foretog som så ofte før en kanotur i efter-sommeren 81 fra Bredstenbro til Gudenåmuseet nord for Mossø - og

kunne konstatere, at hvad

punkt 4 - forureningen angår, er det kun en meget lille promille af, hvad man ellers påstår, der skulle være, og hvad fugleliv angår, så vi mange arter fugle fra de mindste til de største, og disse lod absolut ikke til at være forskræmte. Svaner, rørhøns og blishøns samt ænder med ællinger og mange andre arter af fugle i stort tal kunne man sejle forbi på ganske nært hold, uden at disse tog notits heraf, ja mange ællinger kom sågar pilende os i møde. Det var tydeligt at se, de var vant til kanosejlerne og til godbidder fra disse.

punkt 5 - angående landgang på privat område for at raste og spise - kunne imødegås ved, at man f.eks. gjorde, som Århus amt nu har planer om på den nordlige del af Gudenåen, at man anlagde nogle rastepladser med passende mellemrum, og når disse var indtegnet på gudenåkortet, ville også dette problem i store træk være løst.

Jeg håber, at disse forslag vil blive sagligt og grundigt gennemtænkt og medtaget i overvejelserne vedr. Gudenåproblematikken, men skulle det alligevel vise sig, at man mener, der skal endnu mere til, vil jeg med den begrundelse, at jeg har kanoudlejning som eneerhverv, og som følge heraf rammes særlig hårdt af de påtænkte forbud, ansøge om dispensation for en del af mine kanoer, idet jeg umuligt med bopæl i Tørring vil kunne drive rentabel udlejning med udgangspunkt nord for Mossø, Ry eller Silkeborg.

Mit firma Tørring Kanoudlejning har 78 registrerede kanoer til udlejning, og jeg kunne tilbyde, at jeg i perioden den 1/1 - 15/6 på strækningen Tørring - Mossø højst måtte benytte 50 af de 78 kanoer, hvilket let kunne kontrolleres ved de indregistrerede kanonumre.

Da vi er tre udlejningsfirmaer med bopæl i Tørring og derfor med naturligt udgangspunkt her, må man jo nok forvente, at de andre 2 firmaer har ønsker i samme retning, hvilket jeg dog ikke ved, da dette indlæg helt står for egen regning, men da det er så heldigt, at de øvrige udlejningsfirmaer hovedsageligt er beliggende nord for Mossø i henholdsvis Ry - Skanderborg og Silkeborg, vil disse uden at få de helt store problemer og ekstra fragtudgifter alligevel have mulighed for at drive rentabel kanoudlejning fra deres egen bopæl, ved at sende deres kanoer på nordturen mod Randers.

For flere af disse firmaer er det lykkedes de seneste sæsoner at få et stigende antal kanoer på nordturen for at lette sydturen - og dermed sprede trafikken, og med den derved opnåede store reduktion af antal kanoer på Gudenåen i den omtalte periode, må der så rigeligt være skabt balance mellem hensyn til naturen og skyldigt hensyn tagen til turister, lystfiskere m.fl. og os, der lever af kanoudlejning på Gudenåen. Det tal, der ved dette forslag bliver tale om, er langt under det, der for år tilbage sejlede på omtalte strækning, men hvor der ikke var tale om større problemer.

Mon ikke, alle parter ville være nogenlunde tilgodeset med en ordning, der noget nær lignede dette, og kunne med lidt god vilje lære at leve med.

Med hilsen

TØRRING KANOUDLEJNING

Grønnevej 6

7160 Tørring, tlf. 05-8013 01

Richardt M. Pedersen

Richardt M. Pedersen,

Ligelydende brev er sendt til Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen, Miljøministeriet, Departementet og Friluftsrådet.

+ bilag.

Faskiner langs åen

På grund af vintervejret blev unge arbejdsløse ikke færdige i 1981 med at sætte faskiner op langs Brande å.

Derfor søger beskæftigelsesudvalget om, at arbejdet gøres færdigt i 1982. Det vil koste 60.000 kr. Socialudvalget er enig og fo-

reslår, at beløbet overføres fra 1981, da der er 55.000 kr. tilbage af den sidste bevilling på 175.000 kr.

Økonomiudvalget mener, at der skal bevilges 60.000 kr. som en tillægsbevilling, som skaffes fra kassebeholdningen.

STATSSKOVVÆSENET
PALS GÅRD SKOVDISTRIKT

VESTER PALS GÅRD - 7362 HAMPEN
TELEFON (05) 77 10 24 - POSTGIROKONTO 1 01 33 43

Kopi til Vejle amt.

Tak for det nu tagne initiativ til beskyttelse for Gudenå-naturen.

Fredningsstyrelsen.
Amaliegade 13.
1256 København K.

Modtaget

A. G. Elmquist
A. G. Elmquist. 23 FEB. 1982
Vejle amt

Deres reference	Deres skrivelse	Vort journalnr.	Dato
F. 2.kt. 339/10-1	5/2 1982.	Pa 48.1	20. februar 1982.

Regulering af sejladsen på Gudenåen på strækning Tørring-Mossø.

Skovdistriktet har modtaget fredningsstyrelsens ovennævnte skrivelse til videre foranstaltning og takker dermed for indbydelsen til mødet fredag 19/2 1982. På grund af andre møder var distriktet forhindret i at deltage og tillader sig derfor at fremkomme med følgende korte bemærkninger:

Som administrerende myndighed af Klostermølle-ejendommen og dermed af "Klosterkanalen", kanooprækstedet ved Klostermølle og udsejlingen i Mossø har distriktet været inde i sagen om kanofarten på heromhandlede strækning fra det tidspunkt, da det daværende fredningsplanudvalg med god grund "slog alarm". Derfor har jeg gennem flere år været engageret i overvejelser og drøftelser, både med tanker og konkret. Herved er den overbevisning styrket, at brugen af Gudenåen til kanosejlds, -i hvert fald således som denne har udviklet sig, -fra Tørring til Mossø er en forkert brug af den usædvanlige natur af høj karat - men temmelig givet også følsomme natur - som er skænket os på denne strækning. Det er derfor nærliggende at tro, at man rettelig burde varetage disse naturværdier ved ikke at tillade udlejningssejlds i det hele taget på nævnte stykke.

Når man formodentlig ikke tør gå så vidt - i hvert fald vel næppe før alvorlig skade er indtrådt - må jeg gå varmt ind for omgående gennemførelse af forslaget fra Vejle amt.

I dette forslag burde efter min opfattelse forbudstidsrummet være udstrakt mindst til 24/6; dette tidspunkt skønner jeg som rimelig skæring mellem såre ønskelig beskyttet yngletid for en væsentlig del af

Palsgård statsskovdistrikt varetager tilsynet med de private skove i medfør af skovloven og opgaver i medfør af naturfredningsloven i følgende områder: I Ringkøbing amt: Del af Herning kommune (Arnborg, Gjellerup, Havnstrup, Herning, Rind, Snejbjerg, Studsgård og Tjørring sogne) og Ikast kommune. I Vejle amt: Brædstrup kommune, del af Give kommune (Thyregod, Vester og Øster-Nykirke sogne), Nørre Snede og Tørring-Uldum kommuner. I Århus amt: Skanderborg og Them kommuner.

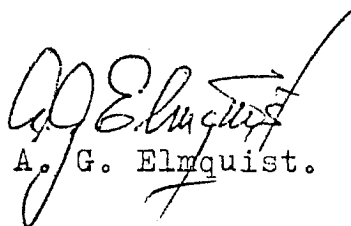
faunaen og sædvanemæssig begyndelse af mange ferier, bl.a. skoleferierne. Med afslutningen af forbudsperioden 15/6 forventer jeg et lidet ønskeligt stort pres af lejerskole-kanoture, som - deres gode intentioner ufortalt - nok giver særlig megen uro og "naturslid".

Tanken om ændring til afslutning af forbudsperioden til i hvert fald 24/6 nævnes også med tanke på rettidig underretning herom til diverse kommercielle interesser i rette tid for sæson 1983.

ad § 2: Udformningen skaber forventning om, at dispensation vil kunne opnås, såfremt aftale om sejlads blot er indgået før bekendtgørelsens ikrafttræden. Når jävnføres med bestemmelser for rejsning af frednings sag o.l. burde det vel være muligt, at skæringsdato for opnåelse af dispensation havde været sat - eller sættes - til datoen for udsendelse af bekendtgørelsesudkastet 5/2 1982, såfremt det ikke er juridisk holdbart at bringe datoen 9/7 1981 for Vejle amtsråds henvendelse til miljøministeren.

Det sidste er måske nu ikke gennemførligt, og man kan sige, at det vigtigste dog er, at myndighederne virkelig tager sig af sagen. Dette er vel også rigtigt, men for os, som erindrer Gudenåkanofartens alvor bragt frem med fredningsplanudvalgets skrivelse af 25/4 1977 til fredningsstyrelsen, og som har fulgt den nærmest forudgående og senere udvikling, skaber den stadige udsættelse og den dermed fortsatte nedslidning virkelig bekymring.

Denne kan næppe forekomme uberettiget i lyset af de alvorfulde tanker og aspekter, som indeholdes i en række af fredningsstyrelsen og naturfredningsrådet udsendte redegørelser for status og udvikling inden for den danske fauna og flora.

A. G. Elmquist.

KANOSAMMENSLUTNINGEN,
foreningen af kanoudlejere ved Gudenåen.
Vestergade 29,
8600 Silkeborg

Silkeborg den 11.3.1982

Hr. miljøminister Erik Holst
Miljøministeriet
Slotsholmsgade 12
1216 København K

Vedr.: Udkast til sejladsregulering på Gudenåen, Tørring-Mossø.

KANOSAMMENSLUTNINGEN, foreningen af kanoudlejere ved Gudenåen (alle kano-udlejere undtagen firmaet Tørring Kanofart) indstiller hermed til miljøministeren, at fredningsstyrelsens udkast til bekendgørelse om "ikke erhvervsmæssig sejlads på Gudenåen på strækningen fra Tørring til Mossø", dateret d. 25.2.82, ikke sættes i kraft.

Som begrundelse skal anføres brev af 10.8.1981 til miljøministeren, samt følgende yderligere uddybende betragtninger:

Vejle Amtskommunes rapport 1981 ligger ikke op til en så restriktiv ordning som skitseret i fredningsstyrelsens indstilling til ministeren, idet Vejle Amtskommune skriver -side 13 pkt. 4 "Forklaringen på den tiltagende sejlads er dog formodentlig mere sammensat og skal nok også søges i det forhold, at der som helhed i 1981 blev afholdt flere ferier herhjemme i Danmark end ellers, samt i den generelle stigende interesse for mere aktive ferieformer, herunder også cykle- og vandreture",

samt videre "En ikke uvæsentlig del af den øgede sejlads i 1981 (i forhold til 1979/80 red.) er dog sket uden for den egentlige ferietid (skoleferien) og må bl.a. forklares med øget lejrskolesejlads navnlig i eftersæsonen".

D.v.s. at der ikke har været øget kanosejlads i den periode Vejle Amtskommune ønsker total lukket for kanosejlads bl.a. med den begrundelse, at det øgede antal kanoer virker nedslidende for flora og fauna, men der har jo netop ikke været nogen stigning i antallet af kanoer - nærmest en stagnation (når man ser bort fra pinsen, som kanoudlejerne i en forhandlings-situation er indstillede på må ophøre på denne strækning).

Hele problemet bunder i det famøse antal kanoer, der er til udlejning. Det magiske tal "over tusinde kanoer" bruges igen og igen. Denne skrøne kan let manes i jorden, specielt hvis Statens Skibstilsyn går hårdt til værks på udlejningsflåden, og kun godkender de kanoer, der er sejlklaare og ikke giver helt eller delvis dispensation til kanoer, som i realiteten ikke er godkendelsesberettigede. Kanoantallet vil så skønsomt være på ca. 750 stk.. Herfra kan vi så begynde at forhandle om en regulering, hvis

vi samtidig får sat en stopper for tilgang af nye firmaer, som i realiteten er en tilgang af yderligere kanoer.

Det forekommer også KANOSAMMENSLUTNINGEN mærkeligt, hvis miljøministeren vil "regulere" antallet af kanoer til 0 --dette må betragtes som et forbud og ikke som en regulering. Det er bestemt ikke hvad loven og de dertil knyttede kommentarer (betænkningens bemærkningerne) lægger op til. Dette vil KANOSAMMENSLUTNINGEN kraftigt og juridisk opponere imod.

Ligeledes forekommer det os som en mærkværdig beslutning, hvis ministeren vil stadfæste endnu en begrænsning i folkeskolens muligheder for at udøve en lejrskoleform, som netop appellerer til naturkendskab og naturoplevelse.

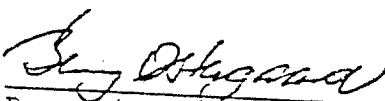
Vi ønsker naturligvis ikke at ødelægge naturen, vi har samme interesse i at benytte naturen som f.eks. lystfiskerne har, men nu har der været drevet legal kanosejlad på Gudenåen i 50 år, en ferieform som appellerer til danskere og danske skoler, om at tilbringe en aktiv ferie/lejrskole indenfor landets rammer. Denne ret skal nu begrænses, sættes = 0!

Der har de sidste 20 år sejlet 200-300 kanoer på åen, hvorfor skal disse kanoer nu pludselig fjernes i forsøsonen? De foregående 20 år har der ikke været væsentlig mærkbare gener i forsøsonen.

Vi ville gerne have deltaget i en arbejdsgruppe med fredningsstyrelsen ved roret, men har forstået, at den amtskommunale politiske vind, blæser en anden vej! Vi beklager dette, men vil naturligvis deltage i den af ministeren foreslåede arbejdsgruppe, for så vidt angår en regulering af antallet af kanoer, men ikke hvad angår et forbud mod sejlad.

Med venlig hilsen,
på KANOSAMMENSLUTNINGENS vegne

Frits Madsen
formand

Benny Østergaard
konsulent for kanosammenslutningen.

Silkeborg den 11.3.1982

BØ/

Dato 19 MRS. 1982

Departementet
Slotsholmsgade 12 · 1216 København K
Telefon (01) 12 76 88

J.nr. D 4145-1
(Bedes anført i svarskrivelsen)

Vejle amtsråd
Damgården 12
7100 Vejle

Miljøloven
22 M.S. 1982
Vejle amtsråd

HK/ik

Vejle amtsråd har i skrivelse af 9. juli 1981 anmodet om, at der i henhold til naturfredningslovens § 60 a, stk. 2 udstedes et foreløbigt forbud mod ikke erhvervsmæssig sejlads på Gudenåen på strækningen Tørring-Mossø for perioden 1. januar - 15. juni.

Miljøministeriet, departementet skal i denne anledning meddele, at miljøministeren d.d. har tiltrådt amtsrådets indstilling og udstedt vedlagte bekendtgørelse om udøvelse af ikke erhvervsmæssig sejlads på Gudenåen på strækningen fra Tørring til Mossø. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. januar 1983.

I forbindelse med forberedelsen af bekendtgørelsen er der indkommet en lang række henvendelser fra interesserede parter. Mange af henvendelserne indeholder en række konstruktive forslag til løsninger, som efter miljøministeriets opfattelse bør overvejes nærmere. Det er derfor præciseret i bekendtgørelsens § 6, at bekendtgørelsen skal tages op til revision senest ved udgangen af 1983.

På denne baggrund skal miljøministeriet, departementet opfordre Vejle amtsråd til snarest at nedsætte en arbejdsgruppe, der kan fremkomme med indstilling om revision af bekendtgørelsen.

Miljøministeriet skal anbefale, at arbejdsgruppen får en bred sammensætning, således at blandt andet relevante myndigheder, Friluftsrådet, Naturfredningsrådet, eventuelle lokale udlejningsvirksomheder, grundejerforeninger m.v. bliver repræsenteret.

Fredningsstyrelsen har erklæret sig villige til at deltage som observatører i arbejdsgruppen, bl.a. med henblik på at der kan søges sikret en sammenhæng i den rekreative udnyttelse af de danske søer og vandløb.

Miljøministeriet, departementet skal anbefale, at Viborg og Århus amtsråd får lejlighed til at følge arbejdet i gruppen.

Kopi af denne skrivelse er sendt til Viborg amtsråd, Århus amtsråd og fredningsstyrelsen.

Erik Holst

Kirsten Mortensen

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 102 af 19. marts 1982

Bekendtgørelse om udøvelse af ikke erhvervsmæssig sejlads på Gudenåen på strækningen fra Tørring til Mossø

I medfør af § 60 a, stk. 2 i lov om naturfredning, jfr. lovbekendtgørelse nr. 435 af 1. september 1978 fastsættes:

§ 1. Ikke erhvervsmæssig sejlads, hvorved forstås sejlads, der ikke finder sted som led i udøvelsen af et erhverv, på Gudenåen på strækningen fra Tørring til Mossø er ikke tilladt i perioden 1. januar-15. juni.

§ 2. Vejle amtsråd kan meddele dispensation fra det i § 1 nævnte sejladsforbud til sejlads med videnskabeligt formål og i andre særlige tilfælde.

Stk. 2. Amtsrådets afgørelser efter stk. 1 er endelige.

§ 3. Offentlige myndigheder kan frit færdes på den af bekendtgørelsen omfattede vandløbsstrækning i forbindelse med administrationen af anlæg eller af lovgivningen.

§ 4. Vejle amtsråd fører tilsyn med bekendtgørelsens overholdelse.

§ 5. Overtrædelse af sejladsforbuddet i § 1 straffes med bøde, jfr. naturfredningslovens § 66, stk. 2.

§ 6. Bekendtgørelsen tages op til revision senest ved udgangen af 1983.

§ 7. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. januar 1983.

Miljøministeriet, den 19. marts 1982

ERIK HOLST

/ Kirsten Mortensen

Miljøministeriet
Departementet
Slotsholmsgade 12

1216 København K

Journal nr.: 8-08-02-4-82
Dato: 14. april 1982

ULB/jeh

Vedrørende sejladsregulering på Gudenåen, Tørring-Mossø,
Deres j.nr. D 4145-1

Under henvisning til miljøministeriets skrivelse af 19/3 1982, hvori Vejle amtsråd opfordres til snarest at nedsætte en arbejdsgruppe med bred sammensætning, der kan fremkomme med indstilling om revision af den omhandlede bekendtgørelse senest ved udgangen af 1983, skal man bemærke følgende:

Selv om det ikke direkte fremgår af amtsrådets indstilling til ministeriet (skrivelse af 9/7 1981), var det ikke amtsrådets tanke, at forslaget om et totalt sejladsforbud i forsøsonen som en prøveordning kun skulle virke en enkelt sæson. Ud fra et undersøgelsesteknisk synspunkt bør ordningen formentlig fungere mindst et par år (snarere 3-5 år), inden der kan foretages en nøjere vurdering og eventuel revision.

Hertil kommer rent administrative og praktiske hensyn, såfremt det ønskes at forcere beslutningerne vedrørende dette punkt.

Undersøgelsesresultaterne vedrørende forsøsonen 1983 kan tidligst være bearbejdet og fremlagt i rapportform af amtskommunens forvaltning omkring 15/7 1983 (snarere senere). Da eventuelt ændret bekendtgørelse vedrørende sejladsreguleringen efter amtsrådets opfattelse af hensyn til alle involverede parter bør foreligge underskrevet af miljøministeren senest 1/10, såfremt den skal gælde næste sæson, vil der være alt for lidt tid til behandling af revisionsforslag (med baggrund i undersøgelsesresultaterne fra foråret 1983) i den omhandlede arbejdsgruppe, i amtsrådet og i miljøministeriet m.v.

Amtsrådet er enig i miljøministeriets bemærkning om, at der er indkommet en række konstruktive forslag, som bør overvejes nærmere, men alligevel er det karakteristisk, at alle hidtidige bestræbelser om at opnå bred enighed om løsningsforslag ikke har båret frugt (de første bestræbelser af denne art går helt tilbage til fredningsplanudvalgets tid).

Amtsrådet finder det derfor væsentligt, at man foruden fortsatte drøftelser med de berørte parter og bestræbelser på at

opnå enighed omkring problemernes løsning tillige baserer forslag vedrørende den fremtidige sejladsregulering, på de undersøgelser som løbende skal finde sted angående virkningerne af allerede iværksat sejladsregulering (skridt for skridt).

Dette synspunkt bør gøres gældende og vil forhåbentlig blive respekteret straks ved arbejdsgruppens nedsættelse.

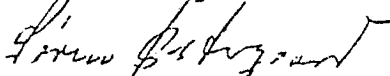
Da amtsrådet i øvrigt vil lægge vægt på, at intentionerne med arbejdsgruppens virke præciseres fra starten, skal man indtil videre foreslå følgende:

- 1) at sejladsforbudet i forsæsonen afprøves i en årrække (mindst 2 år) af hensyn til mulighederne for en ordentlig vurdering af dets virkninger,
- 2) at der, i den årrække sejladsforbudet i forsæsonen afprøves, ikke foretages omfattende yderligere regulering, med mindre væsentlige helt uforudsete momenter dukker op. Undtaget fra denne betragtning bør måske være strækningen Tørring-Åstedbro, idet allerede gennemførte undersøgelser tyder på betydelige skadevirkninger her,
- 3) at drøftelserne i arbejdsgruppen i første omgang koncentrerer om:
  1. Eventuelt totalt sejladsforbud i hele sæsonen på øverste åstrækning fra Tørring-Åstedbro med virkning fra 1/1 1983 (eller 1/1 1984).
  2. Afmærkning af stryg m.v. helst med virkning i 1983.
  3. Det fortsatte undersøgelsesprogram (Undersøgelsesprogrammet i 1982 er i det væsentlige fast lagt).
- 4) at der herudover foretages en bredere drøftelse og nøjere belysning (også på basis af de fremtidige undersøgelser) af emner og forslag, som kan få betydning for de fortsatte bestræbelser for at nå frem til de mest hensigtsmæssige løsninger på problemerne.

Afslutningsvis kan amtsrådet anføre, at det påtænker på det ovenfor nævnte grundlag at indlede arbejdet med nedsættelse af den omhandlede arbejdsgruppe.

Besvarelsen bedes suppleret med nøjere angivelser af ministeriets ønsker vedrørende gruppens sammensætning, hvortil bemærkes, at amtsrådet ikke finder, at Fredningsstyrelsen bør nøjes med observatørstatus (Fredningsstyrelsen og amtsrådet har jo det til fælles, at de i alle tilfælde er forpligtet til at afgive indstilling om sagen, uanset hvorledes arbejdsgruppens virke måtte forløbe).

Med venlig hilsen

Søren Østergaard

/Helge Ove Jørrald

SAMVIRKENDE JYDSKE TURISTFORENINGER

SVALEGÅRDEN, HASSERIS, 9000 AALBORG

TELEF. (08) 13 81 22

Aalborg, den 26. april 1982

søe/mc

L 7a

Modtaget

27 APR. 1982

Vejle Amt

Abent brev til
Miljøministeriet og Vejle amt

På baggrund af det konkrete indhold i den rapport om "kano-sejladser på Gudenåen 1981", som for kort tid siden er udsendt af Vejle amtskommune, må det forekomme en smule overilet, at Miljøministeriet dekretterer totalforbud mod kano-sejladser i en periode på henved et halvt år gældende fra 1983.

En nærlæsning af den pågældende rapport og en vis sammenstilling af de enkelte undersøgelsesresultater har givet anledning til bilagte refleksioner, der peger på de øvrige faktorer, der virker nedbrydende og/eller forstyrrende på nærzonerne langs åen.

At Gudenåens rekreative fortrin må bevares, så alle naturnydere - kanofarere, lystfiskere, naturiagttagere m.v., der jo for så vidt alle er turister - kan få glæde af at færdes i området, derom er alle enige. Vi mener derfor, at der bør skabes en vis rimelig balance mellem de enkelte brugergrupperes adgang til området, og navnlig at der bør iværksættes foranstaltninger - evt. som beskæftigelsesarbejder - til imødegåelse af nogle af de i rapporten påpegede skadevirkninger.

Samvirkende jyske Turistforeningers bestyrelse må derfor kraftigt henstille, at problematikken tages op til en revidering bl. a. ud fra dette, at et restriktivt forbud vil betyde, at problemerne flyttes andet steds hen.

Med venlig hilsen
SAMVIRKENDE JYDSKE TURISTFORENINGER

K. Ellesøe

Reflektioner over rapporten

"Kanosejladsen på Gudenåen 1981"

En nærlæsning af denne rapport synes udfra en objektiv vurdering ikke at give tilstrækkeligt belæg for det af Miljøministeriet iflg. dagspressen dekretede forbud mod at kanosejlads på åen i perioden 1.1.-15.6.

De videnskabsmænd, der har foretaget observationer, udtrykker sig med en vis forsigtighed i forbindelse med spørgsmålet om sejladsens skadevirkninger, eksempelvis således: "Kanosejladsen muligvis kun er een ud af flere (forstyrrende faktorer)" (side 28), "dødeligheden (blandt stalling) ikke kan tænkes at være forårsaget af kanosejlads" (side 37), "lystfiskeri er også en faktor, der kan påvirke andefuglebestandene i negativ retning" (side 64), "sammenligningen giver indtryk af, at der er en forbindelse mellem faldet i bestanden hos nogle fuglearter, eller flytning af deres opholdssted, og øgning af den kanoaktivitet, som sker i forårets ferieperioder. Svingningerne er små og kan være under indflydelse af andre faktorer" (side 83 - fremhævelser af undertegnede), og "ud over påvirkning forårsaget af sejlads, indvirker også kreaturgræsning ved trampning af vandløbets bredzone og brinker" (side 92), "de fysiske effekter af disse aktiviteter (kanosejlads, lystfiskeri og naturiagttagelse) på bredzonens plante- og dyreliv kan dog i vid udstrækning sidestilles kvalitativt" (side 97) samt "Kanosejlads på vandløb og eventuelle foranstaltninger til disses afbødning kan ikke med rimelighed betragtes isoleret fra andre vandløbsforstyrrende indgreb som grødeskæring og oprensning" (side 104).

Nok kan ovenstående citater karakteriseres som løsrevet fra en større sammenhæng, men ikke desto mindre synes de at pege i retning af, at ministeriets forbud gør kanosejladsen til syndebuk for alle uheldige naturpåvirkninger langs åen, medens en del andre klarer frisag.

Er der nogen rimelighed heri?

Set fra et turistmæssigt synspunkt må svaret på dette spørgsmål blive et klart NEJ! Det må være sådan, at kano-
farere, lystfiskere, naturiagttagere - og iøvrigt alle andre fritidsaktiviteter - bydes de samme vilkår, men med behørig hensyntagen til såvel natur som miljø. Derfor: skal der indføres forbud mod kanosejlads i en vis periode af året, må et sådant forbud også omfatte enhver anden form for fritidsaktivitet, incl. lystfiskeri og naturiagttagelse m.v.

... 2 .....

Men vil et sådant totalforbud for fritidsaktiviteter være en løsning på problemerne, når grødeskæring, åoprensning og kreaturgræsning ikke samtidig bliver reguleret? Næppe! Da disse iflg. rapporten også indebærer større og mindre skadevirkninger.

Da Kanosammenslutningen jo forlængst har erklæret sig rede til at medvirke ved en regulering - dog af mindre drastisk omfang end den af ministeriet dikterede - burde man vel som en forsøgsordning have accepteret den af sammenslutningens reguleringsmuligheder, der på baggrund af de foreliggende, videnskabelige rapporter skønnes at give den største effekt.

Men samtidig med burde man

- pålægge andre naturbrugere - lystfiskere m.v. - tilsvarende restriktioner/reguleringer
- foretage en form for afskærmning (med kanoværn?) af de gydepladser for stalling, der iflg. rapporten er mest truet (6 ud af 17)
- udlægge de i rapporten foreslåede afspærringer i Naldal sø og evt. på andre lokaliteter, så søbredder forbeholdes ynglende fugle
- give et klart direktiv for en mere skånsom oprensning af åen, så en smal bræmme af vegetation efterlades langs brinkerne
- påse, at den regulativmæssigt fastsatte hegning mod åen efterleves (se side 141, sidste afsnit)
- sikre brinkerne i de mest udsatte åslyng med nedrammet kanoværn eller placering af sten ind mod brinken.

Samtlige disse foranstaltninger er med større og mindre vægt fremført i rapporten som værende af lige så stor betydning for at sikre Gudenaens rekreative kvaliteter, som en regulering af kanofarten er det.

Det må derfor være relevant at foreslå, at der foretages en revurdering af problematiken, og at den beskyttelse af flora og fauna, som er nødvendig, kommer til at omfatte alle de forskellige kræfter, der har en nedbrydende og forstyrrende karakter.

Med et så stramt forbud, som det foreliggende, vil der være stor sandsynlighed for, at problemerne blot flyttes hen til andre lokaliteter, og dermed er man lige vidt.

Konklusionen af disse betragtninger må derfor være, at man i en prøveperiode på f.eks. 2 år indfører en vis regulering af kanofarten uden at udstede totalforbud, og at man samtidig gennemfører samtlige de foran nævnte andre foranstaltninger. En løbende registrering i denne prøveperiode vil da kunne give et langt bedre bedømmelsesgrundlag end et ensidigt sejladeforbud frembyder.

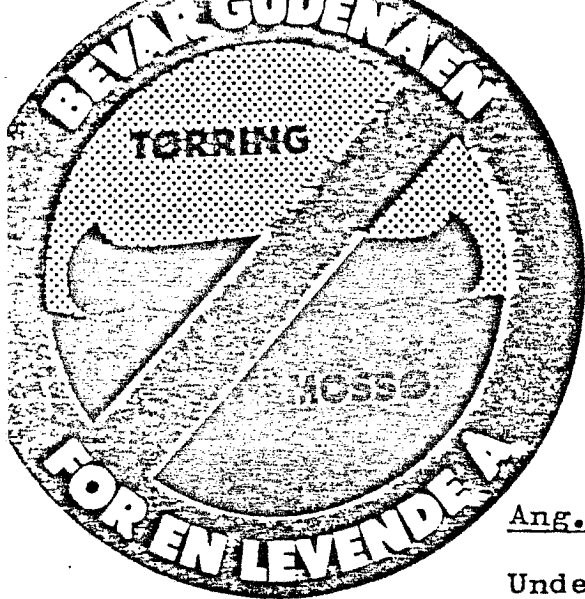
N. MICH. DAHLGAARD

»Møldruphus«

Højlundvej 26, Voerladedgård

Telf. 05-78 21 04

8660 Skanderborg

30 april 1982

Til Miljøministeriet,

Vejle amtsråd,

Brødstrup byråd.

Ang. sejlads på Gudenåen, Tørring-Mossø (Salten å).

Undertegnede lodsejere og beboere giver N. Mich. Dahlgaard, der har været vor talsmand siden marts 1977, fuldmagt til at arbejde videre med en løsning af sejlads- og teltsagen på strækningen Tørring-Mossø evt. helt til amtsgrænsen ved Salten å, strækningen Voervadsbro-Mossø er den der er vigtigst for os, da vi bor her, og vi mener den er meget sårbar for kano- og kajaksejlads, specielt i den form det sker nu med så store flåder hver uge, hvilket både Vejle og Århus amters undersøgelser viser.

Derfor kan vi som en foreløbig ordning bakke Vejle amts forslag om totalforbud fra 1/1 til 15/6 op, og som det foreligger pr. 26/1 82 fra miljøministeriet gældende til udgangen af 1983, - men der skal arbejdes for en bedre løsning fremover, da vi mener ukontrolleret "stangsejlads" resten af året vil fortsætte ødelæggelsen af vandløbet samt flora og fauna i Gudenåen og dens omgivelser.

Vort forslag går på at stoppet skal gælde til 24 juni, evt. måske en mindre flåde på højst 150 kanoer ugentligt i den tid, efter 24 juni må der så højst sejle 350 kanoer og kajakker ugentligt på strækningen her, disse både skal så fordeles jævnt over alle ugedage, og en retfærdig procentdel skal tildeles privatbåde f.eks. til medlemmer af Dansk Kano- og Kajakforbund resten til udlejningsfirmaerne. Dette forslag skal træde i kraft når amtets indstillede forslag udløber med 1983.

Al floksejlads skal være totalforbudt på strækningen heroppe, lejrskoler, ungdomskorps og andre flokke må henvises til det nedre åløb Silkeborg-Randers, måske Ry-Randers, her må efter Århus amts rapport gerne sejle mange flere kanoer på hovedløbet, så udlejerne kan omlægge en del af deres forretning hertil, nedgangen i deres indtægter vil da ikke blive så følelige, som de nu mener, og ved en evt. tilladelse til forårssejlads med op til 150 kanoer og kajakker ugentligt på øvre løb (Vejle amt), vil camping- og teltpladser også kunne overleve, da de fleste her også har andre gæster end kanofarer.

Hvis eksperterne: biologer, ornitologer, zoologer m.fl. mener at vore tal for hvad der må sejle heroppe er for høje - og det er vi bange for de er, da naturen og åen her på strækningen Voervadsbro-Mossø er meget sårbar - ja så må vi længere ned, evt. helt stoppe sejlads mellem Voervadsbro-Mossø, for at få genopbygget den rige fauna og flora i Gudenådalen, og som specielt findes - fandtes - her mellem Vilholt og Klostermølle (se bl.a. Århus amts rapport fra maj 1981 siderne 33-42).

Vedlagte reglement skal overholdes ved sejlads på strækningen heroppe.

Bredejerne har selvfølgelig fri sejlret med en enkelt båd, som dog ikke må udlejes.

Vi forventer at blive repræsenteret i den arbejdsgruppe, der skal finde frem til den endelige og rigtige løsning på sejladsproblemerne, da det var os der startede hele sagen.

For at undgå tvivl om vore ankepunkter mod sejladsen, vil vi her kort remse nogle af disse op uden nærmere uddybning:

Landbrugsskader: Hegn ødelægges så kreaturer og heste bryder ud, kreaturer og heste jagtes af medbragte hunde, redskaber og maskiner beskadiges ved hærværk, afgrøder beskadiges ved teltslagning, bål og tyverier, fiske-redskaber tømmes, stjæles og ødelægges, o.s.v.

Naturskader: Åbrinkerne påsejles, skades så træer vælter, gydebankerne bliver hvert år ødelagt, så fiskebestanden snart er væk, Odderen udryd-des, Isfluglene er næsten helt forsvundet, anderedder ødelægges og ælling-erne "moppes", der er støj og larm så alt liv efterhånden flygter væk fra ådalen, flora og fauna langs åen nedbrydes kraftigt, svineri med masser af affald fra kanoerne der flyder på åen og smides i land.

Kort sagt naturen herude dør langsomt, den vil helt forsvinde hvis der ikke gribes ind nu.

E. J. Pedersen, Højvindvej 36.

Jens Chr. Krogh Højvindvej 38.

Kristen Jensen Højvindvej 38

Lone Carma Højvindvej 34

K. D. Engel ——— 11 ———

Johan Peter Nielsen Vilhøltvej 14

Laura H. Nielsen ——— ———

Arlbjørn Larsen Vilhøltvej 27

Eric Holten

Emil Jensen

Hans Godrum

Hans Godrum

Jens Møller

Finn Pedersen

Rück Hoffmann

Marie Wankling

Lotte Andersen
Sanja Sundersen
John Nielsen
Edith Gjering

Anden Husuf
Niels P. Pedersen
Bodil Pedersen
Erik W. Pedersen. Højlundvej 36.
Elsie W. Pedersen. Højlundvej 36.
Anne Høgen

P. P. Højlundvej 24
H. Niels Husuf
Anden Højegaard
L. Højlundvej 24

Gjøl Hansen

Helge Hansen
Gjøl Nielsen
Lena Højegaard Nielsen
Bjørn Rinding
Marianne Rinding

For Johanne Lund
Grend Værnes Lund
for egne vegne
Grend Værnes Lund
Lagony Poulsen

For f. Mogens og fi
egne vegne C. Sørensen
Eli M. Pedersen

Helga Højlund
Lena Højegaard Nielsen
L. Rinding

N. P. Gjøl
L. Rinding
Bent Sørensen
Laurids Rinding

L. E. Høgen
Højlundvej 26

N. Mich. Pøhlgaard
L. Højlundvej 26

- 121 -

REGLEMENT for sejlads på GUDENÅ, Tørring-Mosø, overtrædelse heraf
straffes med inddragelse af kano samt evt. bøde.

Sejlads med motordrevne fartøjer, tømmerflåder, badekar, vandcykler og andre flydende genstande er forbudt.

Sejlads med sejl samt sejllignende genstande forbudt af hensyn til manøvrering.

Sejlads med sammenbundne kanoer samt klumpsejlads forbudt.

Sejlads må kun finde sted mellem kl. 8,00 og til kl. 18,00, dog må bredejeren bruge båden til pasning af fiskegrej o.l.

Sejlaas modstrøms må ikke finde sted, og under ophold og teltslagning må kanoerne ikke bruges før der sejles videre igen.

Under sejlads er al fiskeri fra båd forbudt, og der må kun fiskes på de strækninger, hvortil der kan købes fiskekort.

Under sejlads skal evt. afmærkninger af gydebanks og fuglenes yngleområder respekteres, påsejling heraf straffes.

Under sejlads skal båden manøvreres, det er forbudt at drive afsted og herved påsejle brinker og gydebanks.

Floksejlads er strengt forbudt, der skal være god afstand mellem bådene.

Støjende adfærd samt færdsel med transistorradio forbudt, og hunde må ikke medtages på kanotur.

Landgang må kun finde sted hvor dette ved skiltning er tilladt samt på raste- og campingpladser.

Landgang må ikke finde sted på private lodsejeres arealer, græsmarker m.m. uden tilladelse, ej heller ophold eller teltslagning.

Bredejere har fri færdselsret med en enkelt båd.

Ovenstående reglement, vil sammen med en sejladsregulering, gavne hele naturen, så det vil blive til glæde for alle naturelskere også kanofarer, lystfiskere, jægere, ornitologer og vi der bor i området m.fl.

N. MICH. DAHLGAARD

»Møldruphus«

Højlundvej 26, Voerlædegård

Telf. 05-782104

8860 Skanderborg

Til Naturbevogtningen
Højlundvej 26
8860 Skanderborg
Modtaget
11 MAJ 1982

Vejle amtsråd

"Møldruphus", d. 4. maj 1982.

Til Samvirkende jydsk Turistforeninger,
Svalegården, Hasseris,
9000 Aalborg.

ang. brev april 82: Refleksioner over rapporten "Kanosejl på Gudenåen 1981.

Jeg har i dag fået en kopi af ovennævnte brev, og jeg må indrømme at her Ellesøe har, som han skriver, nærlæst rapporten ret grundig for at finde de få løsrevne citater, der kan tale lidt til fordel for kanosejladsen. - Det der er gjort her, vil jeg kalde for citatfusk, og det med større ret, end da herr Ellesøe i sit brev d. 22/6 79 beskyldte mig for citatfusk i forbindelse med mit angreb på Hamborg udst. "Reisen 79".

Videnskaben udtaler sig altid med forsigtighed og forbehold, specielt når de ikke har noget sammenligningsgrundlag, og det var der jo ikke her, der foreligger jo ingen undersøgelser af skader på Gudenå uden kanosejlads, alligevel har de følt sig overbevist om sejladens skadelige virkning på åen og dens omgivelser samt flora og fauna, og amtets nu 3 rapporter (79, 80 og 81) beviser at skaderne år for år er stigende, som sejladsen jo også er, i 1981 steg den 30% i forhold til 1980.

Der har altid gået kreaturer langs Gudenåen, og både flora og fauna var fin, de fleste af lodsejerne har hegn langs åen, så brinkerne bliver ikke afgræsset eller nedtrampet. Undersøgelserne i rapporten er foretaget ved Uldumkær, og det er et af de områder, hvor der ikke er hegn overalt.

Lystfiskere har der også altid været ved åen, herude på strækningen er antallet ikke steget, i de 26 år jeg har boet her, vi har haft den samme lejer i 22 år, og indtil 1976 var her endnu masser af fisk, strækningen mellem Vilholt og Mossø er Danmarks bedste gyde- & opvækstvand for laksefisk - endnu i 1976 kunne vi tælle 300 Stallinggydninger hvert år, tidligere ligeså, i april-maj md., i år er der endnu ingen, sidste år var der 4, vi har selv film fra 1974 og 1976, der viser masser af Stalling i leg, Gudenåfilmen fra 1975 (vist 2 gange i fjernsynet) er optaget herude, der kunne man stadig se flora og fauna, men i tilbagegang for kendere.

Grødeslåning er også sket i masser af år, på de lave områder foregår den med le herude, i de senere år har amtet, som en forsøgsordning, ladet en bræmme stå langs åbredderne, gydebankerne slås faktisk ikke, da her normalt ikke er bevoksning, slåningen finder sted sidst i juni først i juli, trods tidligere meget kraftig slåning var der masser af fisk indtil 1976, - det her nævnte gælder for området herude Voervadsbro-Mossø.

Ornitologer færdes stille herude, sidder i timevis på samme plet med kikert og notater, jeg tror heller ikke de laver ulykker.

Det nytter ikke, at der fra forskellig side søges at ligestille kanosejladsen med andre former for færdsel ved åen, og så forlange forbud og andre restriktioner mod lystfiskere, ornitologer, naturiagttagere, ja selv mod kreaturer og grødeslåning, hvorfor vil D.S.J. gå kanoudlejernes ærånnde, de toner har vi nemlig hørt fra kanoudlejerne før. - Lystfiskerne har selv i 1981 fået gennemført en lov, der freder Stallingen fra marts til 15 maj (i legeperioden), og de færdes meget forsigtige ved åen, det er ikke dem der skader brinkerne, vælter træerne, graver Isfuglens reder ud o.s.v. - vi havde Oddere, masser af Isfugle samt fin fiskebestand o.s.v., men alt er faktisk forsvundet i løbet af de sidste 5-6 år, selv rådyrene går ikke mere til åen for at drikke vand, jeg kunne nævne

småtræk, der viser det er galt, og at det er kanoernes skyld, ^{beviser} den stærkt stigende kanoflåde fra 1971 (258 indr. udlejningskanoer) til i 1980 (godt 1100 kanoer) hertil kommer så en stigning af privatbåde, - indenfor de andre ting nævnt i jert brev (lystfiskere, kreaturer m.m.) er der ikke sket nogen stigning i tiåret.

For med 100% sikkerhed at fremskaffe de i jert brev ønskede beviser, så kunne vi jo indføre totalforbud mod sejlads på Gudenå i blot 3 år, så ville der ske store ændringer til det bedre, selv om alt andet fortsatte uændret, jeg er bange for, at det der nu gennemføres, ikke vil få den helt store virkning, såfremt vi fortsat får "stangsejlads" efter 16 juni.

Det er rigtigt at problemerne flyttes til andre åløb, det er jo allerede sket, flere steder er de ved at være bange for den stigende sejlads, derfor skal vi også vinde kampen på strækningen Tørring-Mossø, taber vi, ja så bliver der ad åre ingen natur tilbage ved de danske åer, med en fornuftig regulering og planlægning, kan vi endnu løse spørgsmålet, men der skal i starten gribes hårdt ind de steder hvor skaderne er sket. - Det vil i det lange løb blive til glæde for os alle også turisterne.

Gudenåen fra Silkeborg til Randers kan jo bære mange flere kanoer på hovedløbet iflg. Århus amts rapport fra maj 1981 - heri er bl.a. vor strækning fra Voervadsbro til Mossø omtalt som meget sårbar for kanosejlads, - se siderne 33 - 42.

Jeg vedlægger div. fotokopier, se først siderne 56-58 fra Hakon Mielches bog "Til søs gennem Jylland", de behandler strækningen herude, se også kopier af mine 2 indlæg på mødet med Fredningsstyrelsen den 19/2 82. Så er der et par kopier fra Jyllands Posten af 26/3 og 7/6 77, da var Silkeborg Turistforening allerede klar over at den var gal - men hvad hjalp det? Var der blevet grebet ind dengang med stop for stigning i kanoflåder og flytning af en del til nedre løb, ja, så var skaderne ikke blevet så store, men kanoudlejerne var umulige at tale med, de købte bare flere både, for det var jo en fin forretning, ingen hensyn til naturen.

Friluftsrådets debatoplæg fra sept. 1977 har på side 19 en advarsel til kanoerne, det hjalp heller ikke, - men vores kamp gav os i juni 78 § 60a. stk.2, og det er den der nu er kommet "kød" på, - at det så ikke er den endelige løsning, er vi klar over, men nu har vi fået hul på problemet, og det uden at "henrette" de uskyldige kreaturer, lystfiskere og andre naturiagttagere, det er de ansvarlige for skader og ulykker der rammes.

Ja, jeg kunne skrive meget mere, men lad det være nok i denne omgang.

Jeg vedl. kopi af vort sidste brev til miljøministeren med underskriftsliste af 30 april 1982, så er I orienteret om vore tanker for en løsning på kanospørgsmålet.

Med venlig hilsen

N. Mich. Dahlgaard

N. Mich. Dahlgaard,

talsmand.

+ div. bilag.

- 5 MAJ 1982

Departementet
Slotsholmsgade 12 · 1216 København K
Telefon (01) 12 76 88

Modtaget

J.nr. D 4145-1
(Bedes anført i svarskrivelsen)

HK/jk

Vejle Amtskommune

10 MAJ 1982

Damhaven 12

Vejle Amtsråd

7100 Vejle
-----Vedr.: Sejladsregulering på Gudenåen Tørring - Mossø.

I skrivelse af 14. april 1982 har Vejle amtskommune rejst en række spørgsmål vedrørende det fremtidige arbejde omkring reguleringen af sejladsen på Gudenåen.

Spørgsmålene har været forelagt fredningsstyrelsen, der blandt andet har erklæret sig enig med amtsrådet i, at et sejladsforbud i en enkelt periode ikke kan danne baggrund for sikre videnskabelige iagttagelser vedrørende naturens bæreevne på den pågældende strækning. Det fremgår imidlertid af det omfattende materiale i sagen, herunder referater fra de stedfundne forhandlinger og de mange skriftlige indlæg, at der langt fra er enighed om det rimelige og nødvendige i et sejladsforbud. På den anden side er der almindelig enighed om, at visse reguleringer er nødvendige.

Dette var baggrunden for, at fredningsstyrelsen i forbindelse med indstillingen til miljøministeren om at imødekomme amtsrådets ønske om et sejladsforbud samtidig foreslog, at en arbejdsgruppe snarest påbegyndte revisionsarbejdet, således at dette kunne ligge klart til efteråret 1983.

.../2

Miljøministeriet, departementet, er af den opfattelse, at arbejdsgruppens kommissorium bør åbne mulighed for at drøfte de mange forslag, der ligger i materialet vedrørende Gudenåen herunder for eksempel spredning af afgangene, indskrænkning af området der i yngletiden underkastes sejlsforbud, flytning af dele af afgangene længere mod nord, kvotaordning for kanoer, udlæg af flere raste- og lejrpladser, afmærkning af gydepladser, beskyttelse af åbredderne, bedre informationsmateriale etc. etc.

Departementet skal anbefale, at arbejdsgrupperne sammensættes således, at der er basis for disse drøftelser. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at departementet intet har at indvende imod, at fredningsstyrelsen medvirker direkte i arbejdsgruppens arbejde.

Det er fortsat departementets ønske, at arbejdsgruppens arbejde kan fremmes mest muligt, så et forslag til revision af bekendtgørelsen kan foreligge fra Vejle amtsråd i efteråret 1983. Det skal nævnes, at efter den formulering, der er anvendt i naturfredningsloven, er det en forudsætning for den fortsatte regulering, at der fremkommer en anmodning fra amtsrådet.

Det skal i øvrigt tilføjes, at Århus amtsråd har rettet henvendelse om en sejlsregulering i Århus-delen af Gudenåsystemet. Denne sag er af fredningsstyrelsen sendt til udtalelse i Friluftsrådet og Naturfredningsrådet og arbejdet i fredningsstyrelsen forventes afsluttet så betids, at bekendtgørelsen kan træde i kraft 1. januar 1983. Efter miljøministeriets opfattelse, bør Gudenåens beskyttelse og anvendelse ses som en helhed, hvorfor det ville være relevant med et koordineret regelsæt for hele åsystemet. Også dette forhold taler for at fremskynde arbejdet i arbejdsgruppen mest muligt.

Erik Holst

Kirsten Mortensen

Hans Ole Jessen
Bakkelyparken 11 A
8680 Ry. 06-892352

Den 7. juli 1982

Vejle Amtskommune
Amtsf. Kontoret

Modtaget
- 8 JULI 1982
Vejle amtsråd

Vedr.: sejladsen på Gudenåen

Til Deres orientering fremsendes kopi af skrivelse til De Samvir-
kende Jydske Turistforeninger.

Med venlig hilsen

Hans Ole Jessen
Bakkelyparken 11 A
8680 Ry. 06-892352

Den 7. juli 1982

Samvirkende Jydske Turistforeninger
Svalegården, Hasseris
9000 Ålborg.

=====
att.: K. Ellesøe.

vedr.: Deres refleksioner over rapporten "Kanosejladser på Guden-
åen 1981" samt Deres brev af 26/4 d.å. til miljøministeri-
et m. fl.

Efter først nu at have læst ovennævnte skrivelser må jeg som lyst-
fisker fremkomme med flg. bemærkninger.

Lystfiskerne har gennem den sidste menneskealder kæmpet for at be-
vare vore åer i en blot nogenlunde acceptabel stand m.h.t. vandkva-
litet og vandløbskvalitet. Derudover har lystfiskerne gennem tider-
ne ofret meget store beløb på fiskeudsætninger. Fiskeriet i åerne
er blevet administreret gennem lokale fiskeriforeninger, der altid
har været yderst liberale hvad angår udstedelse af fisketegn til tu-
rister.

I de enkelte foreninger findes en betydelig ekspertise, hvad angår
vandløbs- og fiskebiologi. For at kunne administrere fiskeriet i en
å, er det nemlig nødvendigt at kende til disse ting. D.v.s., at den
enkelte må sætte sig ind i dette for at få den fulde glæde af sit
fiskeri. Ikke mindst fluefiskeren må have en god viden - ikke bare
om fisk - men også om den smådyrsfauna, der bebor åen i de fri vand-
masser eller på bunden/under bunden. En sådan viden erhverves ikke
i en håndvending, men gennem årelange studier og gennem praktisk
fiskeri og indleven i den natur, der omgiver vore ferske vande.
Den engagerede lystfisker må nødvendigvis færdes yderst forsigtigt
langs åen for at kunne observere de ting i vandet eller langs bred-
den, der er helt nødvendigt at erkende, hvis han skal gøre sig håb
om succes.

Gennem foreningsarbejde "skoles" han til at færdes i den pågældende
natur på en hensynsfuld og ansvarsbevidst måde.
Derfor vil langt de fleste organiserede lystfiskere være "kvalifice-
rede" til at færdes langs vore vandløb. I foreningernes love findes
altid en eksklusions-paragraf til anvendelse overfor medlemmer, der
tilsidesætter god opførsel ved fiskevandet. I de foreninger jeg er
medlem af, har jeg endnu ikke oplevet denne paragraf anvendt. Dertil
hører oprydning langs å med til enhver forenings fiskevandspleje.

I betragtning af, at vi i Danmark ikke er under 1/2 million lystfis-
kere - organiserede og uorganiserede - må det konstateres, at der
her er tale om en overordentlig effektiv naturforvaltning med tradi-
tion for dette langt tilbage i tiden. For det er jo ikke netop lyst-
fiskeren, der gør sig mest bemærket i landskabet.

Når de organiserede lystfiskere ikke fisker, anvender de en stor del af deres fritid til at forbedre forholdene for vore vandløb. Herunder indgår som nævnt vand- og vandløbskvalitet. Ingen vil vel anstændigvis benægte, at netop lystfiskerne har en overordentlig stor del af ansvaret for, at vi idag endnu har vandløb, der ikke er spolerede af reguleringer, forurening m.m. Dette er opnået gennem en årelang kamp, der stort set har været upåagtet af andre "interessegrupper". Grupper der nu vil nyde og høste frugterne af dette arbejde uden at have ydet den ringeste indsats.

Kanosejlds på vore åer er ret beset i disse sammenhænge at opfatte som en "ferieunderholdning". Denne underholdning er imidlertid til umådeholden stor skade for lystfiskeriet. Passerende kanoer ødelægger ganske enkelt fiskeriet for den lystfisker, der samtidig befinder sig ved åen.

Men hvad værre er: kanoer i danske åer ødelægger ikke bare gydebaner, men også bunden i almindelighed ved stagnation og oprivning. På og i bunden lever jo nemlig de smådyr, hvis eksistens er helt nødvendig for vore fisk. En meget stor del af vore døgnfluearter lever på sten, i grøde o.s.v. For dem der kender til åers fauna, er det elementær viden, at insektlivet skades ved sejlds på åer, ligesom grødeskæring naturligvis er skadeligt.

Det burde være indlysende for enhver, at det er ganske uansvarligt at lade hånt om dyrearter, eksempelvis døgnfluerne, der har en udvikling bag sig, der strækker sig årtusinder tilbage i tiden. Det er ikke bare uansvarligt - det er ikke menneskeverdigt.

Fra at hegne naturen inde og forsyne åerne med stødpuder i form af bygværker af sten, pæle m.v. og til simpel vandløbsregulering er der ikke langt. Dette er et forslag, der må betegnes som ganske ukvalificeret - kort og godt.

Udfra ovenst. må det være indlysende, at hele debatten om kano-sejlds på vore åer kan forenkles til følgende:

Tilhængere af sejlds: a) Rekreation (forretning) fremfor natur.
b) Hvis vi ikke "må", må andre heller ikke være ved åen.

Modstandere af sejl. : a) Natur fremfor rekreation (forretning)
b) Kun færdsel på land gennem ansvarlige foreninger og med lodsejeres tilladelse.

Den argumentation der kommer til udtryk i Deres "reflektioner" forekommer noget uigennemtænkt. Jeg er ikke sikker på andet, end at De begår en alvorlig fejl med denne "må vi ikke - må andre heller ikke - argumentation".

De turister jeg møder her på egnen, er sig naturen meget bevidst, og de giver ofte udtryk for hvorfor man dog ikke får begrænset den trafik på vore åer. De ser jo år for år, hvordan dyreliv og lystfiskere erstattes af stadig flere kanoer.

Jeg er endvidere meget overbevist om, at endog meget store dele af befolkningen finder tiden inde til at skride ind.

Endelig må jeg som lystfisker protestere imod at blive opfattet som "turist".

I Deres brev til ministeriet giver De udtryk for en meget summarisk opfattelse af "brugerne" af Gudenåen.

Da De nu har kastet Dem ind i debatten, må jeg have lov at give Dem et par velmente råd: sæt Dem ind i tingene, vær saglig og fremfor alt: lad nu være med at sælge turisterne en vare, der måske kan blive leverings-vanskeligheder med.

Med venlig hilsen

Lystfisker

Kopi sendt til: Miljøministeriet, Vejle
Amtskommune, Turistforeningen i Ry samt
Pressen.

Horsens, den 23 august 1982

GUDENÅSAMMENSLUTNINGEN

TØRRING-MOSSØ

P.b.v.:
Niels Lonnebjerg
Askevej 23
8700 Horsens.

Til:

VEJLE AMTSRÅD
Udvalget for teknik og miljø.
att.: Formanden for udvalget
vedr. sejlads på Guden-
åen.
Damhaven 12
7100 Vejle.

Modtaget

25 AUG. 1982

Vejle Amtsråd

Vedr.: Sejladsregulering på Gudenåen.

På vegne af Gudenåsammenlutningen, Tørring-Mossø, der repræsenterer følgende foreninger alle med fiskeret ved Gudenåen på strækningen Tørring til Mossø

- Tørring og Omegns Sportsfiskerforening
- Løsning og Omegns Sportsfiskerforening
- Uldum Sportsfiskerforening
- Horsens og Omegns Sportsfiskerforening
- Brødstrup og Omegns Sportsfiskerforening
- Skanderborg Sportsfiskerforening
- Skanderborg Lystfiskerforening
- Vilholt Klubben
- "Peter Ross"
- Kloster Mølle Sportsfiskerforening
- Århus Lystfiskerforening

skal jeg hermed tillade mig at orientere udvalget om sammenlutningens synspunkter vedrørende de sejladsreguleringer, der af hensyn til Gudenåens fauna bør foretages efter 1983.

Efter henstilling fra Vejle Amtsråd har miljøministeren udstedt en bekendtgørelse, der for året 1983 forbyder al sejlads på Gudenåen i perioden 1/1 - 15/6. Med denne bekendtgørelse sikres, at fugle og fisk får fred i yngle-/gydeperioden, og at afkommet sikres mod sejladsens ødelæg-

gende påvirkning i den første levetid.

Bekendtgørelsen fastsætter ikke nogen begrænsning for sejladserne i den resterende del af året, ligesom der heller ikke i bekendtgørelsen fastsættes regler for sejladsens udførelse.

Udvalgets opgave er nu at fremsætte forslag for den regulering, der skal finde sted efter 1983.

Sammenslutningen finder, at de intentioner, der ligger til grund for bekendtgørelsen for 1983, bør følges op ved udformningen af de nye regler. Sejladsforbudet i perioden indtil 15/6 bør opretholdes gennem en årrække, således at det bliver muligt at fastslå effekten heraf. Hertil er en periode på 5 år ønskelig, for at effekten på fiskebestanden kan vurderes, idet det bør erindres, at stallingen i Gudenåen gyder i sit 3' eller 4' leveår. Genopbygningen af en fiskebestand af den naturlige størrelse nås således ikke ved kun 1 års sejladsbegrænsning.

I perioden efter 15/6 må sejladserne foregå under iagttagelse af et reglement, der udformes med henblik på at sikre, at åens og dens omgivelseres flora og fauna skånes bedst muligt, ligesom lodsejernes og andre forbrugergrupperes interesser herigennem skal kunne tilgodeses.

Gruppesejladser skal forbydes totalt - egentlige grupper, såsom foreninger, skoler o.l., må benytte andre, mindre sårbare vandområder.

Sejladsmønsteret og sejladsomfanget bør fortsat registreres i lighed med den måde, hvorpå det har fundet sted i 1981 ved Vejle Amtsråds foranstaltning, ligesom effekten på faunaen følges gennem perioden.

Ved den 5-årige periodes afslutning vurderes den samlede effekt af reguleringen og beslutning om fremtidig praksis træffes.

Omstående forslag har den fordel, at det er let at administrere. Kontrollen kan begrænses til stikprøver, der skal sikre, at reglementet og forbuddet mod grupperes sejlad overholdes. Vedrørende udformningen af reglementet kan henvises til de retningslinier herfor, som N. Mich. Dahlgård har udformet i sit brev af 30/4 1982 stilet bl. a. til Vejle Amtsråd. Kopi af dette brev er af Dahlgård tilstilet sammenslutningen.

=====

I ovenfor nævnte brev fra N. Mich. Dahlgård fremføres et forslag om en antalsbegrænsning på 150 fartøjer i perioden 1/1 - 23/6 og i den resterende del af året 350 fartøjer. Herudover ønsker Dahlgård, at der skal være totalforbud mod grupperes sejlads på strækningen Tørring - Mossø, og et bestemt reglement skal overholdes af de sejlede.

Sammenslutningen kan også give sin tilslutning til et forslag af denne udformning gældende for strækningen Tørring-Mossø, men vil påpege, at en forudsætning for tilslutningen er, at vandløbsafsnit med gydeområder totalt friholdes for besejling.

Med venlig hilsen

p.b.v.

Niels Lonnebjerg
Niels Lonnebjerg

KANOSAMMENSLUTNINGEN
Vestergade 29
8600 Silkeborg
8069 81 30 78

Silkeborg d. 26.10.1982.

Vedr.: Bekendgørelse fra Miljøministeriet nr. 102 af 19.3.1982

Da miljøministeren har ønsket at Vejle amtskommune, i forbindelse med ikrafttræden af ovenstående bekendgørelse, nedsatte en "bred orienteret" arbejdsgruppe, som skulle fremkomme med et mere langsigtet og nuanceret forslag til revision af bekendgørelsen, skal KANOSAMMENSLUTNINGEN beklage, at vi ikke har fået sæde i denne arbejdsgruppe.

Set i lyset af denne beklagelse, har vi til dette forum ladet fremstille vedlagte dokumentation for vo hidtidige bestræbelser og fortsatte ønsker om at imødekomme de røster, der har lydt om, at kanosejladsen er en direkte ødelæggende faktor for flora, fauna og for lodsejerne/deres arealer langs åen.

Med venlig hilsen

KANOSAMMENSLUTNINGEN,
foreningen af kanoudlejere ved Gudenåen.

KANOSAMMENSLUTNINGEN

okt. 1982

NOTAT
vedrørende
kanosejlads
på

GUDENÅEN

KANOSAMMENSLUTNINGEN,
foreningen af kanoudlejere ved Gudenåen

har til formål

ved godt samarbejde

- at regulere udlejningen af kanoer på Gudenåen
- at beholde en god forretningsmæssig ånd
- at skabe tilfredsstillende forhold for kunderne
- at informere mest muligt om beskyttelse af åens natur
- at være bindeled til offentlige myndigheder.

medlemmer

Som medlemmer kan optages firmaer, der har fået kanoer registreret af Statens Skibstilsyn.

For at belyse ovenstående formål med KANOSAMMENSLUTNINGEN, vil vi herefter katalogisere vore forsøg på at afhjælpe de påståede gener:

1.

Sammenslutningen gik frivillig med til en reduktion på 30% af den i 1978 registrerede flåde. Dette løfte blev afgivet med det tillæg, at de eksisterende firmaer fik en koncession på udlejning.

Dette kunne ikke tiltrædes, og vor frivillige ordning gled "ud i vandet".

Men det lovede blev overholdt. Vi oversteg ikke på noget tidspunkt de ca. 700 kanoer.

2.

Sammenslutningen er fortsat af den opfattelse, at en koncession på udlejning er nødvendig, ellers kan der hver dag starte nye udlejere = flere kanoer.

3.

Forbedring af raste/overnatningsforhold bl.a. ved:
Vestbirk Kraftstation (toiletforhold)
Vilholt mølle (toiletforhold)
Voervadsbro (teltplads)
Højlund bro (Sukkertoppen, landgang/rasteplads)
Klostermølle (teltplads)

4.

Skærme gydepladser ved udlægning af flydespærre.

5.

Sejladsforbud mellem kl. 19.00 og kl. 07.00 morgen.

6.

Økonomisk hjælp til udsætning af fiskeyngel.

7.

Eventuelt forbud mod sejlads i pinsen.

8.

Eventuelt forbud mod sejlads på strækningen Tørring - Åstedbro i perioden 1.1. - 1.6.

9.

Eventuelt forbud mod sejlads på strækningen Tørring - Åstedbro i hele sæsonen.

10.

Regulering af privat sejlads.

11.

At sætte faskiner i de hårdest "ramte" sving langs åen.

12.

At opfordre lodsejerne til at hegne forsvarligt langs åen, så kreaturnedtråd undgås.

13.

At der søges tilvejebragt forståelse for, at turen fra Ry/Silkeborg og nordpå også kan være attraktiv (øget reklamering)

14.

Indholdet af bekendtgørelsens karakter er uacceptabel set både med brugerens og de lagale erhvervs øjne.

15.

Eventuel accept fra Kanosammenslutningen, hvis forbuddet kun gjaldt til 1.6. (- det er der åbnet mulighed for i Vejle Amts henvendelse til miljøministeren).

16.

Reguleret sejlads i perioden 1.6. - 15.6. på hele strækningen i Vejle amt.

17.

Hvis en regulering kommer på tale, at kanoerne da fordeles på firmaerne efter forholdstal, på grundlag af de tællinger som Vejle amt har foretaget ved Vestbirk Kraftstation de sidste 3 år.

18.

At KANOSAMMENSLUTNINGEN bliver hørt inden den endelige indstilling til Amtsrådet foreligger.

Endvidere beklager vi i Sammenslutningen, at Tørring Kanofart ikke ønsker at være medlem af vor forsamling, idet vi mener at formålet er så åbent formuleret, at alle interesser kan varetages indenfor disse rammer.

Med venlig hilsen

KANOSAMMENSLUTNINGEN

26.10.1982.

3. U D K A S T

Bekendtgørelse om ikke-erhvervsmæssig sejlads på Gudenåen med sidevandløb og søer fra Skanderborg sø til Kongensbro og fra Langå til Randers.

I medfør af § 60a, stk. 2 i lov om naturfredning, jfr. lovbekendtgørelse nr. 435 af 1. september 1978, fastsættes:

§ 1. Denne bekendtgørelse omfatter ikke-erhvervsmæssig sejlads på Gudenåen med sidevandløb og søer fra Skanderborg sø til Kongensbro og fra Langå til Randers, som vist på bekendtgørelsens kortbilag. For Nørreåen gælder bekendtgørelsen fra Fladbro til Gudenåen.

§ 2. Sejlads er ikke tilladt på følgende vandløbsstrækninger:

- Salten å fra udspringet til Salten Langsø,
- Skærs å,
- Knud å,
- Gjern å,
- Hinge å (Alling å),
- Borre å,
- Tange å,
- Granslev å.

stk. 2. Sejlads er ikke tilladt på følgende vandflader:

- En 100 m zone omkring Emborg Odde i Mossø
- Den vestlige del af Salten Langsø jfr. kortbilag
- Andebugten i det nordøstlige hjørne af Gudensø ud for Fiskerhusvejen
- Andebugten i Birkesø
- En 50 m zone omkring Horsker Spids i Knud sø
- Den inderste del af Rosvig

- En 50 m zone omkring Alø ud for Dynæs
- En 50 m zone omkring Bregnø vest for Møgelø
- Bugten på nordsiden af Stigsballe Hoved
- Skibsted-vigen i Paradiset
- En 50 m zone omkring øen (kaldet Kongsholm) mellem Kongsholm og Assinghoved i Brassø. Passage i sejldyb mellem øen og nordbredden er dog tilladt.

50 og 100 m zoner regnes fra land eller fra yderkanten af eventuel rørbevoksning.

stk. 3. Herudover er sejlads med motor-drevet fartøj ikke tilladt på følgende områder:

- Tåning å fra Skanderborg sø til Mossø
- Salten å, fra Salten Langsø til Gudenåen og Salten Langsø
- Vessø
- Rye Mølle kanal
- Ravnsø og Veng sø
- Avnsø og Klüvers kanal
- Vejlsø
- Almind sø
- Kalgårdsvig i Silkeborg Langsø
- Ørnssø
- Gudenåen fra Ringvejsbroen øst for Silkeborg til Ansbroen i Tange sø samt Sminge, Hinge og Alling sø. Dog kan sejlads fortsat finde sted mellem liggepladsen ved Ansby og Ansbroen. For fartøjer, der pr. 1/8 1982 er hjemmehørende i området, gælder sejladsforbudet dog først fra den 1. januar 1993.

§ 3. Amtsrådet kan, efter forhandling med fredningsstyrelsen, fastsætte det maksimale fartøjsantal, eventuelt for delområder, fartøjsstørrelser og typer.

stk. 2. Amtsrådet indfører en registreringsordning for alle motor-drevne fartøjer samt sejlåde, bortset fra joller. Registreringsordningen udvides fra 1/1 1985 til at omfatte alle bådtyper. Gæstebåde skal føre en gæstenummerplade ved sejlads. Gæstenummerpladerne kan

udleveres på de af amtsrådet godkendte vandsætningssteder. Amtsrådet kan undtage ikke-motordrevne gæstefartøjer fra registreringen.

stk. 3. Registreringsordningens og søsætningsreglernes nærmere udformning fastsættes af amtsrådet.

§ 4. Havne, fælles bådebroer, vandsætningssteder og lignende skal godkendes af amtsrådet, der som vilkår kan stille krav om udformning, anvendelse, formål m.v.

Kaproningsbaner, vandskibaner, områder til kapsejlads og brædtsejlads (windsurfing) og lignende skal godkendes af amtsrådet.

§ 5. Enhver form for udlejningsvirksomhed af fartøjer til sejlads skal godkendes af amtsrådet.

§ 6. Amtsrådet kan meddele dispensation fra foranstående bestemmelser til sejlads med videnskabeligt formål samt i andre særlige tilfælde, f.eks. af sikkerhedshensyn ved større arrangementer.

stk. 2. Amtsrådets afgørelser efter stk. 1 er endelige.

§ 7. Offentlige myndigheder kan frit færdes på de af bekendtgørelsen omfattede vandløbsstrækninger og søer i forbindelse med disses administration.

§ 8. Amtsrådet udfører den fornødne information om bekendtgørelsen og fører tilsyn med dens overholdelse.

§ 9. Bekendtgørelsen tages op til revision senest ved udgangen af 1987.

§ 10. Bekendtgørelsen medfører ikke indskrænkninger i de rettigheder over vandløb og søer, der støtter sig på andet grundlag end almenhedens ret til færdsel.

§ 11. Overtrædelse af §§ 2, 3, stk. 2, 3. pkt., 4 og 5 samt forskrifter udstedt af amtsrådet i medfør af denne bekendtgørelse straffes med bøde, jfr. lov om naturfredning § 66, stk. 2.

stk. 2. For overtrædelser, der er begået af et aktieselskab, andels-

selskab eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bøde-
ansvar, jfr. lov om naturfredning § 66, stk. 3.

§ 12. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. januar 1983.

Miljøministeriet, den

1982

